

Stichting
Pensioenfonds
Capgemini Nederland

Stichting Pensioenfonds Capgemini Nederland
Reykjavikplein 1
3543 KA Utrecht

Ingeschreven in het Handelsregister van
de Kamer van Koophandel onder nummer 41184467

Verslag over het boekjaar
1-1-2023 t/m 31-12-2023

Inhoud

	Pagina
Voorwoord	5
Meerjarenoverzicht	7
Bestuursverslag	
1. Over het fonds	9
2. Ontwikkelingen in 2023	13
3. Het (Financieel) beleid	36
4. WTP en Toekomst	46
Toezicht & verantwoording	
Verslag Raad van Toezicht	49
Reactie bestuur	54
Verslag Verantwoordingsorgaan	
Verslag Verantwoordingsorgaan	55
Reactie bestuur	58
Jaarrekening	
Balans per 31 december	60
Staat van baten en lasten	62
Kasstroomoverzicht	64
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	65
Toelichting op de balans per 31 december	71
Toelichting op de staat van baten en lasten	83
Risicoparaagraaf	90
Overige gegevens	
Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten	99
Actuariële verklaring	100
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	102

Bijlagen

Bijlage 1: Verzekerdenbestand	113
Bijlage 2: Personalía en organisatie pensioenfonds	114
Bijlage 3: Betrokken partijen	118
Bijlage 4: Begrippenlijst	119
Bijlage 5: Nevenfuncties	123

Voorwoord

In dit jaarverslag leggen we verantwoording af over het jaar 2023 en beschrijven we hoe we er aan het eind van dit jaar voor stonden. We richten ons daarbij op de toezichhouders en op alle belanghebbenden die bijzonder geïnteresseerd zijn in het reilen en zeilen van ons pensioenfonds. De deelnemers aan de diverse regelingen van het fonds en andere belanghebbenden houden wij op de hoogte door specifieke uitingen, waaronder een periodieke nieuwsbrief en dit jaar net als vorige jaar een toegankelijke samenvatting van dit jaarverslag, en de jaarlijkse deelnemersbijeenkomst.

De Wet Toekomst Pensioenen is door het parlement aangenomen en is op 1 juli 2023 in werking getreden. In samenspraak met de werkgever en de ondernemingsraad bereiden wij ons voor op de nieuwe situatie en op de transitie die daarvoor nodig is, uiteraard ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid. Daarbij zijn de werkgever en de ondernemingsraad als eerste verantwoordelijk voor de afspraken over de toekomst: de nieuwe pensioenregeling en de wijze waarop deze uitgevoerd gaat worden. Het pensioenfonds is verantwoordelijk voor alle opgebouwde rechten en kapitalen en voor de reeds ingegane pensioenen. We streven naar een invulling die voor alle belanghebbenden een evenwichtige uitkomst oplevert.

Het bestuur heeft afscheid genomen van Sigrid Richters, na een termijn van 4 jaar, en van Karima Chraa, die tussentijds is vertrokken omdat ze haar loopbaan buiten Capgemini voortzet. Beiden wil ik hartelijk bedanken voor hun inzet en hun betrokkenheid en voor hun bijdrage aan de diversiteit binnen ons bestuur.

Wij hebben tweemaal verkiezingen gehouden, beide keren met een ruim aanbod aan kandidaten. Ik ben blij dat zoveel mensen zich beschikbaar willen stellen voor ons fonds! Hierdoor kunnen wij een pensioenfonds blijven van de deelnemers, voor de deelnemers en door de deelnemers.

Bij deze verkiezingen zijn Peter de Gooijer en Besime Karagöz-Çakir verkozen. Beide brengen zij ruime kennis en ervaring uit de pensioenwereld mee. Ik heet hen van harte welkom in ons bestuur.

Ook binnen het Verantwoordingsorgaan hebben we een wisseling meegemaakt. Jeroen van Dopperen, gekozen door de gewezen deelnemers, is (opnieuw) bij Capgemini in dienst getreden en is daarna teruggetreden uit het Verantwoordingsorgaan. Jeroen wil ik danken voor zijn deskundige en opbouwende inbreng. Bij verkiezingen voor deze vacature is Hanneke Ester gekozen, die al een eerdere periode lid van ons Verantwoordingsorgaan was: welkom terug, Hanneke!

We hebben een druk en veelzijdig jaar achter de rug. Alle leden van Raad van Toezicht, Verantwoordingsorgaan en bestuur en alle andere personen die bijdragen aan het fonds wil ik hartelijk danken voor hun inzet en voor de constructieve manier van samenwerken.

Bert Holsappel
Voorzitter

Meerjarenoverzicht

	2023	2022	2021	2020	2019
Aantallen					
Deelnemers	5.267	5.320	4.272 ¹⁾	3.866	3.943
Gewezen deelnemers	9.842	9.774	9.561	9.141	8.961
Pensioengerechtigden	1.464	1.324	1.215 ¹⁾	1.064	949
Totaal	16.573	16.418	15.048	14.071	13.853
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Technische voorzieningen voor risico pensioenfonds	547.726	524.740 ²⁾	781.611	852.954	775.711
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	4.285	3.872 ²⁾	0	0	0
Technische voorzieningen voor risico deelnemers	323.751	259.426	299.940	259.053	213.306
Reserves					
Algemene reserve	77.680	52.937	48.102	-26.586	-34.604
Bijdragen van werkgevers en werknemers ³⁾	38.399	37.692	29.327	26.078	26.290
Pensioenuitkeringen	11.367	10.014	9.137	8.139	7.266
Beleggingen:					
– Belegd vermogen voor risico pensioenfonds	632.157	584.185	839.975	840.200	738.724
– Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds	58.150	-217.367	8.072	101.261	124.807
– Return o.b.v. total return	10,20%	-26,70%	0,90%	13,93%	20,52%
– Beleggingen voor risico deelnemers	323.751	259.426	299.940	259.053	213.306
– Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers	37.107	-62.841	18.913	23.703	29.101
– Beleggingsrendement voor risico deelnemers	14,60%	-21,60%	8,10%	10,90%	18,20%

1) Vergelijkend cijfer aangepast als gevolg van de overheveling van variabel pensioen van risico fonds naar risico deelnemers.

2) Vergelijkend cijfer voorgaand boekjaar aangepast.

3) Inclusief bijdragen voor risico deelnemers (voorheen premies pensioenspaarkapitalen).

	2023	2022	2021	2020	2019
Pensioenvermogen	953.442	840.975	1.129.653	1.085.421	942.912
Dekkingsgraad	108,9%	106,7%	104,4%	97,6%	96,5%
Beleidsdekkingsgraad	109,6%	106,7%	101,8%	92,7%	95,2%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	102,8%	103,0%	103,1%	103,3%	103,4%
Vereiste dekkingsgraad	109,7%	110,7%	110,3%	110,4%	110,9%
Totale pensioenuitvoerings- en administratiekosten	2.095	1.530	1.295	1.588	1.226
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer (in euro)	298	230	236	322	251
Kosten vermogensbeheer	1.405	1.779	2.121	1.939	1.705
Transactiekosten	419	930	868	962	587
Totale kosten vermogensbeheer	1.824	2.709	2.989	2.901	2.292
Kosten vermogensbeheer in percentage van het gemiddeld belegd vermogen	0,22%	0,25%	0,26%	0,25%	0,24%
Transactiekosten in percentage van het gemiddeld belegd vermogen	0,07%	0,14%	0,10%	0,12%	0,08%
Totale kosten vermogensbeheer in percentage van het gemiddeld belegd vermogen	0,29%	0,39%	0,36%	0,37%	0,32%

Bestuursverslag

1. Over het fonds

1.1 Algemene informatie

Stichting Pensioenfonds Capgemini Nederland is een ondernemingspensioenfonds dat is gevestigd te Utrecht. De volgende ondernemingen zijn bij het fonds aangesloten.

- Capgemini N.V. met de navolgende gelieerde ondernemingen:
 - Capgemini Nederland B.V.
 - Capgemini Educational Services B.V.

Om het verslag beter leesbaar te maken, is een begrippenlijst opgenomen (bijlage 4). Daar waar woorden zijn onderstreept, vindt u een nadere uitleg in die begrippenlijst.

1.2 Missie, visie en strategie

In 2023 hebben wij een herbeoordeling gedaan op de missie, visie en strategie van het pensioenfonds. Hierdoor zijn deze drie elementen aangepast ten opzichte van het vorig boekjaar.

De missie, visie en strategie van het fonds luidt als volgt:

Missie

Wij voeren de pensioenregeling uit die Capgemini heeft afgesproken voor de medewerkers.

Visie

Als ondernemingspensioenfonds zijn wij een fonds van de deelnemers, voor de deelnemers en door de deelnemers. De belangen van de deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden staan centraal bij alle beslissingen die wij nemen. De keuzes die wij maken, willen wij duidelijk uitleggen aan alle belanghebbenden via de kanalen die ons ter beschikking staan.

Bij de overgang van een nieuwe pensioenregeling wegen wij zorgvuldig af op welke wijze dit kan gebeuren.

Strategie

Voor onze belanghebbenden willen wij flexibiliteit en keuzevrijheid bieden op een kostenbewuste manier. Bij de keuzemogelijkheden die wij bieden, wegen wij daarom steeds af welke kosten hierbij verantwoord zijn. Wij besteden de uitvoerende activiteiten uit aan betrouwbare partners.

1.3 De organisatie van het fonds

De wijze waarop ons pensioenfonds is georganiseerd wordt hieronder nader toegelicht. Voor personalia en een schematisch overzicht van de organisatie van het fonds wordt verwezen naar bijlage 2.

1.3.1 Het bestuur

Het bestuur is paritair – op voet van gelijkwaardigheid – samengesteld en bestaat uit zeven bestuursleden. De samenstelling is als volgt:

- Eén vertegenwoordiger voorgedragen door de werkgever;
- Twee vertegenwoordigers voorgedragen door de OR;
- Twee vertegenwoordigers gekozen door de deelnemers;
- Eén vertegenwoordiger gekozen door de gewezen deelnemers;
- Eén vertegenwoordiger gekozen door de gepensioneerden.

1.3.2 Het Verantwoordingsorgaan

Jaarlijks leggen wij verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop dit beleid is uitgevoerd. Als bestuur dienen wij een aantal bestuursbesluiten vooraf voor advies voor te leggen aan het verantwoordingsorgaan. Verder geeft het verantwoordingsorgaan na afloop van het jaar een oordeel over het door het bestuur gevoerde beleid. Per kwartaal spreken wij het verantwoordingsorgaan over de ontwikkelingen bij het pensioenfonds en de adviezen die het verantwoordingsorgaan geven. Het verantwoordingsorgaan overlegt eveneens ieder kwartaal met de raad van toezicht. Daarnaast wordt het verantwoordingsorgaan betrokken bij beleidsvoorbereidende discussies met het bestuur. Het verantwoordingsorgaan vertegenwoordigt alle belanghebbenden van het fonds en bestaat uit vier leden. De samenstelling is als volgt:

- Eén vertegenwoordiger namens de werkgever;
- Eén vertegenwoordiger gekozen door de deelnemers;
- Eén vertegenwoordiger gekozen door de gewezen deelnemers;
- Eén vertegenwoordiger gekozen door de gepensioneerden.

In 2023 is de heer Van Dopperen gestopt als lid van het verantwoordingsorgaan. Hij was gekozen door de gewezen deelnemers. Doordat hij een functie bij de werkgever heeft aanvaard, is hij werknemer en daarmee deelnemer (in de pensioenregeling) geworden. Dit kan op gespannen voet komen te staan met zijn positie als lid dat gekozen is door de gewezen deelnemers. Vanuit deze context heeft hij zelf zijn rol neergelegd. Uit de daarna gehouden verkiezingen is mevrouw Ester gekozen.

Het verantwoordingsorgaan geeft in dit jaarverslag haar oordeel over het door het bestuur gevoerde beleid in 2023. Dit verslag hebben wij van een reactie voorzien.

1.3.3 Raad van Toezicht

Ons pensioenfonds kent vanaf 1 januari 2022 een raad van toezicht welk bestaat uit drie onafhankelijke deskundigen. De raad van toezicht houdt toezicht op het beleid en de algemene gang van zaken binnen het pensioenfonds, ziet toe op de adequate risicobeheersing en evenwichtige belangafweging, adviseert en rapporteert ieder kwartaal aan het bestuur en legt ieder kwartaal verantwoording af over de uitvoering van de bevoegdheden aan het verantwoordingsorgaan. De raad van toezicht geeft in het voorliggend jaarverslag een oordeel in het hoofdstuk “verslag van Raad van Toezicht”. Daarnaast kent de raad van toezicht bepaalde wettelijke goedkeuringsrechten voor te nemen bestuursbesluiten.

In dit jaarverslag wordt separaat verslag gedaan van de bevindingen van de raad van toezicht ten aanzien van het door het bestuur in 2023 gevoerde beleid.

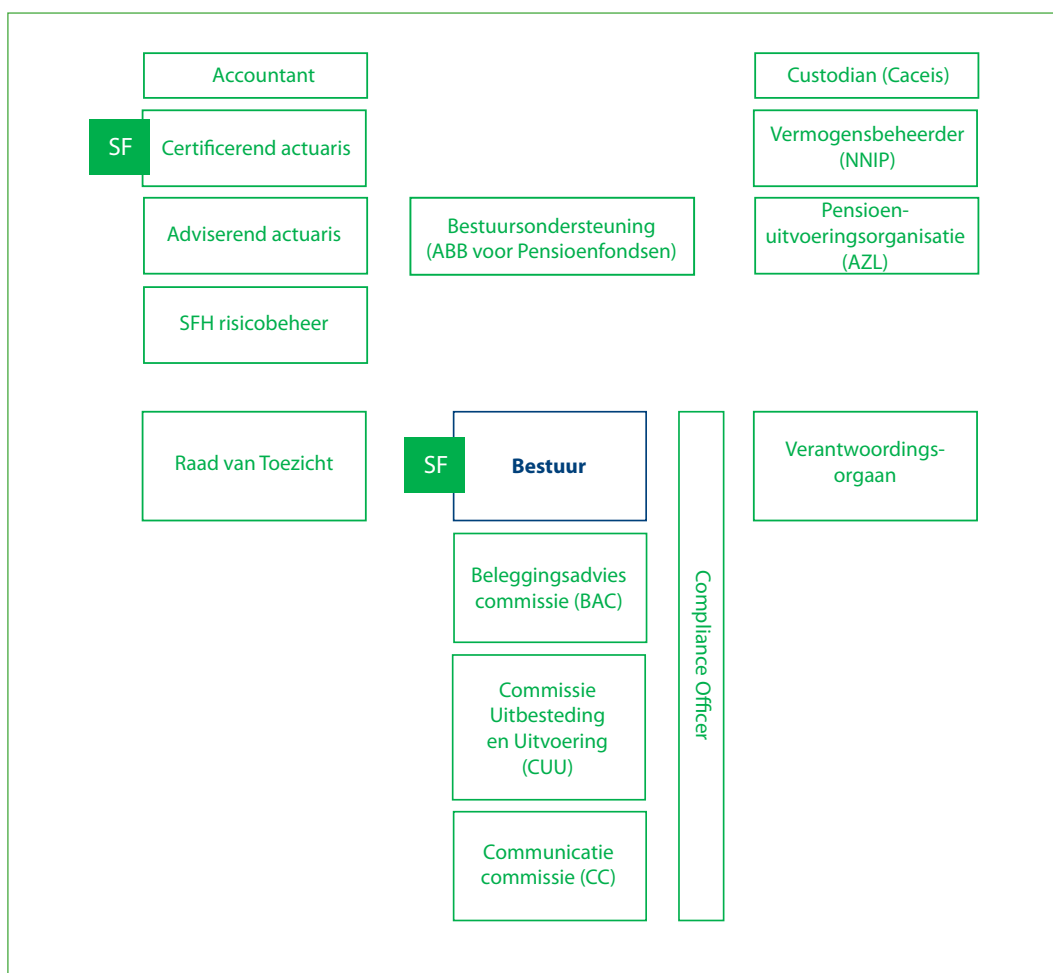
1.3.4 Sleutelfunctiehouders

Sinds 13 januari 2019 zijn de wijzigingen in de Pensioenwet uit hoofde van de Europese Richtlijn IORP II (Institutions for Occupational Retirement Provision) effectief. Het doel van IORP II is het bevorderen van de verdere harmonisatie van pensioenen in de Europese Unie. In het kader van de IORP II richtlijn dient het bestuur sleutelfunctiehouders en sleutelfunctie vervullers te benoemen voor risicomanagement, interne audit en actuariaat. Het fonds heeft de sleutelfuncties als volgt ingericht:

<i>Sleutelfunctie</i>	<i>Houder sleutelfunctie</i>	<i>Operationele invulling</i>
Risicobeheerfunctie	Externe partij	Externe partij (WTW)
Actuariële functie	Certificerend actuaire	Certificerend actuaire (Triple A)
Interne auditfunctie	Bestuurslid	Externe partij (PWC)

1.3.5 Commissiestructuur en governance

In 2023 heeft een aanpassing in de commissiestructuur plaatsgevonden. Tot 1 juli 2023 is onderstaand schematisch overzicht van toepassing.

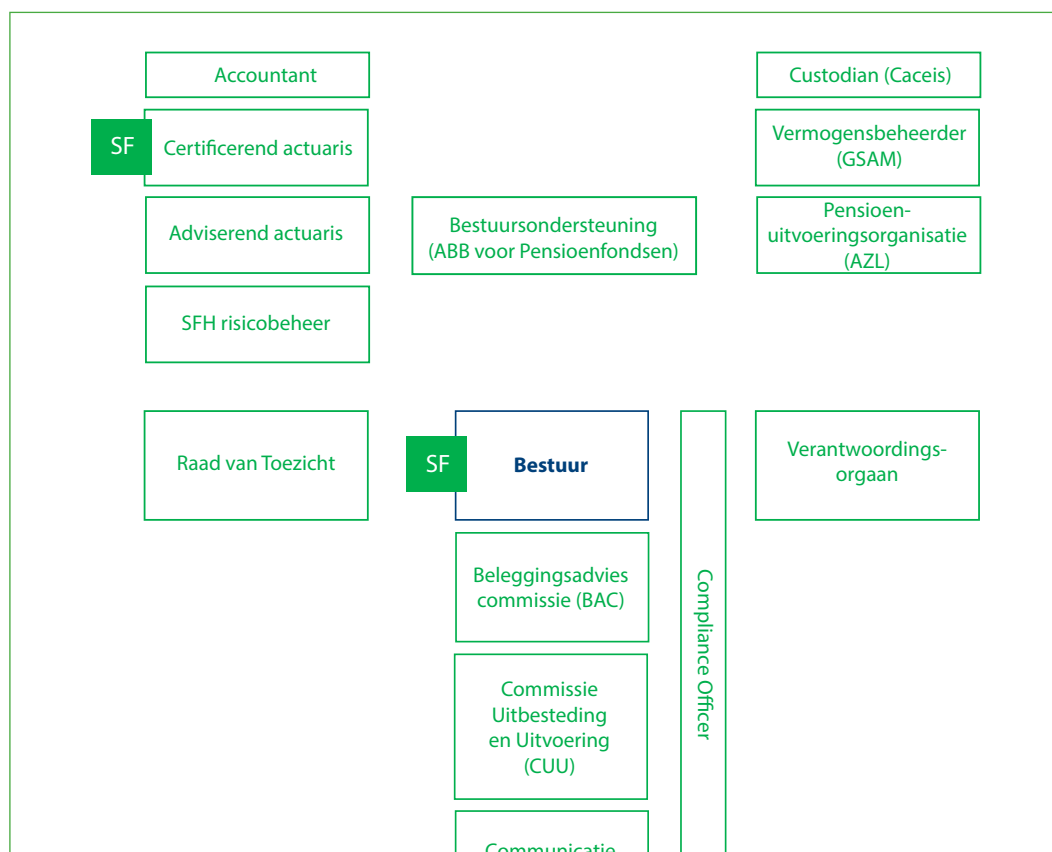
Het bestuur werkt met een commissiestructuur, waarbij de bestuursleden deelnemen in één of meer commissies. Elke commissie heeft eigen taken en verantwoordelijkheden en wordt voorgezeten door een bestuurslid.

De commissies zijn:

- Beleggingsadviescommissie (BAC),
- Commissie uitbesteding en uitvoering (CUU),
- Communicatiecommissie (CC).

Daarnaast kent het pensioenfonds de werkgroep WTP. Deze werkgroep bestaat eveneens uit bestuursleden en wordt ondersteund door een projectleider vanuit ABB voor Pensioenfondsen en een inhoudelijk deskundige vanuit Willis Towers Watson. De taak van deze werkgroep is het treffen van nodige voorbereidingen ten behoeve van de implementatie van de WTP.

Na 1 juli 2023 hebben wij vanuit efficiency besloten om de werkzaamheden van de Communicatiecommissie voor zover dat de reguliere communicatie betreft onder te brengen bij de CUU. De communicatie in het kader van de WTP zijn bij de werkgroep WTP belegd. Schematisch ziet de organisatie er vanaf 1 juli 2023 als volgt uit. Als gevolg van het onderbrengen van de reguliere werkzaamheden ten aanzien van communicatie bij de CUU is in 2024 besloten de naam van deze commissie aan te passen naar CUUC. Communicatie komt hierdoor ook in de naam van de commissie beter tot uitdrukking. Omdat dit in 2024 heeft plaatsgevonden wordt in dit jaarverslag nog over de CUU gesproken.

Voor meer informatie over de invulling van de commissies en de taken en verantwoordelijkheden van de betreffende commissie verwijzen wij naar bijlage 2. Meer informatie over de bij het fonds betrokken partijen die in bovenstaand overzicht zijn opgenomen is te vinden in bijlage 3. In deze bijlage wordt tevens aangegeven op welke wijze de partijen betrokken zijn bij het fonds.

2. Ontwikkelingen in 2023

2.1.1 Algemeen

In deze paragraaf leggen wij verantwoording af over de belangrijkste ontwikkelingen van 2023 binnen het fonds. Mogelijk treft u deze informatie, in het kader van leesbaarheid en volledigheid, op meerdere plekken binnen dit bestuursverslag aan.

2.1.2 Toezicht DNB-AFM

Er zijn twee externe toezichthouders die, vanuit de overheid, toezicht houden op het fonds, namelijk de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en de Nederlandsche Bank (DNB).

AFM

De AFM houdt toezicht op de informatie die wij als fonds verstrekken. Dat kan worden aangeduid als het gedragstoezicht met name op het gebied van voorlichting en overige informatieverstrekking aan deelnemers en hun afhankelijken. De verstrekte informatie moet tijdig, duidelijk en correct zijn.

In 2023 hebben wij verschillende sectorbrede informatieverzoeken, zoals het onderzoek in het kader van het duurzaamheidsbeleid en de informatieverstrekking ervan op de website, ontvangen van de AFM. Hiervoor hebben wij de gevraagde informatie aangeleverd. Ook heeft het pensioenfonds melding gedaan van een fout in de URM-programmatuur waardoor de verkeerde prognosebedragen zijn opgenomen in het UPO-DC 2022. Van de AFM heeft het pensioenfonds op 5 april 2024 een reactie ontvangen waarbij de AFM aangeeft geen aanleiding te zien tot het nemen van vervolgstappen. Wij hebben de AFM geïnformeerd over de stappen die het pensioenfonds genomen heeft.

Door de AFM is geen dwangsom of boete opgelegd.

DNB

DNB is belast met het prudentieel toezicht en houdt toezicht op de financiële positie van het fonds. Doel van het toezicht is bij te dragen aan de financiële stabiliteit van de financiële sector. Zo informeren wij DNB periodiek over de dekkingsgraad en de financiële positie van het fonds. Daarnaast dienen wij DNB op de hoogte te stellen van wijzingen in de statuten, reglementen en de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN). DNB toetst eveneens de (her) benoemingen van bestuurders, leden van de raad van toezicht en sleutelfunctiehouders.

In het vorige jaarverslag hebben wij aangegeven dat het pensioenfonds in februari 2022 een brief van DNB ontvangen heeft naar aanleiding van aangeleverde informatie over de beheersing van informatiebeveiliging. Deze brief is voor ons aanleiding geweest om aanvullende maatregelen te treffen ten aanzien van de verbetering van de beheersing van informatiebeveiliging. Wij hebben in reactie daarop een adviseur op het gebied van IT- en informatiebeveiliging aangesteld zodat de gesignaleerde verbeteringen een structurele inbedding gegeven kon worden. In 2023 hebben wij de verbeteringen doorgevoerd en DNB hierover geïnformeerd. DNB heeft op 29 augustus 2023 het bestuur in kennis gesteld dat zij geen aanvullende vragen heeft naar aanleiding van de aangeleverde informatie en dat zij het lopende mitigatietraject heeft afgerond.

Voorts hebben wij in 2023 kennisgenomen dat onze pensioenuitvoeringsorganisatie over een bepaalde periode geen structurele en rechtstreekse toetsing tegen de Nationale Sanctielijst Terrorisme (NST) en tegen de VN Sanctielijsten heeft uitgevoerd. AZL heeft initieel de Europese Sanctielijst toegepast. Hierbij merken wij op dat een toetsing nadien heeft uitgewezen dat er geen uitbetalingen zijn gedaan aan personen die (eventueel) op deze sanctielijsten hebben gestaan. Dit incident is voor ons aanleiding geweest om een melding bij DNB te doen. In reactie op dit incident heeft de pensioenuitvoeringsorganisatie haar toetsingsproces aan zich en het intern toezicht daarop aangescherpt.

DNB heeft in 2023 geen dwangsom of boete opgelegd en geen aanwijzing gegeven als bedoeld in artikel 171 van de Pensioenwet. Tevens is er geen sprake geweest van een benoeming van een curator of een bewindvoerder als bedoeld in 172 respectievelijk 173 van de Pensioenwet.

2.1.3 Regelgeving

Nieuw Pensioenstelsel

De Eerste Kamer heeft het voorstel van de wet Toekomst Pensioenen (hierna WTP) op 30 mei 2023 na hoofdelijke stemming aangenomen. De wet stelt dat uiterlijk 1 januari 2028 de pensioenregeling aangepast te zijn aan de nieuwe wetgeving. Wij hebben 2023 gebruikt om voorbereidingen te treffen voor de implementatie van de WTP. De werkgroep WTP is daarom in 2023 op verzoek van het bestuur haar voorbereidende werkzaamheden gaan intensiveren. Wij hebben tegelijkertijd besloten om ons inhoudelijk en op procesniveau te laten ondersteunen.

De voorbereidingen zijn concreter geworden om, indachtig de regierol die bij het pensioenfonds is gelegd, de acties die nodig zijn voor het ordentelijk laten verlopen van (de voorbereiding op) de transitie in te plannen. Aan de hand van een projectplanning wordt de voortgang gemonitord. Parallel hieraan monitoren wij ook de voortgang van de voorbereidingen op de implementatie van de WTP bij onze pensioenuitvoeringsorganisaties. In het verslagjaar 2023 hadden de sociale partners (werkgever en Ondernemingsraad Capgemini) nog geen beslissing over het type pensioenregeling genomen. Het bestuur volgt de ontwikkelingen op de voet door intensief te participeren in het periodieke overleg tussen de sociale partners (met behoud van ieders eigen verantwoordelijkheid).

Aan het eind van het eerste kwartaal van 2024 zijn sociale partners tot overstemming gekomen met betrekking tot het type pensioenregeling. De bedoeling is om over te gaan naar een flexibele premieregeling met gebruikmaking van de zogenoemde eerbiedigende werking. Dat betekent dat werknemers in dienst vanaf de overgangsdatum een vlakke leeftijdsonafhankelijke premie krijgen en dat huidige werknemers de bestaande progressieve premiestaffel houden. Wie de nieuwe pensioenregeling gaat uitvoeren is nog niet duidelijk. De verschillende mogelijkheden worden op dit moment door de werkgever nauwkeurig onderzocht en in kaart gebracht. Het streven van de werkgever is om aan het begin van het vierde kwartaal van 2024 hierover een besluit te nemen.

Het pensioenfonds bereidt zich voor op de nieuwe situatie. Samen met externe deskundigen wegen we de verschillende scenario's om zo te komen tot een evenwichtige uitkomst voor alle groepen deelnemers en pensioengerechtigden.

Bedrag ineens

Het wetsvoorstel waar de keuze 'bedrag ineens' bij hoort is in 2023 niet van kracht geworden. Het staat voorsnog op de agenda van de Tweede Kamer. Volgens de planning wordt in 2024 het wetsvoorstel behandeld. Als de Tweede Kamer akkoord is en de Eerste Kamer het voorstel aanneemt, kan de wet van kracht worden. Wij volgen de ontwikkelingen ten aanzien van dit proces zodat wij bijvoorbeeld tijdig de deelnemers kunnen informeren over de in de wet geboden mogelijkheden.

2.1.4 Bestuurlijke ontwikkelingen

Er hebben zich in 2023 meerdere bestuurlijke ontwikkelingen voorgedaan. Mevrouw Chraa en mevrouw Richters zijn als bestuurslid gestopt. De heer De Gooijer is als bestuurslid benoemd en de deelnemers hebben in de verkiezingen gekozen voor mevrouw Karagöz-Çakir.

Mevrouw Chraa is tot mei 2023 bestuurslid geweest en was gekozen door en uit de deelnemers, voorgedragen na verkiezingen. Met het beëindigen van haar dienstverband bij de werkgever heeft zij haar bestuurslidmaatschap beëindigd. De deelnemers hebben tijdens de gehouden verkiezingen gekozen voor mevrouw Karagöz-Çakir. Op 23 april 2024 hebben wij bericht van DNB ontvangen dat zij positief heeft geoordeeld over de benoeming van mevrouw Karagöz-Çakir.

De reguliere zittingstermijn van mevrouw Richters is per 1 juli 2023 geëindigd. Na gehouden verkiezingen gekozen hebben voor mevrouw Karagöz-Çakir. Nog niet alle formele stappen zijn afgerond, maar wij verwachten haar uiterlijk medio 2024 te kunnen benoemen als bestuurslid.

2.1.5 Belangrijke ontwikkelingen in 2023

In deze paragraaf worden de belangrijkste ontwikkelingen van 2023 binnen het fonds beschreven.

Toeslagverlening 2023 en Algemene maatregel van Bestuur 'Versoepeling toeslagregels'

Eind 2022 hebben wij gebruik gemaakt van een "Algemene maatregel van Bestuur" om per 1 januari 2023 een toeslag te verlenen van 2,57% op alle aanspraken en lopende pensioenen in de uitkeringsregeling. De AmvB bepaalt dat het tijdelijk mogelijk is om, vooruitlopend op de nieuwe pensioenwet (WTP), een lagere dekkingsgraad te accepteren. Een uitgebreide toelichting op dit besluit is opgenomen in paragraaf 3.1.4.

Bovenstaande heeft geen betrekking op deelnemers die na 01-01-2016 tot de pensioenregeling zijn toegetreden. Deze deelnemers hebben alleen pensioenrechten uit hoofde van de premieregeling. Voor een toelichting op de pensioenregelingen die wij uitvoeren verwijzen wij naar paragraaf 2.3.

Toeslagverlening 2024

In het pensioenreglement is opgenomen dat verhoging van een vastgestelde uitkering voorwaardelijk is. *Op de Pensioenrechten kan jaarlijks, voor zover de financiële positie van het pensioenfonds dit op basis van wet- en regelgeving toelaat, toeslag worden verleend met een maximum van de jaarmutatatie van de afgeleide CPI alle bestedingen over de meest recente maand september. Het Bestuur beslist jaarlijks in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken worden aangepast.* De meetperiode loopt voor de toeslagverlening 2024 van september 2022 tot september 2023. De toeslagmaatstaf voor de toeslagverlening per 1 januari 2024 bedroeg +/- 1,4% (CPI afgeleid sept '23 / CPI afgeleid sept '22). Omdat voor 2024 de toeslagmaatstaf negatief was, hebben we de pensioenen per 1 januari 2024 niet verhoogd.

Resultaat variabel pensioen en aanpassing in 2023

Ons pensioenfonds biedt vanaf 1 januari 2017, aan de deelnemers die hun pensioenkapitaal bij het fonds willen aanwenden, alleen nog een variabel pensioen aan. De financiële risico's worden hierbij door de deelnemers zelf gedragen.

Jaarlijks worden de uitkeringen uit het variabel pensioen gecorrigeerd voor het financiële resultaat, de wijziging van de levensverwachting, en het sterfteresultaat. Deze correctie vindt jaarlijks per 1 juli van het jaar plaats op basis van de resultaten die over het voorafgaande boekjaar zijn gerealiseerd.

Het totaalresultaat hebben wij hieronder opgenomen. De aanpassingspercentages liggen tussen -5,21% en 1,97%. Het resultaat is afhankelijk van maand waarin het pensioen is ingekocht. Hierbij merken wij het volgende op:

- In het jaar van toetreding wordt geen resultaat toegedeeld. Het resultaat over het jaar van toetreding wordt pas in het volgende jaar toegekend.
- Voor deelnemers die later in het boekjaar zijn toegetreden tot het collectief wordt alleen het resultaat over de periode na toetreding vastgesteld (gesloten systeem).
- Het beleggingsresultaat wordt voor deelnemers die later intreden elke maand vastgesteld (rekening houdend met rendement, oprenting en wijziging Technische Voorziening) en aan het eind van het jaar wordt dat geaggregeerd en toegekend. Het jaarlijkse beleggingsresultaat wordt dus niet pro rata toegekend, om de gevolgen van schommeling op de financiële markten te beperken.
- Voor gepensioneerden die al vóór 2023 een variabel pensioen ontvangen geldt het percentage dat bij inkoop januari staat, te weten +/- 5,72%. Voor 2022 en 2021 bedroegen de percentages 7,25% respectievelijk 8,10%.

De betrokkenen worden vooraf schriftelijk geïnformeerd alvorens de aanpassing in de uitkering door te voeren.

Historische aanpassingen variabel pensioen

Resultaat over het jaar	Procentuele aanpassing pensioenen die reeds eerder zijn ingegaan	Datum aanpassing
2017	4,16%	1 juli 2018
2018	-3,33%	1 juli 2019
2019	10,04%	1 juli 2020
2020	8,37%	1 juli 2021
2021	7,07%	1 juli 2022
2022	-5,72%	1 juli 2023
2023	2,12%	1 juli 2024

2.2. Goed pensioenfondsbestuur

Wij hanteren de principes van goed pensioenfondsbestuur zoals die zijn voorgeschreven in de Code Pensioenfondsen. De Code wordt gebruikt als leidraad, maar laat ruimte voor de eigen verantwoordelijkheid van het bestuur. In de paragrafen hieronder wordt nader ingegaan op de Code Pensioenfondsen, deskundigheidsbevordering, naleving gedragscode, het omgaan met klachten, en de evenwichtige belangafweging

2.2.1 Code pensioenfondsen 2023

De code Pensioenfondsen is de invulling van de in de wet genoemde principes voor goed pensioenfondsbestuur. Op onderdelen kan en mag een andere invulling gegeven worden op basis van het uitgangspunt: pas toe of leg uit (comply or explain). Wij handelen in de geest van de Code Pensioenfondsen. Op een drietal punten wijkt het fonds af van de Code Pensioenfondsen. Hieronder worden deze afwijkingen voorzien van onze reactie. Daarnaast hebben wij een aanpassing in het communicatiebeleid doorgevoerd waardoor beter invulling wordt gegeven aan norm 63. Bij deze betere invulling wordt kort stil gestaan. Voor de volledigheid merken wij op dat deze paragraaf ingaat op de Code Pensioenfondsen zoals deze in 2023 gold.

De code nodigt uitdrukkelijk uit om bij een aantal normen jaarlijks te rapporteren over de naleving van die norm. Dit gaat om de normen:

Norm 1

Het bestuur voert de regeling naar beste vermogen uit, in een evenwichtige afweging van belangen, en heeft hiervoor de eindverantwoordelijkheid.

Het bestuur voert de regeling naar beste vermogen uit, in een evenwichtige afweging van belangen, en heeft hiervoor de eindverantwoordelijkheid. Deze norm valt terug op de missie, visie en strategie die reeds in dit bestuursverslag aan de orde is gekomen. Daarnaast wordt in paragraaf 2.2.5 nader ingegaan op de evenwichtige belangafweging en de wijze waarop wij dat hebben vormgegeven. Wij zien de missie, visie en strategie die samen met het evenwichtigheidskader als een leidraad welk ons houvast geeft bij belangrijke besluiten zoals het verlenen van de toeslag per 1 januari 2023.

Norm 4

Bij alle besluiten legt het bestuur duidelijk vast op grond van welke overwegingen het besluit is genomen.

Deze norm valt in bredere zin samen te vatten als het kennen van de voorkeuren van belanghebbenden en de gemaakte afwegingen vastleggen bij besluitvorming. In 2023 hebben wij hier meer inzicht in gekregen door het uitvoeren van een

risicopreferentieonderzoek. Een dergelijk onderzoek geeft een beeld van het grotere geheel. De resultaten hiervan zijn op de website gepubliceerd. Om meer over de individuele voorkeuren van (gewezen) deelnemers en gepensioneerden te weten te komen en om persoonlijke vragen van belanghebbenden te beantwoorden, hebben wij een spreekuur. Wij merken dat deze gesprekken als prettig worden ervaren en tegelijkertijd kunnen wij daardoor meer kennis van de voorkeuren opdoen.

Norm 34

De zittingsduur van een lid van het bestuur, het VO, het BO en raad van toezicht is maximaal vier jaar. Een bestuurslid en een lid van het BO kunnen maximaal twee keer worden herbenoemd, een lid van de raad van toezicht maximaal één keer. Leden van een visitatiecommissie zijn maximaal acht jaar betrokken bij hetzelfde fonds.

Op deze norm geven wij bij de geconstateerde afwijkingen een nadere toelichting.

Norm 35

Het bestuur, het BO en het intern toezicht houden bij het opstellen van de profielschets rekening met het diversiteitsbeleid. Het VO houdt hier rekening mee bij het opstellen van de competentievisie.

Bij iedere verkiezing beoordelen wij het functieprofiel opnieuw en nemen wij deze norm mee. Wij trachten onze profielschetsen zo neutraal als mogelijk op te stellen zodat eenieder zich aangesproken kan voelen om zich verkiesbaar te stellen. Dit heeft bijvoorbeeld geresulteerd in een grote kandidatenlijst (8 kandidaten) voor de verkiezingen waar mevrouw Karagöz-Çakir door de deelnemer door gekozen is. Maar ook bij de andere verkiezingen in 2023, zien wij dat er voldoende kandidaten met verschillende achtergronden (in bijvoorbeeld kennis en/of aandachtsgebied) of zich beschikbaar stellen.

Afwijkingen ten opzichte van de norm

Norm 21

De organisatie kent een klokkenluidersregeling en bevordert dat ook externe dienstverleners een klokkenluidersregeling hebben. De organisatie zorgt ervoor dat men weet hoe en bij wie kan worden gemeld.

Reactie van het bestuur op de afwijking van norm 21

Het pensioenfonds kent geen klokkenluidersregeling, omdat het pensioenfonds geen medewerkers in dienst heeft. In het uitbestedingsbeleid is opgenomen dat uitbestedingspartners een klokkenluidersregeling dienen te hebben. Daarmee bevorderen wij dat externe dienstverleners er één hebben.

Norm 33

In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.

Reactie van het bestuur op de afwijking van norm 33

In 2023 hebben twee vrouwen zitting gehad in het bestuur. Er zijn geen bestuursleden van onder de 40 jaar. Mevrouw Karagöz-Çakir is na de verklaring van geen bezwaar van DNB in 2024 benoemd als bestuurslid waarmee een bijdrage geleverd wordt aan de diversiteit binnen het bestuur. In het VO zitten tenminste één man en één vrouw, maar geen leden van onder de 40 jaar. Daarnaast hechten wij als bestuur waarde aan de uitslag die uit de verkiezingen is gekomen ook wanneer dit een afwijking betekent ten opzichte van een norm uit code.

Norm 34

De zittingsduur van een lid van het bestuur, het VO, het BO¹⁾ en raad van toezicht is maximaal vier jaar. Een bestuurslid en een lid van het BO kunnen maximaal twee keer worden herbenoemd, een lid van de raad van toezicht maximaal één keer. Leden van een visitatiecommissie zijn maximaal acht jaar betrokken bij hetzelfde fonds.

Reactie van het bestuur op de afwijking van norm 34

De zittingsduur van één van de bestuursleden is eenmalig met één jaar verlengd. Zonder deze eenmalige verlenging zullen 3 bestuursleden aftreden in hetzelfde jaar. Hiermee loopt het pensioenfonds het risico dat te veel kennis en ervaring tegelijkertijd het pensioenfonds verlaat. Dit komt de bestuurs(continuïteit) niet ten goede in een periode waarin veel ontwikkelingen op het pensioenfonds afkomen.

Invulling van norm 63 na geconstateerde afwijking in boekjaar 2022

In het vorige jaarverslag hebben wij een afwijking op norm 63 gerapporteerd.

Norm 63 stelt dat het bestuur beleid vaststelt rond transparantie en communicatie. Waarbij het bestuur tevens evalueert dit beleid periodiek evalueert, in ieder geval eens per drie jaar.

Wij werken met een meerjarig communicatiebeleid dat ieder jaar zijn weerslag krijgt in een jaarplan waarin de betreffende activiteiten voor het betreffende jaar staan opgenomen. In dit beleidsdocument was niet expliciet een evaluatiemoment opgenomen. In 2023 hebben wij een evaluatie van het communicatiebeleid als reactie op de ontwikkelingen in het kader van de wet uitgevoerd en tegelijkertijd expliciet opgenomen dat het beleid in ieder geval eens per drie jaar wordt geëvalueerd. Hiermee voldoet het pensioenfonds aan de norm uit de code.

2.2.2 Deskundigheid en deskundigheidsbevordering

Om de kennis en kunde op het gewenste niveau te houden volgen wij regelmatig opleidingen, seminars en kennissessies. Daarnaast werken wij als bestuur met een opleidingsbeleid dat wij periodiek evalueren. Mede hierdoor is ook in 2023 de kennis en kunde op het gewenste niveau gebleven om het fonds goed te kunnen besturen. De nieuwbenoemde (aspirant)-bestuursleden volgen een inwerktraject om het pensioenfonds beter te leren kennen. Onderdeel binnen dit traject is ook het volgen van aanvullende opleidingen waar dat nodig is.

2.2.3 Naleving gedragscode

Het pensioenfonds heeft een eigen gedragscode die in 2022 door ons is geëvalueerd en vastgesteld. Deze gedragscode is in 2023 ook van toepassing geweest. De leden van het verantwoordingsorgaan, de Raad van Toezicht en wij vanuit het bestuur hebben schriftelijk verklaard dat de gedragscode in het afgelopen jaar is nageleefd en dat alle verplichtingen uit hoofde van de gedragscode zijn nagekomen. Met het ondertekenen van de verklaring wordt eveneens verklaard deze gedragscode voor het komende jaar (2024) na te leven.

De voornoemde verklaring vormt één manier waarop wij aandacht hebben voor het nakomen van de gedragscode. Een manier is het structureel geagendeerd hebben van het onderwerp compliance en mededelingen van dien aard. Aan het begin van iedere bestuursvergadering wordt melding gemaakt van eventuele uitnodigingen en cadeaus die men heeft ontvangen of heeft aangeboden gekregen. Dit wordt vastgelegd in de notulen. Het aantal en de waarde van ontvangen uitnodigingen en cadeaus was afgelopen jaar zeer gering. Daarnaast bespreken wij periodiek het overzicht van de eventuele nevenfuncties van de bestuursleden, de leden van het verantwoordingsorgaan en de Raad van Toezicht.

1) BO staat voor Belanghebbendenorgaan. Het pensioenfonds betreft een ondernemingspensioenfonds met een paritair bestuur als gevolg hiervan heeft het pensioenfonds een verantwoordingsorgaan en geen belanghebbendenorgaan. Zie hiervoor de artikelen 115 Pensioenwet en 115b Pensioenwet. In verband met de transparantie hebben wij de volledige tekst van de norm opgenomen.

De compliance officer heeft een geactualiseerde lijst met nevenfuncties van de bestuurders ontvangen. De lijst geeft geen reden tot zorg en er is geen indicatie van belangenverstrengeling.

Binnen het bestuur is een hoge mate van alertheid op eventuele belangenverstrengeling van bestuursleden die tevens een interne rol binnen Capgemini vervullen en daar waar men twijfelt worden maatregelen getroffen dan wel de compliance officer om advies gevraagd.

In het afgelopen jaar zijn geen incidenten gemeld en de compliance officer heeft aangegeven geen redenen te hebben om aan te nemen dat incidenten hebben plaatsgevonden.

2.2.4 Zelfevaluatie

Op grond van de Code Pensioenfonds dienen wij jaarlijks een zelfevaluatie uit te voeren, waarbij eens per twee jaar de evaluatie onder externe begeleiding plaatsvindt. In dat kader hebben wij in januari 2023 ons eigen functioneren geëvalueerd waarbij onder andere is gesproken over rolverdeling, samenwerking, cultuur en gedrag binnen het bestuur. Tijdens deze evaluatie zijn verbeteracties geformuleerd. Lopende het jaar 2023 hebben wij de voortgang op de implementatie van de verbeteracties gemonitord en binnen het bestuur besproken. Mede naar aanleiding van de gewijzigde samenstelling van het bestuur is de onderlinge taakverdeling meerdere malen onderwerp van gesprek geweest met als doel om de taken evenwichtig, toekomstvast en met gebruikmaking van ieders kennis en ervaring te verdelen. In 2024 hebben wij in het kader van de jaarlijkse zelfevaluatie afspraken gemaakt waaraan wij opvolging geven.

2.2.5 Klachten en geschillen

De Pensioenfederatie heeft, mede met het oog op de WTP, de Gedragslijn Goed omgaan met klachten in 2022 gepubliceerd. Het fonds heeft een klachten- en geschillenregeling om een correcte afhandeling van klachten en een evenwichtige behandeling van geschillen te waarborgen. Deze klachten- en geschillenregeling is in 2023 aangescherpt zodat de regeling beter aansluit op de gewijzigde wet- en regelgeving en de eerdergenoemde gedragslijn. Het pensioenfonds is tevens sinds 1 januari 2024 aangesloten bij de externe klachten- en geschilleninstantie (GIP).

In 2023 heeft de Klachten- en geschillencommissie een drietal klachten/bezwaren in behandeling genomen. Eén van deze klachten is in 2023 afgehandeld. Deze klacht had te maken met de behandelingsduur. Na een interventie is deze klacht afgehandeld. De afhandeling van de andere twee klachten heeft een vervolg gekregen in 2024. Samengevat gingen deze klachten over de pensioenberekening en behandelingsduur respectievelijk informatieverstrekking.

Daarnaast heeft het bestuur een aantal keren kennisgenomen van deelnemers die niet tevreden waren over zaken rondom de geleverde dienstverlening van de pensioenuitvoeringsorganisatie. Deze signalen van ongenoegen hebben wij intensief besproken met de pensioenuitvoeringsorganisatie. Ook voor 2024 blijft de aandacht van ons om de processen te verbeteren ter voorkoming van klachten groot.

2.2.6 Evenwichtige belangafweging

Eén van de eisen die de Pensioenwet stelt is dat personen die het beleid bepalen zich bij invullen van hun taak richten naar de belangen van de bij het pensioenfonds betrokken deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden, de pensioengerechtigden en de werkgever.

Wij geven hier invulling aan door als paritair bestuur op voet van gelijkwaardigheid te functioneren, zoals beschreven in de paragraaf over de organisatie van het pensioenfonds. Verschillende belanghebbenden worden hierdoor vertegenwoordigd tijdens de besprekingen in ons bestuur, waarbij overigens elk bestuurslid vanuit het algemene fondsbelang handelt en er geen sprake is van "fracties". Om een nadere invulling te geven aan de evenwichtige belangafweging hebben wij een evenwichtigheidskader opgesteld. Dit kader dient als leidraad bij het nemen van evenwichtige besluitvorming. De volgende elementen zijn onder andere in het evenwichtigheidskader opgenomen:

- Eenvoud (De regeling is transparant en duidelijk);
- Consistentie (met eerdere principes, zoals individuele flexibiliteit);
- Redelijkheid (er is geen sprake van onredelijke bevoordeling/benadeling);
- Proportionaliteit (terughoudendheid met ingewikkelde regelingen voor kleine groepen);
- Uitlegbaarheid en begrijpelijkheid (communiceren in te verwachten uitkeringen in plaats van percentages); en
- Uitvoerbaarheid (ook gelet op de kosten).

Tot slot nemen wij de risico's en de risicobeheersing ervan mee in onze besluitvorming. Wij zijn van mening dat het volledig risicoloos inrichtingen van een pensioenorganisatie niet mogelijk is. Wij nemen immers risico's bij beleggen ten behoeve van het behalen van rendement. Het zo goed mogelijk mitigeren van de risico's valt binnen de invloedssfeer van ons als bestuur. Voor een nadere toelichting op de risicobeheersing verwijzen wij naar hoofdstuk 2.5.

2.2.7 Aanbevelingen vanuit het jaarverslag 2022

Naar aanleiding van hun controle op of beoordeling van het jaarwerk 2022 zijn door de certificerend actuaire, de accountant, het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht aanbevelingen gedaan. De aanbevelingen van de bovengenoemde partijen zijn door ons opgepakt en de opvolging van de aanbevelingen is schriftelijk vastgelegd en gedeeld met deze partijen.

2.3 Pensioenregelingen

Het fonds voert twee verschillende pensioenregelingen uit. De uitkeringsregeling is van toepassing over de periode tot 2016 en de premieregeling vanaf 2016.

Uitkeringsregeling: opbouw tot 2016

Voor deze regeling werd door het fonds een premie ontvangen, waarvoor de deelnemer een pensioentoezegging kreeg. Vanaf 2016 worden er geen nieuwe pensioenrechten meer opgebouwd binnen deze regeling. Wij ontvangen vanaf 2016 geen premie meer.

Premieregeling: opbouw vanaf 2016

Het fonds voert de premieregeling van Capgemini Nederland uit. De regeling is modulair opgebouwd en biedt de deelnemers een levenslang ouderdomspensioen vanaf AOW-leeftijd en gedurende het deelnemerschap een partner- en wezenpensioen op risicobasis. De regeling bestaat uit de volgende modules:

- **Premieregeling**
Sinds 2016 vindt de volledige pensioenopbouw plaats binnen de premieregeling. Deze regeling heeft het karakter van een premieovereenkomst. Hierbij wordt een premie beschikbaar gesteld. De premie is een percentage van het salarisdeel boven de franchise, tot aan maximaal € 128.810,- (2023, dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd). Het percentage is leeftijdsafhankelijk. De premie wordt belegd in één of meerdere beleggingsfondsen. Op de pensioendatum wordt het aldus opgebouwde kapitaal aangewend voor de aankoop van een levenslang variabel ouderdomspensioen, eventueel gecombineerd met een partnerpensioen.
- **Vrijwillige regeling**
Als aanvulling op de pensioenopbouw in de premieregeling wordt de deelnemers de mogelijkheid geboden om door middel van vrijwillige stortingen extra pensioen te verwerven. De hoogte van de stortingen is gemaximeerd volgens een door het bestuur vastgestelde richtlijn. De maximale storting wordt uitgedrukt in een percentage van de pensioengrondslag en is leeftijdsafhankelijk. De vrijwillige regeling heeft eveneens het karakter van een premieovereenkomst.
- **Nabestaandenvoorziening**
De nabestaandenvoorziening kent het karakter van een uitkeringsovereenkomst. Het verzekerde partnerpensioen is gelijk aan

1,099% van de laatst vastgestelde grondslag (tot een salaris van € 128.810,-) vermenigvuldigd met het maximaal aantal te bereiken deelnemersjaren.

- Aankoop pensioen uit premieregeling en vrijwillige regeling
Bij de omzetting van kapitaal uit de premieregeling en de vrijwillige regeling naar pensioenaanspraken worden omzettingsfactoren gebruikt, zoals vermeld in het factorenreglement 2023. De methodiek en de factoren worden regelmatig geëvalueerd.
- Overgangsbepalingen
In de regeling is een aantal overgangsbepalingen opgenomen die waarborgen dat de in de oude regelingen opgebouwde aanspraken als premievrije rechten voor de deelnemers worden meegenomen in de nieuwe regeling.

De belangrijkste kenmerken van de regeling zijn als volgt:

2023	
Pensioensysteem	Beschikbare premie
Minimum toetredingsleeftijd	Geen
Pensioenleeftijd	AOW-leeftijd
Franchise risico PP	€ 16.647,00
Franchise DC	€ 14.714,00
Partnerpensioen	1,099%

2.4 Beleggingsbeleid

Het fonds voert twee pensioenregelingen uit: de sinds 2016 gesloten uitkeringsregeling en de premieregeling. Voor beide regelingen worden kapitalen belegd. Vanwege de verschillende aard van de regelingen hebben we voor iedere regeling een eigen beleggingsbeleid gedefinieerd. Deze zijn gebaseerd op eenzelfde set investeringsprincipes en ook in de verdere uitwerking streven we ernaar om waar mogelijk dezelfde richtlijnen te gebruiken. Denk hierbij met name aan het MVB- beleid en aan de criteria waarop vermogensbeheerders worden geselecteerd en geëvalueerd.

In de volgende paragrafen komen eerst de investeringsprincipes aan de orde, dan het beleggingsbeleid en de gerealiseerde rendementen van de uitkeringsregeling, daarna die van de premieregeling. Waarna de realisatie van het MVB beleid aan de orde komt en de wijze waarop de SFDR-wetgeving is geïmplementeerd.

2.4.1 Investeringsprincipes

Aan het beleggingsbeleid liggen investeringsprincipes ten grondslag. Onze investeringsprincipes zijn:

1. Het pensioenfonds belegt alleen in categorieën waarvan het de risico's kan beoordelen;
2. Het pensioenfonds is een lange termijn belegger;
3. Diversificatie is van belang;
4. Risico vereist een extra rendement;
5. Het pensioenfonds belegt passief tenzij;
6. Het pensioenfonds gebruikt derivaten alleen om risico's te beheersen;
7. Uitbesteding is noodzakelijk;
8. Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) draagt bij aan de lange termijn doelstelling van het fonds en neemt, gelet op de omvang en mogelijkheden van het fonds, een realistische plaats in binnen het beleggingsbeleid.

In 2023 zijn de investeringsprincipes niet gewijzigd.

2.4.2 Beleggingsbeleid en jaarplan uitkeringsregeling 2023

Na het uitvoeren van de ALM eind 2022 is begin 2023 het beleggingsbeleid voor de uitkeringsregeling geëvalueerd en is een aangepast beleggingsbeleid voor de periode 2023-2025 vastgesteld. Op basis van de uitkomsten van de ALM zijn de verdeling matchingportefeuille/returnportefeuille en de renteafdekking aangepast:

Categorie	Strategisch	Minimum	Maximum
Returnportefeuille	37%	32%	42%
Matchingportefeuille	63%	58%	68%
Renteafdekking (o.b.v. zuivere swapcurve):			
Renteafdekking	60%	55%	65%

De ALM van 2020 bleek in 2022 geen goede leidraad meer te zijn vanwege de grote wijziging in economische omstandigheden (einde corona-epidemie en de oorlog in de Oekraïne). Daarom hebben we parameters gedefinieerd, die een indicatie geven of de resultaten van een ALM nog in voldoende mate passen bij de economische realiteit van dat moment. Worden de gedefinieerde waarden overschreden, dan onderzoeken we of een nieuwe ALM nodig is. Sinds halverwege 2023 wordt ieder kwartaal gerapporteerd of deze parameters nog binnen de gedefinieerde grenzen vallen.

Een andere hoeksteen van het beleggingsbeleid betreft de categorieën waarin wij beleggen. Per mogelijke beleggingscategorie hebben wij een zogenaamde investment case opgesteld. Hierin worden vragen beantwoord zoals:

- levert de beleggingscategorie op de lange termijn voldoende rendement op in relatie tot het risico dat in deze categorie gelopen wordt;
- is het risico dat we lopen aanvaardbaar;
- passen de karakteristieken binnen de investeringsprincipes;
- is beleggen in de categorie transparant;
- welke zijn de ESG-karakteristieken;
- hoe complex is beleggen in de categorie.

Iedere drie jaar wordt een beleggingscategorie geëvalueerd. In 2023 hebben wij de volgende categorieën geëvalueerd:

- Aandelen ontwikkelde Markten;
- Bedrijfsobligaties;
- High Yield obligaties (incl Senior Bank Leningen);
- Greenbonds (nieuw opgesteld).

De evaluaties hebben niet geleid tot aanpassingen in het beleggingsbeleid.

Op basis van de investment case greenbonds hebben we besloten greenbonds niet als aparte beleggingscategorie te onderscheiden in onze portefeuille, maar deze deel te laten zijn van de andere vastrentende categorieën. Zo zijn een aantal staatobligaties ook greenbonds.

Daarnaast hebben we in 2023 het beleid op het gebied van afdekking van vreemde valuta (niet Euro) geëvalueerd. Ondanks dat op dit gebied verbeteringen mogelijk zijn door minder dan de huidige 100% valuta exposure af te dekken, hebben we besloten

het valutabeleid niet te wijzigen omdat dit zou leiden tot een verhoogde volatiliteit op korte termijn en ook vanwege operationele bezwaren.

Strategische beleggingsportefeuille uitkeringsregeling 2023

Omdat het fonds in herstel is, mag in principe het risicoprofiel van de strategische beleggingsportefeuille niet hoger worden dan het risicoprofiel van de strategische mix van eind 2014, bij de invoering van het nFTK.

Op basis hiervan en de in 2023 besloten aanpassingen in het beleggingsbeleid was eind 2023 de strategische beleggingsmix als volgt:

Beleggingscategorie (Strategische norm)	2023
Vastrentend	72,0%
Staatsobligaties	19,0%
Geldmarkt + swaps	15,0%
IG Bedrijfsobligaties	19,0%
Hypotheke	10,0%
Obligaties opkomende markten	5,0%
Senior Loans	4,0%
Aandelen	27,5%
Ontwikkelde markten	24,5%
Opkomende markten	3,0%
Alternatieve beleggingen	0,5%
Vastgoed	0,5%
Totaal	100,0%

Feitelijke beleggingsportefeuille en rendement

In de uitkeringsregeling is in 2023 een rendement behaald van 10,2%. Het resultaat is een gevolg van:

- een daling van de marktrente. De laatste twee maanden van 2023 vond een forse correctie plaats van de rente vanwege de meevallende inflatiecijfers en de verwachting van de markt dat de FED en de ECB de rente in 2024 fors zouden verlagen. Hierdoor lagen de (swap)rentes met een looptijd tot 40 jaar eind 2023 lager dan aan het begin van het jaar. De matchingportefeuille, die gericht is op de afdekking van de verplichtingen (renteafdekking) heeft daardoor een rendement gemaakt van 5,9% en
- een stijging van de waarde van aandelen met 20,1%. Samen met de stijging van de waarde van de vastrentende waarden in de returnportefeuille van 8,8% heeft dit gezorgd voor een rendement van de returnportefeuille van 16,9%.

Door de lagere rente zijn ook onze verplichtingen gestegen. Per saldo heeft dit alles geleid tot een 2,2%-punt hogere dekkingsgraad.

In de volgende tabel wordt per beleggingscategorie het feitelijk aandeel in de beleggingsmix ultimo 2023 vergeleken met de strategische mix. Verder wordt het behaalde rendement waar mogelijk vergeleken met de benchmark. Alle rendementscijfers zijn na aftrek van kosten.

Rendementen

	Markt Waarde (x € 1 miljoen)	Feitelijk	Norm	Portefeuille rendement	Benchmark rendement
Renteafdekking Portefeuille	405,0	62,2%	63,0%	5,9%	6,0%
– Staatsobligaties	121,1	18,6%	19,0%	8,8%	n.v.t.
– Hypotheken	68,8	10,6%	10,0%	4,4%	n.v.t.
– IG Bedrijfsobligaties	114,1	17,5%	19,0%	6,5%	6,5%
(Bijdrage) Swaps	17,1	2,6%	15,0% ¹⁾	n.v.t.	n.v.t.
– Geldmarktfonds	97,0	14,9%		3,3%	3,2%
– Liquide middelen	-13,1	-2,0%		n.v.t.	n.v.t.
Overige Vastrentende waarden	56,5	8,7%	9,0%	8,8%	10,5%
Aandelen	186,9	28,7%	27,5%	20,1%	19,3%
Niet-beursgenoteerd vastgoed	2,9	0,4%	0,5%	-8,6%	-8,6% ²⁾
Totaal	651,3	100,0%	100,0%	10,2%	10,0%

Aandelen

De aandelenportefeuille behaalde in 2023 een rendement van 20,1%, beter dan de benchmark van 19,3%. De aandelen zijn passief belegd. Dat het rendement (na kosten) beter is dan de benchmark (voor kosten) heeft als oorzaak dat het pensioenfonds in veel landen vrijgesteld is van dividendbelasting. Dit geldt alleen voor ontwikkelde markten. De benchmark houdt daar geen rekening mee.

Daarnaast zijn de gebruikte benchmarks aangepast vanwege uitsluiting van een aantal sectoren als gevolg van ons MVB beleid. Afgelopen jaar heeft dit ten opzichte van de overeenkomstige benchmark zonder uitsluitingen (MSCI World voor ontwikkelde markten) additioneel rendement opgeleverd.

Aandelen opkomende markten hebben ook in 2023 beduidend minder gepresteerd dan aandelen ontwikkelde markten. Vooral de bezorgdheid over de vastgoedsector in China en de verdere groeivertraging lagen hieraan ten grondslag

Rendement Aandelen

	Portefeuille	Benchmark
Aandelen Ontwikkelde markten	22,1%	21,0%
Aandelen Opkomende markten	5,1%	6,1%
Totaal	20,1%	19,3%

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden portefeuille bestaat uit twee delen:

1. De beleggingscategorieën die gericht zijn op het afdekken van de verplichtingen (renteafdekking) en onderdeel zijn van de matchingportefeuille;
2. De beleggingscategorieën die gericht zijn op het behalen van extra rendement boven op de verplichtingen en onderdeel zijn van de returnportefeuille.

¹⁾ De norm van 15% betreft de categorieën swaps, geldmarktfonds en liquide middelen samen.

²⁾ Benchmarkcijfer was niet (tijdig) beschikbaar. Het cijfer is gelijkgesteld aan de realisatie.

Met de matchingportefeuille beogen wij voor 60% van onze verplichtingen het renterisico af te dekken. Naast derivaten (renteswaps) en geldmarktfondsen, horen hiertoe ook hypotheek en obligaties, waarvan de waarde in voldoende mate correleert met de waarde van de verplichtingen. Dit betreft staatsobligaties en investment grade bedrijfsobligaties.

Omdat we de verplichtingen zo goed mogelijk willen volgen, wordt de benchmark gevormd door onze eigen verplichtingen. Als de verplichtingen 1% stijgen of dalen moet ook de waarde van de matchingportefeuille 1% stijgen of dalen.

De matching portefeuille heeft per saldo een rendement gehaald van 5,9%. Ongeveer gelijk aan de benchmark met een rendement van 6%. Daarmee is in 2023 de gewenste afdekking van de verplichtingen gerealiseerd.

Het vastrentende deel van de returnportefeuille omvat de categorieën:

- Obligaties Opkomende Markten;
- High Yield in de vorm van Senior Bank Leningen.

De obligaties van opkomende landen worden onderverdeeld naar de categorieën Local Currency (LC) en Hard Currency (HC). In de categorie LC beleggen wij sinds enkele jaren passief, terwijl wij in de categorie HC tot voor kort actief blijven beleggen. In de evaluatie van de beleggingscategorie Obligaties Opkomende Markten in 2022 bleek dat voor HC inmiddels een voldoende aanbod goede passieve vermogensbeheerders beschikbaar is. In 2023 hebben wij de actieve vermogensbeheerder vervangen door een passieve. Een extra reden was dat de actieve manager al langere tijd slechter dan de benchmark presteerde.

Het fonds voor Senior bank leningen heeft dit jaar evenals in 2022 veel minder rendement opgeleverd dan de benchmark. Dit in tegenstelling tot 2020 en 2021 toen juist aanzienlijk beter is gepresteerd dan de benchmark. Derhalve is besloten de belegging in het fonds vooralsnog te handhaven.

Vastrentende waarden - return

	Portefeuille	Benchmark
Senior Bank Leningen	10,6%	12,5%
Obligaties Opkomende Landen locale valuta (LC)	8,7%	8,9%
Obligaties Opkomende Landen harde valuta (HC)	6,1%	8,4%

Alternatieve beleggingen

Tot deze categorie behoren voor het fonds de beleggingen in Niet-beursgenoteerd Vastgoed. De beleggingen waren voor het grootste deel ondergebracht bij vastgoedfondsen met een beperkte levensduur. In 2023 waren er nog twee fondsen over, een voor vastgoed in de sector Logistiek en het tweede belegt in vastgoed voor woningverhuur. Het Logistiek fonds is in december 2023 opgeheven. Dat betekent dat er geen reserveringen meer nodig zijn voor mogelijke claims en dat dat hoofdstuk definitief is afgesloten. Aangezien het bestuur besloten heeft niet in nieuw niet-beursgenoteerd vastgoed te beleggen is het aandeel in vastgoed teruggelopen tot 0,4%. Gezien de geringe omvang hebben we besloten het belang in het woningfonds te verkopen. Wij verwachten dit in 2024 te realiseren. Onze beleggingen in niet-beursgenoteerd vastgoed hebben dit jaar overigens als enige categorie een negatief rendement gemaakt, namelijk -8,6%, maar gezien de kleine omvang van dit deel van de portefeuille heeft dit nauwelijks invloed gehad op het totale rendement.

Valuta afdekking

Wij hebben als strategie valutarisico's die wij lopen af te dekken. Zoals eerder beschreven is het valutabeleid in 2023 geëvalueerd. Dit heeft niet tot wijzigingen geleid. In de matchingportefeuille dekken we beleggingen in vreemde valuta naar de euro af omdat we daarin geen risico's willen lopen. Ook in de returnportefeuille dekken wij in principe het valutarisico af, maar er kunnen redenen zijn

om dit minder of niet te doen, waarbij te denken valt aan de omvang van de valuta-exposure en de kosten van de valuta-afdekking. Concreet dekken we voor de beleggingscategorieën Aandelen en Obligaties Opkomende Markten LC het valutarisico niet af. Waar mogelijk dekken wij valutarisico's af door te beleggen in fondsen waarbinnen het valutarisico wordt afgedekt (euro hedged). Beleggingen in dollars vormen verreweg de belangrijkste groep beleggingen in vreemde valuta en bepalen in grote mate het resultaat op valuta afdekking.. Doordat de dollar in 2023 iets gedaald is in waarde ten opzichte van de euro heeft deze strategie dit jaar een positief rendement opgeleverd. De valuta blijven echter zeer volatiel en het is moeilijk voorspelbaar hoe de wisselkoersen zich ontwikkelen.

Wijzigingen in 2023

Het beleggingsbeleid is in 2023 niet aangepast. Wel hebben we besloten om het actieve fonds waarin we beleggen in obligaties Opkomende landen harde valuta in te wisselen voor een passief fonds. In dat fonds belegden wij al in de premieregeling.

Wijzigingen in 2024

Het beleggingsbeleid is voor 2024 niet aangepast. De Strategische Asset Allocation (SAA) studie die begin 2023 is uitgevoerd had als uitkomst dat er de huidige allocatie van de middelen gezien de restricties (we mogen niet meer risico nemen) vrijwel optimaal is. In 2024 zal wel onderzocht worden of het beleggingsbeleid als gevolg van invoering van de WTP aangepast dient te worden.

2.4.3 Strategische beleggingsportefeuille premieregeling 2023

Het strategisch beleggingsbeleid voor de premieregeling is in 2023 niet aangepast. De reden is dat vanwege de invoering van de Wet toekomst Pensioenen is besloten de ALM-studie uit te stellen tot de sociale partners definitieve besluiten genomen hebben. Wel is begin 2023 een z.g. SAA studie uitgevoerd voor de premieregeling. Hierbij is onderzocht of er, binnen de grenzen van het strategisch beleid, aanpassingen in de beleggingsmix zijn die leiden tot een hoger verwacht pensioenresultaat. Als gevolg hiervan is de aandelenallocatie in de returnportefeuille halverwege 2023 verhoogd van 75% naar 80%.

De lifecycles zijn in 2023 afgezien van de aandelenallocatie in de returnportefeuille niet aangepast.

Rendementen beleggingen premieregeling in 2023

In 2023 is gemiddeld op het belegde vermogen in de premieregeling een rendement behaald van 14,6% (na kosten).

De meeste deelnemers beleggen in de neutrale lifecycle van het fonds, de default. Het rendement is afhankelijk van de beleggingshorizon (het aantal jaren tot de pensioenrichtdatum). Naarmate de beleggingshorizon korter wordt, wordt risico afgebouwd en wordt een hoger percentage van het renterisico afgedekt. In de neutrale lifecycle-vast begint de afbouw van het risico 13 jaar voor de beoogde pensioendatum (in 2023 vanaf 53 jaar en 10 maanden).

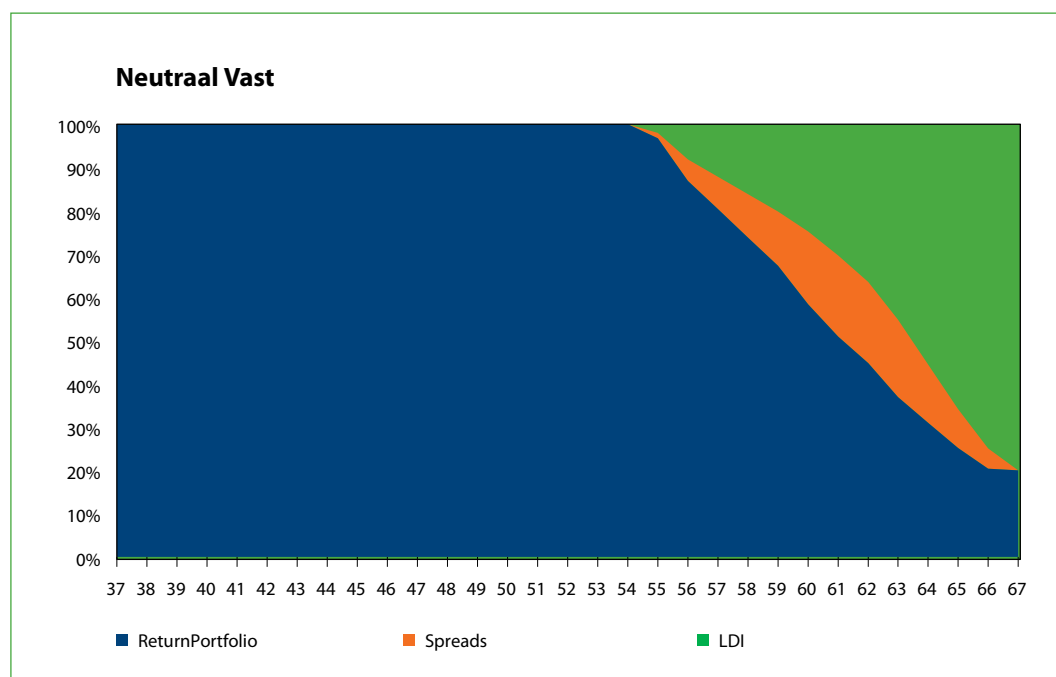
In het volgende overzicht staat het gemiddeld behaalde rendement in de neutrale lifecycle-vast voor een aantal leeftijden.

Leeftijd	Gemiddeld rendement 2023	Gemiddeld jaarlijks rendement in de periode 2021-2023 (3 jaar)
40 jaar	17,4%	4,1%
45 jaar	17,4%	3,9%
50 jaar	17,4%	3,2%
55 jaar	16,9%	1,4%
60 jaar	13,5%	-3,5%
65 jaar	11,2%	-6,6%

De rendementen zijn vóór aftrek van vergoedingen. En het betreft het hele jaar belegd kapitaal.

De (gewezen)deelnemers tot 40 jaar in de lifecycle neutraal vast hebben in 2023 hetzelfde rendement behaald als een 40-jarige deelnemer. De rendementen van andere leeftijden liggen tussen de rendementen van de dichtst bijliggende leeftijden uit de tabel.

De portefeuille in de neutrale lifecycle-vast is verdeeld in een gedeelte matching en een gedeelte return conform de onderstaande figuur.

Onder de 54 jaar is de portefeuille volledig return, waarna het afloopt naar 20% op 67 jaar, en neemt matching een steeds groter deel in.

Return bestaat uit: Verdeling
 – Aandelen Ontwikkelde markten 69,5%

– Aandelen Opkomende markten	10,5%
– High Yield	6,0%
– Obligaties Opkomende Markten HC	8,0%
– Obligaties Opkomende Markten LC	6,0%

Matching bestaat uit:

- Bedrijfsobligaties (oranje in de figuur) oplopend naar 20% van de totale portefeuille bij 62 jaar en dan weer afnemend naar 0% op 67 jaar;
- Een combinatie van obligaties, derivaten en cash (grijs in de figuur) oplopend naar 80% op 67 jaar om de gewenste rente afdekking te realiseren.

2023 was een goed beleggingsjaar. Alle beleggingscategorieën hebben positief gerendeerd.

In de volgende fondsen is belegd (return portefeuille)

	Rendement	Benchmark
– Northern Trust – World Custom ESG Equity Index Fund	22,1%	21,7%
– Northern Trust – Emerging Markets Custom ESG Eq. Index Fund	5,5%	5,9%
– Aegon Global High Yield Fund	11,5%	11,9%
– SSGA Em. Markets Local Currency Gov. Bond Ind Fund	9,0%	8,9%
– L & G ESG Em Markets Gov. Bond Index Fund Hard Currency	7,7%	8,4%

In de matching portefeuille is belegd in het volgende bedrijfsobligatie fonds:

– Aberdeen Standard Global Corporate Bond Fund	6,8%	6,5%
--	------	------

Derivaten en obligaties ten behoeve van de rente afdekking

Om de gewenste renteafdekking bij het afbouwen van het risico te kunnen bereiken wordt gebruik gemaakt van Duration Matching Funds van Goldman Sachs (voorheen NN IP). Deze maken gebruik van derivaten en staatsobligaties. Omdat de rente eind 2023 lager lag dan begin 2023 hebben deze fondsen een positief rendement gemaakt zoals ook beoogd.

	Rendement	Benchmark
– Goldman Sachs Duration Matching Fund M (duratie 4 a 5 jaar)	6,0%	5,5%
– Goldman Sachs Duration Matching Fund L (duratie ong. 20 jaar)	10,3%	10,0%
– Goldman Sachs Duration Matching Fund XL (duratie ong. 40 jaar)	3,3%	3,8%

2.4.4 Maatschappelijk verantwoord beleggen en realisatie in 2023

In het kader van het maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) hebben wij het investment Belief dat MVB bijdraagt aan de langetermijndoelstelling van het fonds en MVB neemt, gelet op de omvang en mogelijkheden van het fonds, een realistische plaats in binnen het beleggingsbeleid.

Om nader invulling aan het MVB te geven hanteren wij een uitsluitingenbeleid, een stembeleid en proberen wij door middel van engagement invloed uit te oefenen.

Uitsluitingenbeleid

Wij beleggen in beginsel niet in ondernemingen die 'controversiële wapens' of cruciale onderdelen daarvan, produceren, verkopen of distribueren. We hanteren hiervoor een door Sustainalytics opgestelde classificatie 1). De wapens die door Sustainalytics als controversieel worden beoordeeld zijn wapens die internationaal middels verdragen en conventies zijn verbannen of worden gemeden en daarmee door de UNODA worden erkend. Verder worden ondernemingen uitgesloten die zich schuldig maken aan ernstige en structurele schendingen van de UN Global Compact Principles. Daarnaast sluit het pensioenfonds landen uit waartegen de VN een wapenembargo heeft uitgevaardigd. Hiermee wordt voorkomen dat in landen wordt belegd, waar naar alle waarschijnlijkheid de mensenrechten om ernstige mate worden geschonden.

Stembeleid

Het stemrecht is een van de belangrijkste rechten van een aandeelhouder. Een hoge opkomst op aandeelhoudersvergaderingen zorgt voor stabiele besluitvorming, breed gedragen besluiten en het voorkomt dat kleine groepen aandeelhouders de vergadering naar hun hand zetten. Het actief uitoefenen van het stemrecht draagt bij aan het creëren van aandeelhouderswaarde en past bij een verantwoord beleggingsbeleid. Wij zijn van mening dat stemmen op aandeelhoudersvergaderingen bijdraagt aan het risico-rendementsprofiel van de bedrijven en zien het uitoefenen van ons stemrecht als onze maatschappelijke verantwoordelijkheid. Wij doen dit niet zelf, maar zoeken de samenwerking met de vermogensbeheerder(s), omdat het praktischer is om dit uit te besteden –gezien het bescheiden vermogen– en omdat wij geloven dat de impact dan groter is.

Engagement

Wij zijn van mening dat door middel van het aangaan van de dialoog (engagement) positieve verandering bewerkstelligd kan worden bij de bedrijven waarin het fonds belegt en het ondernemingen kan stimuleren om maatregelen te nemen om schendingen in de toekomst te voorkomen. Wij doen dit niet zelf, maar zoeken de samenwerking met de vermogensbeheerder(s), omdat het praktischer is om dit uit te besteden, gezien het bescheiden vermogen, en omdat wij geloven dat de impact dan groter is. Wij streven er naar inzicht te geven welke invloed wij hebben uitgeoefend om verbeteringen te bewerkstelligen op het gebied van MVB. Dit alles binnen de mogelijkheden die wij als fonds hiertoe hebben. Wij als bestuur zullen hierover rapporteren in ons jaarverslag en op de website.

Eind 2021 heeft het bestuur het MVB-ambitie niveau op dat moment als Supporter geclassificeerd en de wens uitgesproken ESG-en CO2-doelstellingen te willen onderzoeken en daarmee te groeien naar Bijdrager. Hierbij onderkent het classificatiesysteem de typen Basis (alleen de wettelijke vereisten), Supporter (internationaal geaccepteerde normen), Bijdrager (fonds specifiek beleid) en Voorloper (best in class). Dit heeft erin geresulteerd dat in 2022 het investeringsprincipe op MVB gebied is aangepast, dat de ESG monitor van GSAM is afgenomen en dat een plan is opgesteld om in 2023 tot een concrete invulling van de wens van het bestuur te komen. In 2023 hebben we de ESG monitor geëvalueerd en die bleek nog niet geschikt als monitoring instrument voor concrete ESG- en/of CO2 reductie doelstellingen. We hebben daarop besloten om de ambitie op MVB gebied invulling te geven middels een benchmark, die ESG best-in-class toepast t.o.v. een grijze index.

De redenen hiervoor zijn onder meer:

- We zoeken geen benchmark die zich alleen richt op klimaat doelstellingen. We willen ook de sociale component (bijv. arbeidsomstandigheden) meenemen in ons beleid.
- Deze beleidskeuze past goed bij de uitkomsten van het in 2023 gehouden Risico Preferentie Onderzoek.
- Een passieve best-in-class benchmark is steeds gangbaarder in de markt. Er zijn voldoende benchmarks en daarop gerichte (fonds) oplossingen beschikbaar.

Gestart is met het selecteren van de benchmark voor de categorie aandelen.

Het MVB-beleid is verder in 2023 niet aangepast.

Realisatie in 2023

Net als in 2022 hebben wij in 2023 alle vermogensbeheerders waarvan wij diensten afnemen, geëvalueerd op hun ESG-beleid met behulp van een z.g. ESG-scorecard. GSAM heeft deze scorecard ontwikkeld en vraagt bij een groot aantal vermogensbeheerders en fondsbeheerders (een fondsbeheerder beheert een van de beleggingsfondsen die door een vermogensbeheerder wordt aangeboden) op hoe deze op diverse onderdelen presteren.

Hieruit kwam naar voren dat:

- Het ESG-commitment van de vermogensbeheerders in de onze portefeuille gemiddeld tot zeer hoog is. Vijf van de twaalf vermogensbeheerders behoren tot de hoger scorende beheerders in de uitvraag, en de overige rond het gemiddelde.
- De ESG-integratie in de fondsen overwegend gemiddeld tot bovengemiddeld is. Vijf fondsen scoren bovengemiddeld.

Het ESG-beleid van de vermogensbeheerders komt overeen met het door ons geformuleerde ESG-beleid of gaat verder dan het onze (bijvoorbeeld Tabak wordt veelal ook uitgesloten als onderdeel van het uitsluitingenbeleid). We hebben verder hun daadwerkelijke uitsluitingen getoetst aan ons beleid. Hier hebben we kleine verschillen geconstateerd, vaak veroorzaakt doordat de betreffende vermogensbeheerder voor zijn ESG-data van een ander bureau gebruikmaakt dan wij. Definities en rapportages zijn nog niet wereldwijd gestandaardiseerd en soms is er een verschil in percentage activiteit dat aanvaardbaar wordt geacht (helemaal niet, 1% of 5% bijvoorbeeld).

Wij zijn tevreden over de manier waarop onze vermogensbeheerders invulling hebben gegeven aan ons MVB-beleid.

Vooruitblik 2024

Wij willen in 2024 een onderzoek doen naar de impact van diverse ESG risico's op het fonds middels materialiteitsanalyses conform de "Good Practice ESG-Risicobeheer Pensioenfondsen" van DNB.

2.4.5 Sustainable Finance Disclosure Regulation

In de EU is een omvangrijk Action Plan for Financing Sustainable Growth lopende, dat als doel heeft om kapitaalstromen in de EU richting duurzame economische initiatieven te leiden. Dit plan bestaat uit tien punten. Een specifiek onderdeel is de verplichting transparant te zijn over duurzaamheidskenmerken van financiële producten. Dit is vastgelegd in de Sustainable Finance Disclosure Regulation, kortweg SFDR. Deze richtlijn is ook van toepassing op pensioenfondsen als aanbieders van financiële producten. De regelgeving is deels (Level 1) ingegaan op 10 maart 2021. Het betreft voornamelijk publicatie-vereisten die verwerkt dienen te worden in de uitingen op de website en in de zogenoemde precontractuele informatie (voor pensioenfondsen Pensioen 1-2-3). Wat er en hoe er gepubliceerd moet worden hangt af van de classificatie van het pensioenfonds. Hierbij is er keuze uit:

- Het fonds heeft een expliciete duurzame doelstelling ('donkergroen', zoals beschreven in artikel 9 van de regelgeving);
- Het fonds heeft duurzame kenmerken ('lichtgroen', of 'artikel 8');
- Het fonds wordt niet als duurzaam gepromoot ('grijs' of 'overig'; artikel 6).

Alle fondsen moeten aan de eisen van artikel 6 voldoen, maar een 'grijs' fonds mag niet de indruk wekken dat duurzame kenmerken worden gepromoot; dat wordt dan beschouwd als greenwashing. Een artikel 8 fonds moet echter weer aan zwaardere rapportage-eisen voldoen.

Het tweede deel van de regelgeving is ingegaan op 1 januari 2023. Het betreft de rapportage eisen voor artikel en artikel 9 financiële instellingen. Wij ondernemen stappen die ertoe leiden dat in de toekomst een artikel 8 kwalificatie passend zou zijn. Daarom in 2023 ervoor gekozen onszelf nog te classificeren als artikel 6. Al onze vermogensbeheerders (fondsen en de fiduciair manager) hebben ook een classificatie. Op een EMD fonds (State Street) na hebben deze allen een artikel 8 classificatie. Dit betreft 97,5% van onze portefeuille.

Daarnaast maakt het fonds gebruik van de opt-out mogelijkheid voor artikel 4. Onder dit artikel dient het pensioenfonds op de website te publiceren of (en zo ja, hoe) wij bij het nemen van beleggingsbeslissingen de belangrijkste ongunstige effecten (Principal Adverse Impacts) op duurzaamheid meewegen.

Eind 2023 hebben wij geëvalueerd of de eerder gemaakte keuzen voor het fonds (opt-out voor artikel 4 en de classificatie als artikel 6 fonds) nog steeds passend zijn. Op basis daarvan hebben wij ervoor gekozen voorlopig de opt-out voor artikel 4 en de classificatie als artikel 6 fonds nog te handhaven.

2.5 Risicobeleid

De inrichting van het integraal risicomanagement (IRM) is vastgelegd in het risicomanagementbeleid. Dit betreft onder meer de inrichting van de governance en van het proces. De basis voor effectief IRM is een heldere en passende verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Dit is georganiseerd volgens het principe van het 'three lines of defense' model, waarbij onderscheid wordt gemaakt naar risico-eigenaren (1e lijn), controlefunctie (2e lijn) en interne audit (3e lijn).

2.5.1 Risicohouding

De beleidsuitgangspunten en financiële risicohouding van ons pensioenfonds zijn gezamenlijk met sociale partners vastgesteld en zijn vastgelegd in de ABTN. Periodiek wordt de risicobereidheid van deelnemers onderzocht.

Voor de uitkeringsovereenkomst is de financiële risicohouding op de lange termijn geformuleerd in termen van ondergrenzen aan het pensioenresultaat en op de korte termijn in termen van vereist eigen vermogen (inclusief een bandbreedte). Voor de (opbouwfase van de) premieovereenkomst is de risicohouding vastgesteld in termen van maximaal aanvaardbare afwijking tussen het pensioen op de pensioendatum in een slecht weer scenario (5e percentiel) en de verwachte pensioenuitkomst op de pensioendatum in het mediane scenario (50e percentiel) per leeftijdscohort.

Voor de niet-financiële risico's is er één uniforme risicohouding omdat het belang van een risico of risicocategorie verwerkt wordt in de impactinschatting van het risico door een sterke koppeling hiervan met de Missie, Visie, Strategie en Doelstellingen. De risicohouding bestaat uit een kwalificatie met bijbehorende actie voor iedere combinatie van kans en impact:

- Acceptabel: normale bestuurlijke aandacht;
- Toelaatbaar: extra dijkbewaking;
- Zorgwekkend: korte termijn verbetering vereist;
- Onacceptabel: directe verbetering vereist.

2.5.2 Risico identificatie

Binnen het IRM-raamwerk van ons pensioenfonds wordt onderscheid gemaakt naar financiële risico's en niet-financiële risico's.

Voor de financiële risico's kan een uitsplitsing gemaakt worden tussen de DB- en DC-regeling. Voor DB is het belangrijkste risico de ontwikkeling van de dekkingsgraad vanwege de directe link met de toeslagverlening voor de deelnemers. Voor DC is dit de ontwikkeling van het pensioenresultaat voor de deelnemers. Onder deze hoofdrisico's zitten financiële risico's zoals marktrisico en het renterisico. Deze risico's zullen in 2024 verder worden uitgewerkt.

Voor de niet financiële risico's is er in 2023 een nieuwe opzet gemaakt met zes hoofdcategorieën. Onder deze hoofdcategorieën zitten verschillende risico's (zie tabel). Eén van de hoofdcategorieën betreft korte termijn projectrisico's inzake het nieuwe pensioenstelsel (Wet Toekomst Pensioenen, oftewel WTP). Tevens is in 2023 gestart met een meer gestructureerde beoordeling van de werking van de beheersmaatregelen bij de verschillende risico's.

Vermogens-beheer	Pensioen-beheer	Intern - Bestuur	Intern - Compliance	Omgeving	WTP
– Kwaliteit – Continuïteit – IT – Integriteit	– Kwaliteit – Continuïteit – IT – Integriteit	– Kwaliteit – Continuïteit – IT	– Integriteit	– Draagvlak – Afhankelijkheid – Verander-vermogen – Externe negatieve beeldvorming	– Vermogens-beheer - Uitvoerbaarheid – Pensioen-beheer - Uitvoerbaarheid – Pensioenbeheer-Communicatie – Interne processen - Aanpasbaarheid – Interne processen - Besluitvorming – Interne processen - Planning en budget – Strategisch - Draagvlak en afhankelijkheid

De risicocategorieën zijn nader uitgewerkt naar subcategorieën, definities en scenario's. Dit wordt weergegeven in zogenoemde risicokaarten, die dienen als naslagwerk, en zijn te vinden in de rapportages van de sleutelfunctiehouder risicobeheer.

2.5.3 Risicobeoordeling, -beheersing en -monitoring

Financiële risico's

De financiële risico's tezamen vormen het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat ons pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. Indien de solvabiliteit van ons pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor toeslagverlening of dat het noodzakelijk kan zijn om pensioenen te verminderen. Hiertoe beoordelen wij risico's met betrekking tot de verplichtingen en beleggingen in samenhang en in relatie tot de financiële risicohouding, -doelstellingen en -beleidsuitgangspunten. Zowel op de korte, middellange, lange als zeer lange termijn.

Op korte termijn staat – op basis van de (beleids)dekkingsgraad ultimo 2023 – het behalen van de financiële doelstellingen onder druk. De beleidsdekkingsgraad is onder het vereist vermogen. Hierdoor zal een herstelplan moeten worden opgesteld in 2024, waaruit dient te blijken dat het pensioenfonds binnen 10 jaar kan herstellen tot boven het vereist vermogen. Het pensioen- en indexatieresultaat staan echter ook over langere termijn onder druk op basis van de meest recente ALM-studie. Over zeer lange termijn gezien passen de financiële risico's niet binnen de risicohouding van ons pensioenfonds (op basis van de haalbaarheidstoets 2023). De sociale partners zijn hierover geïnformeerd. Volledigheidshalve wordt hierbij opgemerkt dat financiële risico's onder het toekomstig pensioenstelsel mogelijk in een ander daglicht komen te staan.

De belangrijkste individuele financiële risico's zijn het renterisico en het marktrisico, zowel voor de uitkeringsovereenkomst als voor de premieovereenkomst. De markten zijn beweeglijk, met soms grote uitschieters. Het beleggingsbeleid richt zich op de balans tussen het

genereren van extra rendement op de lange termijn en het minimaliseren van de kans op verliezen op de korte termijn. De financiële risico's worden zorgvuldig beheerst.

Het marktrisico (zoals fluctuatie van de waarde van aandelen) wordt in beginsel gemitigeerd door voldoende diversificatie in de portefeuille. Het optimale strategische beleggingsbeleid wordt bepaald door middel van een periodieke ALM-studie. In 2022 heeft de laatste ALM-studie plaatsgevonden. In het beleggingsplan zijn randvoorwaarden (restricties en bandbreedtes), benchmarks en risicomaatstaven vastgelegd. Met de vermogensbeheerder zijn gedetailleerde afspraken gemaakt over relevante risico-indicatoren en de wijze waarop over deze risico-indicatoren gerapporteerd wordt om tijdig te kunnen ingrijpen als de neerwaartse risico's te groot worden. Het beleggingsbeleid en de beheersing worden getoetst en gemonitord door de beleggingsadviescommissie (BAC).

Het renterisico wordt gemitigeerd door de renteafdekking. Het renteafdeckingsbeleid is bepaald door middel van de ALM-studie. Voor de premieovereenkomst wordt de afdekking van het renterisico in de opbouwfase stapsgewijs opgebouwd, omdat de deelnemer anders op pensioendatum veel inkooprisico loopt. Het renterisico wordt meer afgedekt naarmate de deelnemer ouder wordt. De BAC monitort de effectiviteit van de renteafdekking. Hierbij wordt aandacht besteed aan zowel ex-ante renteafdekking als ex-post renteafdekking (de gerealiseerde mate van afdekking).

Niet-financiële risico's

Bij de financiële risico's wordt bewust risico gezocht om rendement op het kapitaal te kunnen verkrijgen. Bij niet-financiële risico's wordt de beheersing meer gericht op het minimaliseren van het risico. Wij hebben voor de geïdentificeerde risico's de omvang van de risico's ingeschat, zowel in termen van kans en impact als in termen van bruto (zonder beheersmaatregelen) en netto (ná beheersmaatregelen). Op basis van de niet-financiële risicohouding worden de meeste ingeschatte netto risico's geaccepteerd of toelaatbaar geacht. Wij achten ons daarmee ten aanzien van niet-financiële risico's voldoende in control.

Wij hebben vrijwel alle werkzaamheden uitbesteed. De belangrijkste niet-financiële risico's hebben dan ook veelal betrekking op uitbesteede werkzaamheden. Dit betreft bijvoorbeeld de kwaliteit, continuïteit, integriteit en IT van uitbesteede processen. Wij als bestuur blijven eindverantwoordelijk voor de uitbesteede activiteit of het uitbesteede proces en behouden volledige zeggenschap over de uitbesteede activiteiten of het uitbesteede proces. Gezien de grote mate van uitbesteding en de risico's voor het fonds die daardoor buiten de organisatie moeten worden beheerst, is het beheersen van de uitbestedingsrelatie van belang. Het beleid hieromtrent is vastgelegd in het uitbestedingsbeleid van het pensioenfonds.

Het pensioenfonds heeft uitgangspunten geformuleerd met betrekking tot de uitvoering en eisen opgesteld waaraan de (externe) dienstverlening moet voldoen. Alvorens tot uitbesteding wordt overgegaan, wordt een risicoanalyse uitgevoerd. De kwaliteitseisen die aan uitbestedingspartijen worden gesteld worden vertaald naar afspraken, procedures en voorwaarden die worden vastgelegd in een uitbestedingsovereenkomst, een Service Level Agreement (SLA) en/of beleggingsmandaat. De Commissie Uitbesteding, Uitvoering en Communicatie (CUUC) toetst of de wijze waarop processen worden uitgevoerd nog in overeenstemming is met de gemaakte afspraken. Dat geschiedt onder meer door middel van beoordeling van de periodieke rapportages van de uitvoerders, waarin naast performance ook wordt gerapporteerd over risico-indicatoren zoals klachten, incidenten en uitzonderingen. Verder beoordeelt het pensioenfonds de opzet, bestaan en werking van de diverse beheersmaatregelen op basis van (externe assurance bij) ISAE-rapportages. Daarnaast worden uitbestedingspartners jaarlijks door ons geëvalueerd.

Nieuwe en opkomende risico's

Zoals hierboven al vermeld, is een belangrijk risico's de risico met betrekking tot de implementatie van WTP. Hiervoor zijn in 2023 verschillende risicocategorieën opgezet, en deze worden ieder kwartaal herijkt indien noodzakelijk.

Belangrijke opkomende risico's zijn verder de ESG-risico's en het IT-risico. Onder de ESG-risico's vallen bijvoorbeeld risico's die verband houden met klimaatverandering, de energietransitie, duurzaamheid, maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid, etc. Deze risico's

kunnen leiden tot reputatieschade, maar ook financiële schade. Om dit risico te beheersen hebben wij een MVB (Maatschappelijk Verantwoord Beleggingen) -beleid.

Een belangrijk risico in de categorie IT is cybercrime risico. Dit is een risico dat voortdurend aan verandering onderhevig is. Het motief voor cybercrime is aanwezig bij pensioenfondsen (geld en data) en de wereldwijde cybercrime statistieken spreken voor zich. De impact van cyber risico's kan zeer hoog zijn. Het pensioenfonds heeft in 2023 een IT-officer aangesteld om het IT-risico beter te beheersen. Aandachtspunt voor 2024 is de implementatie van de nieuwe DORA-wetgeving.

2.5.4 Evaluatie

Periodiek wordt de werking van het IRM geëvalueerd. In het voorjaar van 2023 heeft er een evaluatie risicobeheer plaats gevonden. Dit is gedaan aan de hand van vier onderdelen: Riskgovernance, Cultuur en risicobewustzijn, Risicostrategie- en beleid, en Risicomanagementproces. Naar aanleiding van deze evaluatie zijn er enkele actiepunten geformuleerd, en later uitgevoerd. Ook is afgesproken om de sleutelfunctiehouder risicobeheer eerder aan te haken, zodat de sleutelfunctiehouder een risico opinie kan schrijven in het geval van materiële bestuursbesluiten.

2.5.5 Vooruitblik

Voor 2024 zijn de volgende speerpunten geformuleerd:

- verdere structurering van de monitoring van de financiële risico's (specifiek ook voor de DC-regeling);
- actualisatie van het IRM-beleidsdocument;
- het risicobeheer rondom de implementatie van de Wet Toekomst Pensioenen (WTP);
- verdere structurering van de beoordeling van de werking van de beheersmaatregelen;
- het uitvoeren van de wettelijk verplichte Eigen Risico Beoordeling (ERB).

2.6 Uitbestedingen

Wij hebben ervoor gekozen om de pensioenadministratie en het vermogensbeheer aan professionele externe partijen uit te besteden. Het in eigen beheer nemen van de administratie en het vermogensbeheer zien wij niet als valide optie, gezien de kosten en risico's verbonden aan het opbouwen van een eigen beheerorganisatie. Daarnaast zijn in de markt professionele partijen aanwezig die hun corebusiness hebben gemaakt van pensioenadministratie en vermogensbeheer.

Dit laat onverlet dat het bestuur te allen tijde eindverantwoordelijk voor alle uitbestede werkzaamheden en daarmee samenhangende handelingen. Daarom maken wij heldere afspraken met de uitvoerders. Deze worden contractueel vastgelegd en het bestuur bewaakt dat de afspraken worden nagekomen en acteert waar dat niet het geval is.

De commissie uitbesteding en uitvoering (CUU, naamgeving van de commissie in 2023) is belast met het controleren dat de pensioenregeling zo goed en efficiënt mogelijk wordt uitgevoerd. Om de kwaliteit van de uitbestedingen van het fonds te beheersen, hebben wij een uitbestedingsbeleid, dat jaarlijks wordt geanalyseerd en waar nodig herzien. Hierin is de uitbestedingscyclus van het fonds beschreven en zijn de eisen opgenomen waaraan uitvoerders moeten voldoen. Met de uitvoerders zijn onder andere 'service level agreements' (SLA) overeengekomen. De uitbestedingspartners rapporteren op regelmatige basis over de behaalde service level. De rapportages worden door ons beoordeeld. Daarnaast verstrekken de uitvoerders jaarlijks assurance rapportages. Wij beoordelen of deze rapporten voldoende comfort bieden voor een goede uitvoering van de uitbestede werkzaamheden. Bovendien vindt monitoring plaats door de regelmatige contacten tussen het bestuur en de uitvoerende partij, zowel in als buiten bestuursvergaderingen. Tevens wordt nota genomen van signalen van deelnemers die via de bestuursondersteuning of rechtstreeks bij bestuursleden binnenkomen. Als zaken niet goed lopen, wordt dat besproken en wordt naar structurele oplossingen gezocht. Er vindt minimaal één keer per jaar een evaluatie plaats van de uitbestedingsrelatie.

Uitbestedingspartijen

De CUU adviseert het bestuur over alle uitbestede werkzaamheden en daarmee samenhangende handelingen. Naast continue monitoring van de uitvoerende partij, wordt de uitbestedingsrelatie regelmatig geëvalueerd. Hierbij wordt onder andere getoetst of de uitvoerder nog voldoet aan de selectiecriteria, aan de vooraf opgestelde normen en of de uitvoering nog in lijn is met de doelstellingen van het fonds. In bijlage 3 is een overzicht opgenomen van de partijen aan wie het fonds werkzaamheden heeft uitbesteed.

Pensioenuitvoeringsorganisatie

In 2023 hebben wij net als in 2022 op frequente basis contact gehad met onze pensioenadministrateur AZL. Doelstelling was onder meer om tot een verbetering van de dienstverlening te komen met name op het gebied van tijdige afwikkeling van zaken en voorkomen van fouten. Ook hebben wij in 2023 een site-visit gedaan. In deze site-visit zijn ervaringen van het bestuur en AZL over een weer met elkaar gedeeld en zijn signalen besproken die bij de pensioenuitvoering aan de orde zijn. De monitoring van de opvolging van de acties is door de CUU uitgevoerd.

Voor 2023 moet wederom geconstateerd worden dat de performance ruimte voor verbetering laat. De CUU monitort de voortgang. Het bestuur ontvangt regelmatig signalen van deelnemers over de tevredenheid, of het gebrek daaraan, met AZL. Het gaat hier om relatief kleine aantallen deelnemers maar de dossiers zijn complexer dan voorheen en de oplostijden zijn langer dan gewenst. Alle signalen worden door het bestuur stelselmatig opgevolgd totdat ze volledig afgewikkeld zijn.

De performance van AZL blijft in 2024 ook de aandacht krijgen van het bestuur, gericht op het goed en vlot afhandelen van incidenten maar met name ook op het voorkomen van toekomstige incidenten.

Vermogensbeheer

In de premieregeling (de standaardregeling vanaf 1 januari 2016) bouwen deelnemers een kapitaal op, dat bij pensionering wordt gebruikt om een levenslange pensioenuitkering aan te kopen. Deze kapitalen worden belegd met als doel het pensioenresultaat voor de deelnemers te optimaliseren. De kapitalen worden beheerd via 'Mijn Pensioen' van GSAM. Deelnemers worden in Mijn Pensioen in staat gesteld om hun eigen voorkeuren tot uiting te brengen bij het beleggen van het kapitaal. Eigen verdeling en sparen (ESV) behoort tot de keuzemogelijkheden.

In het vierde kwartaal heeft GSAM ons geïnformeerd over hun besluit om de optie voor 'Eigen verdeling en sparen' te beëindigen. Dit heeft te maken met de hoge kosten die gemaakt worden voor het kleine aantal deelnemers die er gebruik van maakt. Deze kosten zullen alleen nog maar verder oplopen door de steeds strengere regelgeving rondom de zorgplicht. Wij hebben overwogen of met een acceptabele inspanning en risico's een andere oplossing kon worden geboden zodat deelnemers een soortgelijke dienst kon worden geboden. Dit bleek niet het geval. Hierbij is het belangrijk te weten dat deze functie door een zeer klein percentage van de deelnemers (minder dan 1%) wordt gebruikt. Na overleg met de sociale partners (Ondernemingsraad en werkgever Capgemini) is besloten om de pensioenregeling zodanig aan te passen dat genoemde keuze komt te vervallen. De deelnemers zijn in december 2023 hierover middels via website geïnformeerd. Wij hebben periodiek overleg met GSAM over hun besluit, het transitieproces en de wijze waarop de deelnemers nog nader geïnformeerd gaan worden. In 2024 krijgt dit een vervolg. Het bestuur onderzoekt de mogelijkheden om de keuzes in lifecycles te vergroten zodat deelnemers die de beleggingen beter willen laten aansluiten op hun eigen risicopreferentie daar ook zonder de ESV optie mogelijkheden voor hebben.

2.7 Communicatie

2.7.1 Communicatie 2023

Wij vinden begrijpelijke, juiste en tijdige communicatie met (gewezen) deelnemers en gepensioneerden belangrijk en met de WTP neemt dat belang verder toe. De informatieverstrekking dient aan te sluiten bij de informatiebehoefte van deelnemers en ook aan het wettelijk kader te voldoen. Het communicatiebeleid, het communicatie jaarplan vormen de leidraad voor deze communicatie. Jaarlijks evalueren wij het jaarplan en passen dat indien wenselijk tussentijds aan. Het communicatiebeleid hebben wij eveneens geëvalueerd

in 2023 en aangescherpt. Aanleiding hiervoor zijn de ontwikkelingen geweest op het gebied van de WTP waarin onder andere de open norm van keuzebegeleiding is opgenomen.

Om nadrukkelijker invulling te geven aan bovenstaande uitgangspunten hebben wij in 2023 onze communicatie via de website geïntensiveerd. De belangrijkste communicatie uitingen zijn: toeslagverlening en de toelichting daarop, de uitslagen van de verkiezingen, de deelnemersbijeenkomst, het gehouden risicopreferentieonderzoek en het jaarbericht over 2022. Dit jaarbericht is afgeleid van het jaarverslag 2022 en heeft tot doel om een toegankelijker overzicht van 2022 te geven voor onze gewezen deelnemers en gepensioneerden dan het formele jaarverslag. Tegelijkertijd merken wij dat er steeds meer gebruik wordt gemaakt van het spreekuur met een bestuurslid. Wij stellen directe communicatie met deelnemers bijzonder op prijs en staan hier altijd voor open.

Daarnaast hebben wij besloten om de werkzaamheden van de Communicatiecommissie voor zover dat de reguliere communicatie betreft onder te brengen bij de CUU, die daarom de naam CUUC heeft gekregen. Door de uitvoering en de communicatie in één commissie te beleggen zijn de lijnen korter en kan sneller worden gereageerd. De communicatie in het kader van de WTP zijn bij de werkgroep WTP belegd. Deze werkgroep is in 2023 begonnen met de eerste voorbereiding voor het communicatieplan inzake de WTP.

2.7.2 Communicatie 2024

Belangrijke communicatiethema's voor de komende jaren zijn de toekomst van het fonds en de implementatie van de WTP. De voorbereidingen voor het communicatieplan WTP lopen door in 2024. In dit plan komen de communicatie uitingen nadrukkelijker tot uiting en worden deze nader beschreven. In 2024 wordt wederom de deelnemersbijeenkomst georganiseerd. Dit staat gepland voor 29 mei 2024. Voor het eerst in lange tijd wordt weer een fysieke bijeenkomst gehouden. Zo'n bijeenkomst ervaren wij als positief, omdat wij hiermee directer in contact komen met de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden.

3. Het (Financieel) beleid

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op diverse aspecten die betrekking hebben op het financiële ontwikkelingen en het beleid van het fonds.

3.1 Ontwikkelingen financiële positie

3.1.1 Financiële positie per einde 2023

De vereiste dekkingsgraad bedroeg 109,7%. De minimaal vereiste dekkingsgraad bedroeg 102,8%. Ultimo 2023 is de beleidsdekkingsgraad 109,6%. Dit betekent dat er sprake is van een tekort. De actuele dekkingsgraad is ultimo 2023 108,9%. Ultimo 2022 was de beleidsdekkingsgraad 106,7%. De actuele dekkingsgraad bedroeg ultimo 2022 106,7%.

	Eind 2023	Eind 2022
Actuele dekkingsgraad	108,9%	106,7%
Beleidsdekkingsgraad	109,6%	106,7%

3.1.2 Herstelplan

Wettelijk dienen wij als bestuur onze beleidsbeslissingen onder het financieel toetsingskader te baseren op de beleidsdekkingsgraad. Wanneer er een reservetekort is moet het pensioenfonds een herstelplan bij DNB indienen. Per jaareinde 2022 is de beleidsdekkingsgraad lager dan de vereiste dekkingsgraad, daarom hebben wij in maart 2023 opnieuw een herstelplan bij DNB ingediend. Hierin wordt onderbouwd dat de beleidsdekkingsgraad binnen de gekozen hersteltermijn van 10 jaar kan herstellen tot het niveau van de vereiste dekkingsgraad op basis van realistische verwachtingen. DNB heeft in mei 2023 ingestemd met het

geactualiseerde herstelplan. Per 31 december 2023 is de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds lager dan van de vereiste dekkingsgraad. Daarom hebben wij ook in 2024 een herstelplan bij DNB ingediend. Het herstelplan laat, rekening houdend met de aannames en de voorschriften die gelden voor het uitvoeren van het herstelplan, zien dat naar verwachting het pensioenfonds in 2025 beschikt over de vereiste beleidsdekkingsgraad. In de beschikking van 21 mei 2024 heeft DNB aangegeven in te stemmen met het geactualiseerde herstelplan 2024.

3.1.3 Haalbaarheidstoets

Het pensioenfonds heeft in 2023 de jaarlijkse haalbaarheidstoets uitgevoerd. Dit is een wettelijk verplichte toets waarmee het pensioenfonds kijkt of de afgesproken ambities worden gerealiseerd en ook of het premiebeleid voldoende realistisch en haalbaar is. De Nederlandsche Bank schrijft voor hoe deze berekening uitgevoerd moet worden, zodat pensioenfondsen onderling vergelijkbaar zijn. Uit de haalbaarheidstoets 2023 blijkt dat het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau lager is dan de vastgesteld ondergrens van 79%, maar voldoet wel aan de vastgestelde maximale relatieve afwijking van 40%. Ons fonds heeft daarmee één van de gestelde grenzen niet behaald. Het bestuur heeft de uitkomst van deze haalbaarheidstoets met sociale partners (werkgever en OR) gedeeld. Dit heeft niet geleid tot een aanpassing in ons beleid.

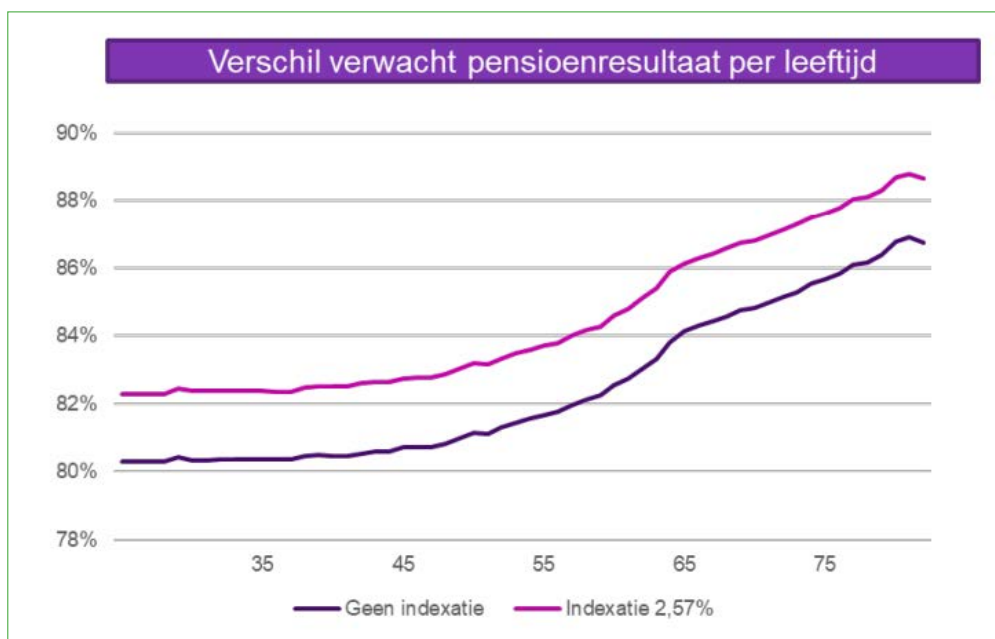
3.1.4 Toeslagverlening 2023

In de bestuursvergadering van 18 november 2022 hebben wij besloten om de pensioenen en aanspraken van de uitkeringsregeling per 1-1-2023 te verhogen met 2,57%. Dit was mogelijk doordat het fonds gebruik heeft gemaakt van een "Algemene maatregel van Bestuur". Deze bepaalt dat het tijdelijk mogelijk is om onder bepaalde voorwaarden, vooruitlopend op de nieuwe pensioenwet (WTP), af te wijken van het strengere financiële toetsingskader van de Nederlandse Bank, waarbij de actuele dekkingsgraad na toeslagverlening minimaal 105% bedraagt. De toeslagverlening geldt niet voor de Premierregeling en de variabele pensioenen. De Premierregeling beweegt mee met de financiële markten en de variabele pensioenen worden per 1 juli van het betreffende jaar aangepast.

Voor- en nadelen versoepelde toeslagverlening

Het bestuur moet en wil een evenwichtig besluit nemen. Dat betekent dat we de voor- en nadelen voor iedereen die bij ons pensioen heeft opgebouwd in de uitkeringsregeling of krijgt uitgekeerd meenemen bij het nemen van een besluit. De gevolgen heeft het bestuur op een rijtje gezet.

Het bestuur heeft voor iedereen gekeken naar de gevolgen op de langere termijn. Want als we nu een toeslag geven, neemt onze dekkingsgraad af en kunnen we in de toekomst minder toeslag verlenen. Een extra toeslag nu heeft daarmee gevolgen voor de toeslagverlening in de toekomst. Die gevolgen kunnen per leeftijdsgroep verschillen. Daar heeft het bestuur rekening mee gehouden. Zo zorgt het bestuur ervoor dat de tussentijdse toeslagverlening evenwichtig is.

Op de horizontale as van bovenstaande grafiek staan de huidige leeftijden van onze deelnemers. Op de verticale as van de grafiek staat het zogenoemde pensioenresultaat. Het pensioenresultaat is de verhouding (het percentage) tussen het te bereiken pensioen op basis van het financieel beleid van het pensioenfonds (inclusief alle toekomstige indexaties) en het (fictief) te bereiken pensioen indien in de toekomst altijd volledige indexatie zou kunnen worden gegeven. Een pensioenresultaat van 90% betekent dus dat het pensioen, naar verwachting, 90% bedraagt van een volledig geïndexeerd pensioen.

Uit de door onze adviseur opgestelde grafiek blijkt dat de bovenste lijn (het pensioenresultaat inclusief een extra toeslag in 2023) en de onderste lijn (het pensioenresultaat exclusief een extra toeslag in 2023) voor alle leeftijden ongeveer even ver uit elkaar liggen. Dat betekent dat een extra toeslag in 2023 voor de ene leeftijdsgroep niet beduidend beter uitpakt dan voor de andere leeftijdsgroep. Alle deelnemers gaan er, ongeveer even veel, op vooruit. Om die reden vindt het bestuur het bestuursbesluit evenwichtig.

Conclusie van het bestuur

Het bestuur heeft de volgende conclusies getrokken:

- Alle deelnemers, jong en oud, hebben in de basis voordeel van deze extra toeslagverlening.
Het is niet zo dat de extra toeslagverlening voor een bepaalde groep deelnemers op de lange termijn nadelig uitpakt ten opzichte van de situatie dat we nu geen extra toeslag zouden verlenen.
- De oudere deelnemers en vooral de deelnemers die al pensioen ontvangen, genieten iets meer voordeel. Gepensioneerden ontvangen namelijk vanaf 2023 een hoger pensioen dan op basis van de reguliere wetgeving mogelijk zou zijn. Voor de jongere deelnemers heeft de extra toeslag daarmee een, beperkt, kleiner positief resultaat. We kunnen een euro vermogen immers maar één keer uitgeven (aan toeslagverlening). Iedere procentpunt dekkingsgraad die we nu besteden aan toeslagverlening, kunnen we later niet besteden. Maar zoals uit de grafiek blijkt, is dit effect (herverdeling) zeer beperkt. Alle deelnemers gaat er nagenoeg in dezelfde mate op vooruit. De mate van herverdeling is beperkt.
- Op basis van de dekkingsgraad per eind september 2022 had een hogere toeslag dan 2,57% (de gemiste toeslag over 2022) toegekend kunnen worden. Echter, dan zou het herverdelend effect tussen oudere en jongere deelnemers groter zijn dan nu het geval. Het benutten van de hele ruimte voor extra toeslagverlening vond het bestuur om die reden niet evenwichtig.

- Ook zou het volledig benutten van de ruimte het risico verhogen dat we op de overgangsdatum naar het nieuwe stelsel een te lage dekkingsgraad hebben om het inbrengen van de opgebouwde aanspraken in de nieuwe pensioenregeling (“invaren”) evenwichtig te kunnen laten plaatsvinden.

Alles overwegend is het bestuur van mening dat een eenmalige toeslagverlening van 2,57% op basis van de versoepelde wet- en regelgeving een evenwichtig bestuursbesluit is.

Zoals in paragraaf 2.1.5 is aangegeven en toegelicht hebben wij per 1 januari 2024 geen toeslag verleend.

3.2 De kostendekkende premie

	2023	2022
De kostendekkende, gedempte en feitelijke premies zijn als volgt:		
– Kostendekkende premie basisregeling	33.936	32.124
– Gedempte kostendekkende premie basisregeling	n.v.t.	n.v.t.
– Feitelijke premie basisregeling	35.496	33.415
De kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	2.419	2.633
– Opslag in stand houden vereist vermogen	26	14
– Opslag voor uitvoeringskosten	1.695	1.228
– Actuarieel benodigd ten behoeve van toeslagverlening	0	0
– Stortingen BPR	29.796	28.249
	33.936	32.124
De feitelijke premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	2.419	2.633
– Opslag in stand houden vereist vermogen	26	14
– Opslag voor uitvoeringskosten	1.695	1.228
– Actuarieel benodigd ten behoeve van toeslagverlening	0	0
– Stortingen BPR	29.796	28.249
– Premiemarge	1.560	1.291
	35.496	33.415

3.3 Kosten uitvoering pensioenbeheer en vermogensbeheer

	2023	2022	2021	2020	2019
Pensioenbeheer					
Totale kosten pensioenbeheer	2.095	1.530	1.295	1.588	1.226
Kosten in euro per deelnemer	€ 297,97	€ 230,28	€ 236,01	€ 322,11	€ 250,61
Vermogensbeheer					
Kosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,22%	0,25%	0,26%	0,25%	0,24%
Transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,07%	0,14%	0,10%	0,12%	0,08%
Totale kosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,29%	0,39%	0,36%	0,37%	0,32%

Ad pensioenbeheer

Deze kosten komen uit de jaarrekening. De kosten van het pensioenbeheer bestaan uit de kosten van uitbesteding, bestuurskosten en de kosten van toezicht. Om de kosten per deelnemer te berekenen is conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Oud-deelnemers tellen dus niet mee. Voor de samenstelling van de kosten wordt verwezen naar toelichting [26] op de staat van baten en lasten.

De uitvoeringskosten zijn in 2023 gestegen ten opzichte van 2022. Ex-deelnemers(slapers) worden hier niet meegenomen. Het bestuur vindt het van belang dat het kostenniveau zich goed verhoudt tot vergelijkbare fondsen. Om dit vast te stellen kijkt het bestuur periodiek naar deze fondsen.

Ad vermogensbeheer

De kosten van het vermogensbeheer kunnen in twee categorieën worden onderscheiden. De eerste categorie betreft de kosten zoals die in de jaarrekening zijn verwerkt. Daaronder vallen de beheervergoeding van de vermogensbeheerder(s) en overige beheervergoedingen. Dit betreft een bedrag van € 586.000,-. De tweede categorie betreft kosten die rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn dus niet inbegrepen in de kosten van de vermogensbeheerder(s) zoals opgenomen in de jaarrekening en zijn geschat op € 1.238.000,-. De totale kosten vermogensbeheer komen daarmee uit op circa € 1.824.000,-.

In onze strategie hebben wij aangegeven dat wij flexibiliteit en keuzevrijheid bieden op een kostenbewuste manier waarbij wij afwegen welke kosten verantwoord zijn. Daarom vinden wij het belangrijk om middels een benchmarkonderzoek beter inzicht te krijgen in onze gemaakte kosten. Een externe partij heeft voor ons dit onderzoek uitgevoerd. Hierbij merken wij op dat de uitkomsten ons inzicht geeft in de in 2022 gemaakte uitvoeringskosten en het gerealiseerde rendement, in relatie tot pensioenfondsen van vergelijkbare omvang (peer group). De belangrijkste bevindingen uit dit onderzoek hebben wij hieronder opgenomen.

- Het gemiddelde van de pensioenbeheerkosten in de periode 2020 - 2022 is lager bij pensioenfonds Capgemini (€ 259,- tegenover € 331,- van de peer group).
- Het gemiddelde van de vermogensbeheerkosten in de periode 2020 - 2022 is lager bij pensioenfonds Capgemini (0,25% tegenover 0,31% van de peer group).

- Het gemiddelde van de transactiekosten in de periode 2020 -2022 zijn hoger bij pensioenfonds Capgemini (0,12% tegenover 0,08% van de peergroup). Uit het meerjarenoverzicht blijkt dat de transactiekosten in 2023 ruim gehalveerd is ten opzichte van 2022. Dit heeft te maken met een overstap naar ander beleggingsfonds.
- De totale pensioenbeheerkosten per deelnemer zijn significant lager ten opzichte van de peergroup (€ 230,- t.o.v. € 343,-).
- De totale vermogensbeheerkosten waren in 2022 0,39% voor pensioenfonds Capgemini tegenover een mediaan in de peergroup van 0,46%.

Wij voelen ons net als in 2022 bevestigd in de gekozen strategie. Het resultaat van onze verantwoorde en kostenbewuste houding zien wij terug in de uitkomsten van dit onderzoek. Deze bevestiging wordt verder verstrekt wanneer ook meegewogen wordt dat het pensioenfonds twee verschillende pensioenregelingen uitvoert, te weten de uitkeringsregeling over de periode tot 2016 en de premieregeling vanaf 2016. De uitvoering van meerdere pensioenregelingen is complexer en brengt daardoor in algemene zin hogere kosten met zich mee dan het uitvoeren van één regeling.

Tegelijkertijd zien wij een algemene ontwikkeling van een toenemende regeldruk zoals de eisen van DORA-wetgeving. In reactie op deze verzwaring van deze eisen is een verdere professionalisering nodig waarmee de kosten stijgen. Onze inzet om met verantwoorde keuzes de kosten zo laag als mogelijk te houden blijft onveranderd voor de komende jaren.

Kosten per beleggingscategorie 2023

(Bedragen in de tabel x € 1.000,-)

	Beheer- kosten	Performance gerelateerde kosten	Kosten excl. transactie- kosten	Transactie- kosten	Totaal
Beleggingscategorie					
Vastgoed	18	–	18	–	18
Aandelen	149	–	149	251	400
Private equity	–	–	–	–	–
Vastrentende waarden	679	–	679	106	785
Hedgefonds	–	–	–	–	–
Commodities	–	–	–	–	–
Overige beleggingen	–	–	–	–	–
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	846	–	846	357	1.203
Kosten overlay beleggingen	100	–	100	62	162
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	946	–	946	419	1.365
Overige vermogensbeheerkosten					
Kosten vermogensbeheer pensioenfondsen en bestuursbureau	57	–	57	–	57
Kosten fiduciair beheer	329	–	329	–	329
Bewaarloon	54	–	54	–	54
Advieskosten vermogensbeheer	19	–	19	–	19
Overige kosten	–	–	–	–	–
Totaal overige vermogensbeheerkosten	459	–	459	–	459
Totaal kosten vermogensbeheer	1.405	–	1.405	419	1.824

Bovengenoemde kosten wijken af van de genoemde kosten in de toelichting op de staat van baten en lasten, omdat in bovenstaand overzicht ook kosten zijn opgenomen die verwerkt zijn in het nettorendement.

3.4 Pensioenvermogen en voorzieningen

Ultimo 2023 bedragen de technische voorzieningen voor risico pensioenfondsen € 547,726 miljoen. De voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers bedraagt per 31 december 2023 € 323,751 miljoen. Ten opzichte van 31 december 2022 is het totale pensioenvermogen gestegen met € 108,182 tot € 953.442 miljoen ultimo 2023.

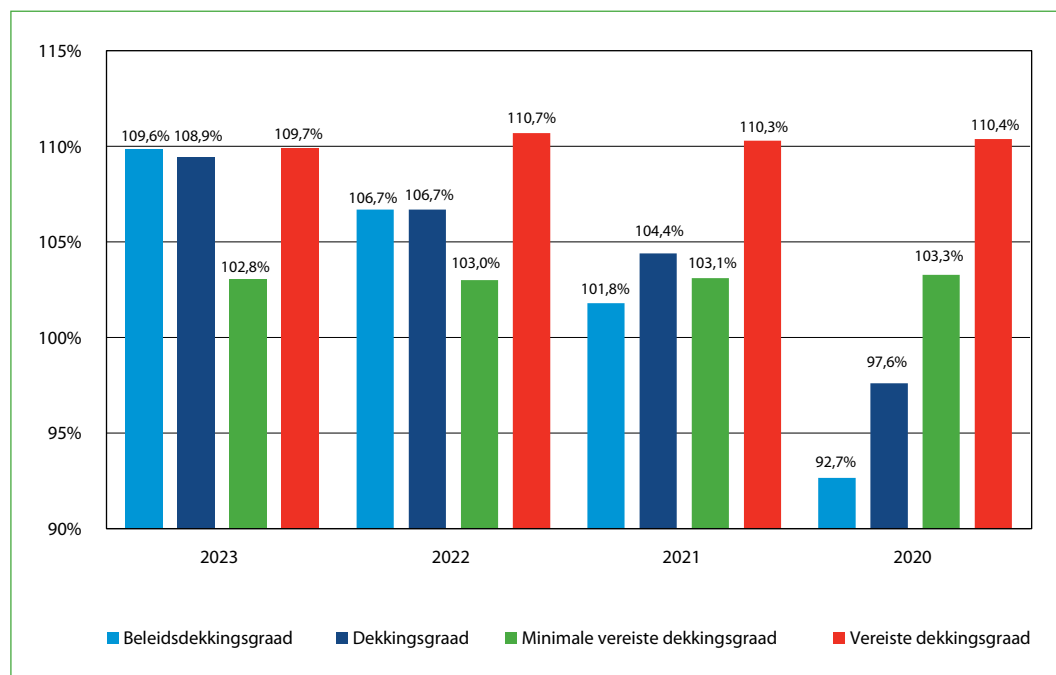
3.5 Samenvatting actuair rapport

Deze samenvatting toont, naast de ontwikkelingen gedurende het boekjaar, de belangrijkste financiële cijfers van het fonds. Ter vergelijking van de cijfers van het huidige boekjaar zijn referentiecijfers opgenomen.

Financiële positie

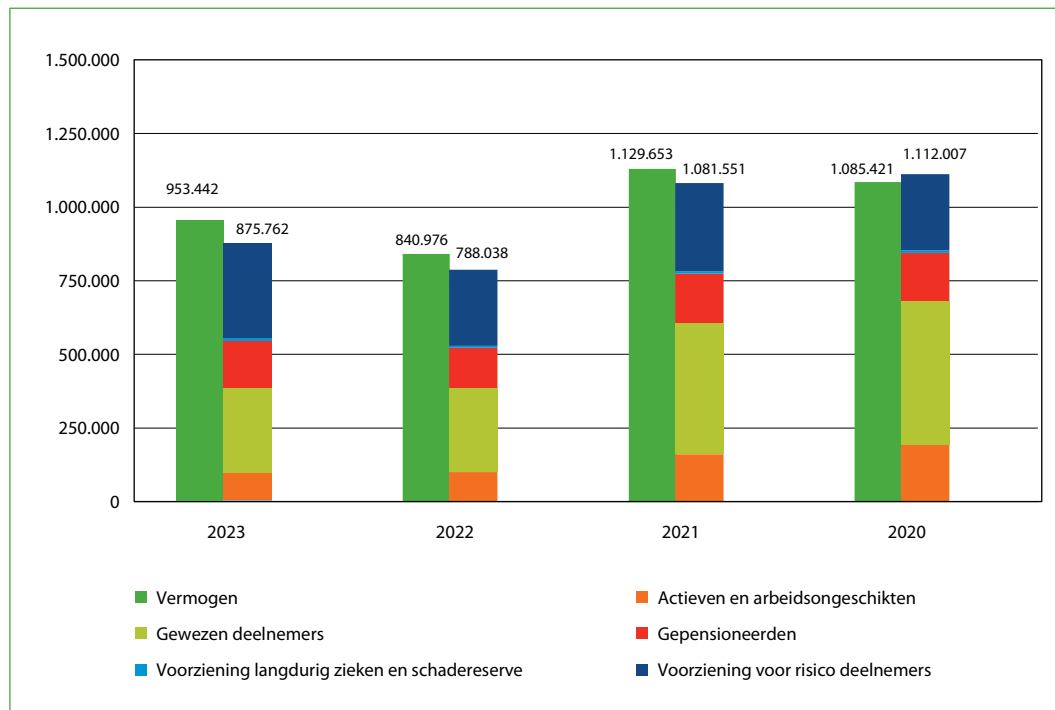
De dekkingsgraad is in het boekjaar gestegen van 106,7% ultimo 2022 naar 108,9% ultimo 2023. De beleidsdekkingsgraad van het fonds steeg in 2023 van 106,7% naar 109,6%. De beleidsdekkingsgraad ultimo 2023 is daarmee lager dan de vereiste dekkingsgraad van 109,7%. Hierdoor is de financiële positie niet toereikend. Onderstaande grafiek toont de beleidsdekkingsgraad, de dekkingsgraad en de (minimaal) vereiste dekkingsgraad over de afgelopen jaren.

De volgende grafiek toont het vermogen en de technische voorzieningen over de afgelopen jaren.

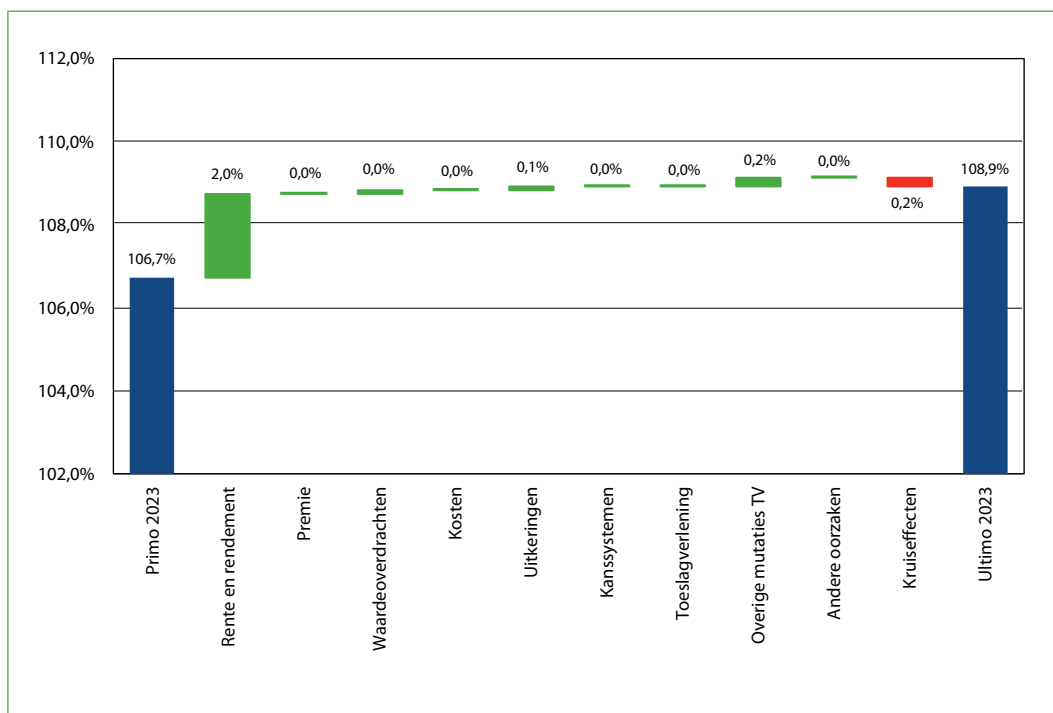
Herstelplan

Het fonds heeft in 2023 een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB, waarin wordt aangetoond dat de beleidsdekkingsgraad binnen de gekozen hersteltermijn van 10 jaar herstelt tot het niveau van de vereiste dekkingsgraad. Dit herstelplan voorzag voor ultimo 2023 een beleidsdekkingsgraad voor risico fonds van 110,9% en de werkelijke beleidsdekkingsgraad voor risico fonds van 115,1% ligt hoger. Het fonds heeft in het eerste kwartaal van 2024 het herstelplan geactualiseerd. Uit deze actualisatie blijkt ook dat het fonds naar verwachting binnen de gekozen hersteltermijn herstelt naar de vereiste dekkingsgraad.

Analyse van het resultaat

In 2023 is er een positief resultaat van 24.743 behaald (2022: 4.835 positief). De invloed van het resultaat op de dekkingsgraad is in de volgende grafiek weergegeven en uitgesplitst naar mutatie-oorzaak ¹⁾.

Uit de grafiek blijkt dat de component 'Rente en rendement' de grootste positieve invloed heeft gehad op de dekkingsgraad. Deze component omvat zowel de wijziging van de DNB-rentetermijnstructuur als het gerealiseerde overrendement. Het gerealiseerde overrendement droeg positief bij aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad, terwijl de wijziging van de DNB-rentetermijnstructuur een negatieve bijdrage toonde.

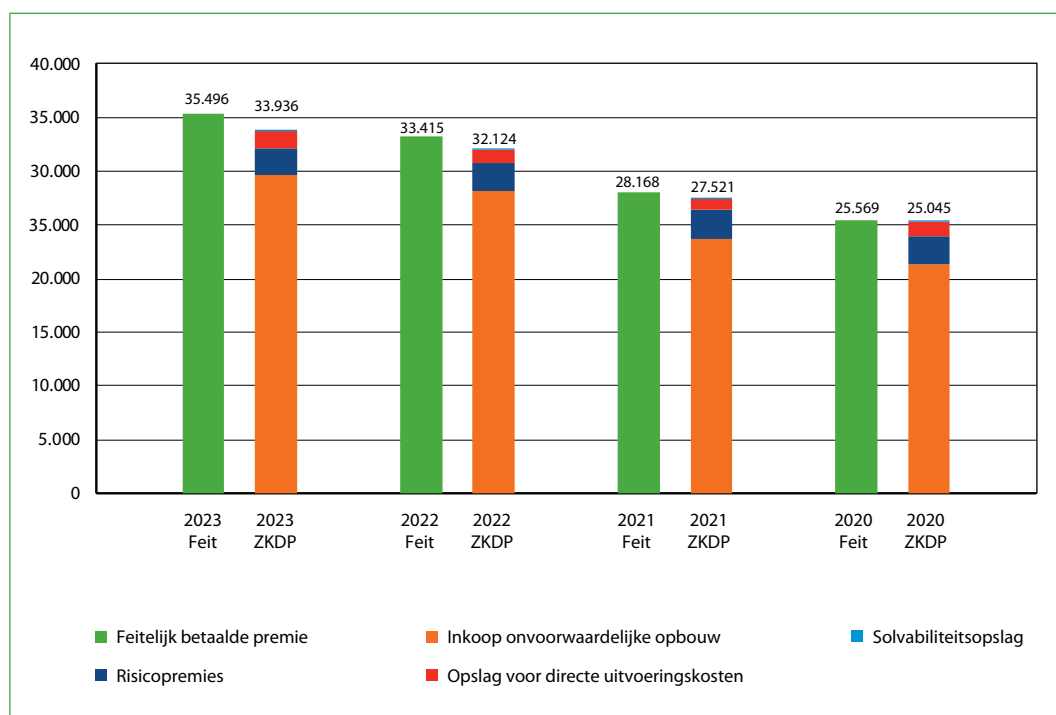
¹⁾

Kostendekkende premie

De kostendekkende premie over 2023 is vastgesteld conform de actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn). De regeling van het fonds kenmerkt zich als een volledige 'Defined Contribution' regeling (DC). Het fonds hanteert hiervoor een kostendekkende premie op marktwaarde.

De zuivere kostendekkende premie bedraagt 33.936. De feitelijke premie is met 35.496 hoger en daarmee kostendekkend.

De feitelijke premie (Feit) en de zuivere kostendekkende premie (ZKDP) worden in onderstaande grafiek weergegeven. Hierbij is de zuivere kostendekkende premie gesplitst conform de vereisten uit de Pensioenwet.

4. WTP en Toekomst

In de toekomst van het pensioenfonds spelen de ontwikkelingen aangaande de WTP een belangrijke rol. Het jaar 2023 wordt wat dat betreft kenmerkt door het aannemen van de wet door de Eerste Kamer. Op 1 januari 2028 moeten alle pensioenen zijn overgezet naar het nieuwe stelsel. Om daartoe te komen dienen de sociale partners onder andere een keuze te maken voor een toekomstige pensioenregeling te maken. Wordt de nieuwe regeling bijvoorbeeld een solidaire of een flexibele premieregeling. In 2023 hebben wij geen formeel besluit van de sociale partners over de toekomstige pensioenregeling ontvangen. De ontwikkelingen bij de sociale partners blijven wij op de voet volgen.

Ook wij als bestuur komen voor keuzes te staan waarop wij ons voorbereiden. De ingestelde werkgroep WTP levert een grote bijdrage aan deze voorbereiding. Eén van de elementen binnen de genoemde voorbereiding is het gehouden risicopreferentieonderzoek. In het onderzoek zijn onder andere vragen gesteld over het risico dat genomen mag worden met het beleggen van pensioengelden. Ook waren er vragen over duurzaam beleggen en de tevredenheid van de dienstverlening van het fonds. Het onderzoek laat onder andere zien dat hoe ouder men wordt hoe minder risico men wil nemen bij het beleggen van pensioengeld. Qua duurzaamheid liet

het onderzoek zien dat niet iedereen behoefte heeft aan informatie over duurzaamheid. Bij gepensioneerden is deze behoefte groter dan bij de andere groepen. De helft van de deelnemers vindt het belangrijk dat het fonds bij zijn beleggingen kijkt naar duurzaamheid, ook als dat zou kunnen leiden tot een negatieve invloed op het rendement. Ook voor ongeveer de helft van de deelnemers geldt dat ze graag een keuzevrijheid willen hebben rondom de wijze waarop het pensioenkapitaal wordt belegd. De voorkeuren van de (gewezen) deelnemers en gepensioneerden moeten nog vertaald worden naar een risicohouding. Een korte samenvatting van de resultaten is op de website van het pensioenfonds te vinden.

Naast het risicopreferentieonderzoek hebben wij ook het correctie – en herzieningenbeleid en het datakwaliteitsbeleid vervaardigd,, mede als voorbereiding op de (implementatie van de) WTP. Als leidraad hanteren wij het kader datakwaliteit van de Pensioenfederatie. Met optekenen van bovengenoemd beleid geven wij invulling aan het kader datakwaliteit zoals dat door de Pensioenfederatie is uitgegeven. Het nadenken over de toekomst van het fonds zien wij naast de ontwikkelingen aangaande de WTP ook als een doorlopend proces. Mede daarom hebben wij onze missie, visie en strategie in 2023 herijkt en hebben wij informatieve sessies georganiseerd over de mogelijke scenario's waarmee het pensioenfonds geconfronteerd kan worden. In 2024 krijgen deze informatieve sessies een vervolg.

Wij zijn op basis van bovenstaande en onze overige informatie van mening dat:

- Het pensioenfonds goed in staat is de strategische doelstellingen te behalen en de pensioenregeling uit te voeren conform de missie en visie van het fonds;
- Gelet op de vitaliteitsanalyse, het pensioenfonds geen kwetsbaar fonds is;
- Het pensioenfonds goed in staat is de ontwikkelingen in de pensioensector bij te houden en te adresseren. Hierbij merken wij op dat door de toenemende regeldruk en de opeenvolging van ontwikkelingen een verdere professionalisering gewenst is hetgeen leidt tot structureel hogere kosten;
- Alternatieve uitvoeringsvormen geven mogelijk een beter perspectief dan het huidige fonds in het scenario dat de sociale partners besluiten om de actieve regeling elders dan bij ons fonds onder te brengen. De ontwikkelingen ten aanzien van het besluit van sociale partners wordt op de voet gevolgd om vervolgens mogelijkheden en de impact ervan te wegen;
- Het verstandig is om parallel aan de implementatie van de WTP het voortbestaan van het fonds structureel aan de orde te stellen.

Vastgesteld te Utrecht, 21 juni 2024.

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Capgemini Nederland

A.J. Holsappel
(voorzitter)

M.C. de Heer
(secretaris)

P. de Gooijer

W.W.H. Starmans

B. Karagöz-Çakir

B.J. Helders

J.H. van Hensbergen

Toezicht & verantwoording

Verslag Raad van Toezicht

ALGEMEEN

Het intern toezicht bij het fonds is ingericht volgens de van toepassing zijnde wettelijke bepalingen, met inbegrip van de Code Pensioenfondsen. Het fonds hanteert het paritair bestuursmodel, waarbij intern toezicht bij het fonds is ingericht via een Raad van Toezicht (hierna: Raad). De Raad brengt op grond van de Statuten van het fonds en volgens de Pensioenwet en de Code Pensioenfondsen een rapport van bevindingen uit aan het bestuur. Daarnaast verantwoordt de Raad zich over de uitvoering van de taken aan het verantwoordingsorgaan (hierna: VO) en, via de werkgeversafgevaardigden in het verantwoordingsorgaan, aan de werkgever. Het VO kan dit rapport in zijn oordeelvorming betrekken.

De werkwijze

De Raad is per 1 januari 2022 ingesteld. De Raad heeft in 2023 20 keer vergaderd. Ook heeft de Raad in 2023 4 keer overlegd met het bestuur en 4 keer met het VO.

Voor 2023 zag de Raad naast het reguliere toezicht de volgende kernthema's:

- Voorbereidingen op een nieuw pensioenstelsel (WTP)
- Verandervermogen van de (uitvoerings)organisatie

De Raad bestaat uit drie natuurlijke personen. De leden zijn benoemd op basis van een vastgesteld functieprofiel. In dit profiel zijn eisen over geschiktheid opgenomen. De Raad wordt gevormd door:

- Willemien Caderius van Veen, voorzitter, aandachtsgebieden financieel en actuair.
- Evelien Vlastuin, aandachtsgebieden risicomanagement en communicatie.
- Stephan Linnenbank, aandachtsgebieden vermogensbeheer en uitbesteding.

In 2023 is het profiel voor een lid Raad van Toezicht opnieuw vastgesteld en is in het kader van het rooster van aftreden Willemien Caderius van Veen per 1 januari 2024 herbenoemd als voorzitter.

De leden hebben bevestigd dat zij voldoende tijd beschikbaar hebben en onafhankelijk zijn. De beloning en de nevenfuncties/activiteiten zijn vermeld in het jaarverslag.

VERANTWOORDING

De wettelijke taakopdracht voor de Raad is toezicht houden op het bestuursbeleid en de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. Daarnaast ziet de Raad ten minste toe op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. De Code Pensioenfondsen vraagt intern toezicht daarnaast zijn taak zo te vervullen, dat toezicht bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren en aan beheerste en integere bedrijfsvoering door het pensioenfonds. Intern toezicht legt via het bestuursverslag verantwoording af aan VO en werkgever over het uitvoeren van de taken.

De Raad gebruikt bij zijn toezicht een van de wet- en regelgeving en van de Toezichtcode van de Vereniging Intern Toezicht Pensioensector (VITP) afgeleid normenkader.

Ter voorbereiding op dit rapport bestudeerden wij diverse documenten over 2023. Tijdens de gesprekken met het bestuur, de halfjaarlijkse gesprekken met de sleutelfunctiehouders Risicobeheer/ Actuarieel/ Interne Audit, certificerend actuaris en de accountant is ingegaan op de reguliere bedrijfsvoering en op de toekomst van het fonds. Het onderdeel Bevindingen in dit rapport is ook naar deze twee invalshoeken ingedeeld.

VITP-Toezichtcode

De Raad past de code pensionfondsen toe. De leidende principes uit deze code zijn:

1. De zorg voor het pensioen van de deelnemer is leidend voor het toezicht houden.
2. De toezichthouder is zich bewust van zijn verantwoordelijkheid als toezichthouder en gedraagt zich daarnaar.
3. Toezichthouders dragen zorg voor hun geschiktheid en de effectiviteit van hun werkzaamheden.
4. De toezichthouders leggen verantwoording af over en zijn aanspreekbaar op het gehouden toezicht.

Goedkeuring en instemming

De Raad heeft goedkeuring gegeven en instemming verleend bij de volgende voorgenomen bestuursbesluiten:

Goedkeuring

- Goedkeuring aangepast functieprofiel bestuurslid in verband met verkiezingen 2023.
- Goedkeuring aangepast functieprofiel raad van toezicht in verband met herbenoeming per 1 januari 2024.
- Benoeming Mevrouw B. Karagöz-Çakir en de heer P. de Gooijer als bestuursleden.
- Goedkeuring jaarverslag 2022.

Raadgeving

De Raad heeft in 2023 het bestuur met raad terzijde gestaan inzake onder meer:

- Voorbereiding op de aankomende stelselwijziging.
- Invulling compliance-functie.

Zelfevaluatie

De Raad heeft een interne zelfevaluatie uitgevoerd met input van Bestuur, VO en Bestuursondersteuning. Uit de zelfevaluatie komt naar voren dat de Raad adequaat functioneert. Wel zijn er nog verbeteringen mogelijk. Acties hieromtrent zijn vastgelegd, met het bestuur gecommuniceerd en worden in 2024 opgevolgd.

Totstandkoming rapport

De Raad heeft dit Raad rapport 2023 toegelicht aan het bestuur en aan het VO. De Raad heeft als voorbereiding op de bespreking kennisgenomen van het (voorlopige) accountantsverslag en van de rapporten van certificerend en adviserend actuaris. Het voorliggende rapport is tevens de publieksversie in het jaarverslag.

De Raad had graag gezien dat meer van onze opmerkingen van vorig jaar bij het jaarverslag in dit jaarverslag meegenomen zouden zijn. De Raad beveelt meer transparante verantwoording aan.

BEVINDINGEN

REGULIERE BEDRIJFSVOERING

Samenvattend oordeel reguliere bedrijfsvoering

Samenvattend oordeel reguliere bedrijfsvoering

De Raad stelt vast dat de reguliere processen op orde zijn. Het integrale risicomanagement is in 2023 verder verbeterd. Ditzelfde geldt voor de vastlegging en documentatie van bestuurlijke processen.

Het bestuur hanteert bij de vervulling van haar taken een pragmatische en kostenbewuste insteek. De Raad is verheugd dat het bestuur alles in het werk stelt om zo veel mogelijk van de ingelegde premie te besteden aan pensioen(opbouw).

Toekomst van het fonds

Het is een gegeven dat het voor kleine fondsen een uitdaging is om te voldoen aan de huidige en aankomende wet- en regelgeving. Pensioenfondsen worden meer en meer gezien als financiële instellingen met de bijbehorende regeldruk. Naast de reguliere bedrijfsvoering vraagt de voorbereiding op de stelselwijziging ook veel van het bestuur. De Raad heeft het bestuur geadviseerd een analyse te maken over de toekomstbestendigheid van het fonds. Het bestuur heeft aan dit advies uitvoering gegeven.

VITP-Code

De leden van de Raad zijn lid van de VITP en zijn vanuit dit lidmaatschap verplicht om de VITP-normen te implementeren in het uitvoerende toezicht. Hieronder geeft de Raad aan hoe het de VITP-normen heeft meegenomen:

Norm 1.1 VITP-Code: geen enkel onderwerp valt buiten de reikwijdte van het toezicht

De Raad ondervindt geen belemmering bij het benoemen van onderzoeksgebieden en krijgt voldoende toegang tot voor het toezicht benodigde informatie. De Raad kan diepgang en reikwijdte van het toezicht vrij bepalen.

Norm 1.2 VITP-Code: de toezichthouders vormen zich een oordeel over de wijze waarop het bestuur de missie, visie en strategie van het fonds vaststelt

De missie, visie en strategie hebben in 2023 in de aanloop naar de overgang naar een nieuw stelsel de nodige aandacht gehad. Van het bestuur, mede op advies van de Raad. De visie en strategie van het fonds zijn hierop aangepast.

Norm 1.3 VITP-Code: de toezichthouders vormen zich een oordeel over de besturing van het fonds

Bestuurlijke continuïteit

Bestuurlijke continuïteit was ook in 2023 een aandachtspunt vanuit de Raad. De Raad is verheugd dat het gelukt is om twee nieuwe (potentiële) bestuursleden te werven met voldoende tijd en kennis. Toch blijft ook in 2024 het bestuurlijke tijdsbeslag een aandachtspunt. Organisatorisch zijn door het bestuur maatregelen genomen om de WTP aangelegenheden op te kunnen pakken. In het kader van de WTP denkt het bestuur, mede op advies van de Raad, na over de toekomstbestendigheid van het fonds en het huidige bestuursmodel. Dit vanwege het feit dat de eisen die tegenwoordig gesteld worden aan bestuurders qua tijdsbesteding en kennis snel omhoog zijn gegaan.

Governance

Het bestuur heeft het afgelopen jaar de minimale invulling van de externe compliance functie aangepakt door een andere partij te zoeken om de rol van de compliance officer te vervullen. Dit heeft in 2024 geleid tot het aanstellen van een andere compliance officer.

Norm 1.4 VITP-Code: de toezichthouders vormen zich een oordeel over de bedrijfsvoering van het fonds

Monitoring uitvoering

De Raad heeft geconstateerd dat het bestuur de uitvoering door AZL nauwkeurig en kritisch volgt en de regierol actief neemt. In 2023 zijn de in 2022 gestarte onderhandelingen over verlenging van het contract afgerond en daarmee is de continuïteit van de uitvoering geborgd.

ICT, datakwaliteit en cybersecurity

Het bestuur heeft in 2023 de in 2022 geconstateerde onvolkomenheden op het gebied van de door de DNB gewenste volwassenheidsniveau's op de onderwerpen IT (inclusief cybercrime), datakwaliteit (inclusief dataherstel) en privacy (inclusief AVG-aspecten) opgepakt door oa een IT-officer aan te stellen die het bestuur structureel op dit gebied ondersteunt en een on site visit waarin de genoemde onderwerpen uitgebreid besproken zijn. De Raad onderstreept het belang van deze onderwerpen die in het kader van de WTP alleen maar belangrijker worden. Datakwaliteit is hierbij een speerpunt voor de DNB en is van groot belang voor een goede transitie.

Risicomanagement algemeen

Bestuur en sleutelfunctiehouder hebben in 2023 het risicomanagement framework en de hierbij behorende activiteiten verder geprofessionaliseerd. Hierdoor zijn onder andere de risicomanagementactiviteiten meer expliciet gemaakt. Ook is er gewerkt met een IRM -jaarplan en rapportages vanuit de sleutelfunctiehouder risicobeheer zodat risicomanagement op een gestructureerde en planmatige wijze is opgepakt. De Raad is van mening dat er over de volle breedte van bestuurlijke activiteiten goede stappen gezet zijn in het verder versterken van het integraal risicomanagement. In 2024 zal het integrale risicomanagement (mede in voorbereiding op de stelselwijziging) verder verdiept worden door toevoeging van specifiek op de planning daarvan gerichte acties.

Norm 1.5 VITP-Code: de toezichthouders vormen zich een oordeel over het beleid van het fonds

Algemeen

De Raad constateert dat beleidstukken worden opgepakt en gereviseerd, mede in het kader van DNB onderzoeken/ uitvragen.

Naleving Code Pensioenfondsen

Het bestuur bespreekt jaarlijks in het kader van verantwoording afleggen de mate van naleving van de Code. Bij beoordeling van notulen van bestuur en commissies en daarbij gebruikte bestuurlijke notities is voor de Raad zichtbaar dat aspecten die in de normen van de Code Pensioenfondsen zijn opgenomen in voldoende mate in de bestuurlijke discussies en bestuursbesluiten tot uitdrukking komen. Zie in de tabel hierna onze bevindingen.

Onderwerp	Bevindingen
Vertrouwen waarmaken	Adequaate bestuur, verantwoord beleggingsbeleid en risicomanagement zijn op orde (zie toelichting op andere plaatsen in het rapport).
Verantwoordelijkheid nemen	Het bestuur neemt zijn verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de pensioenregeling en houdt de belangen van deelnemers in het oog en weegt belangen af.
Integer handelen	Wij zien een open cultuur en bespreekbaarheid van integriteit. Het bestuur heeft oog voor integriteit en heeft in dat kader voor het beheersen van de schijn van belangenverstrengeling besloten bestuurlijke behandeling van en besluitvorming over reguliere bedrijfsvoering en over de fondstoekomst te scheiden.
Kwaliteit nastreven	Het bestuur stelt hoge eisen aan de uitvoering, toetst kosten en rendement periodiek aan relevante benchmarks.
Zorgvuldig benoemen	De benoemingsprocedures zijn op orde. Collectieve deskundigheid en competenties zijn op niveau maar voor de toekomst een uitdaging
Gepast belonen	Op de leden van de fondsorganen is een beloningsbeleid van toepassing. De Raad beoordeelt dit beleid als marktconform en aansluitend op de principes van beheerst beloningsbeleid. Wel constateert de Raad dat het beloningsbeleid geen mogelijkheid kent van indexatie van de beloning en dat het uitgangspunt van marktconformiteit daardoor in gedrang is gekomen.
Toezicht houden en inspraak waarborgen	Intern toezicht is gewaarborgd via jaarlijkse toezicht. De integriteit van de bedrijfsvoering is onder meer geborgd via een klachten en geschillenregeling en toetsing op naleving van de Gedragscode. Het integriteitsbeleid is vastgelegd in de ABTN.
Transparantie bevorderen	Missie, visie, strategie en risico's zijn vastgelegd in de ABTN. Onder andere via het jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid.

Wet Toekomst Pensioenen (WTP)

De Raad houdt toezicht op het beleid, de strategie en risicobeheersing van het fonds rond de invoering van de Wet Toekomst Pensioenen (WTP). Om hier toezicht op te kunnen houden is het van belang dat het fonds dit vastlegt in documenten en dat het proces te volgen is via de notulen.

Het bestuur heeft in 2023 meerdere kennissessies gehouden over de implementatie van de WTP onder andere met de Raad en het VO. Ook is de werkgroep Toekomst (voorheen WTP) bezig met de transitie en heeft onder andere tot taak alle voorbereidingen te treffen. De Raad heeft bij verschillende gelegenheden het bestuur aangespoord om voldoende voortgang te maken met de voorbereidingen voor de WTP. De Raad is van mening dat in 2023 goede verdere stappen zijn gezet maar de Raad verwacht, nu de sociale partners tot een nieuwe conceptregeling zijn gekomen, meer voortgang in 2024. De inzet van derden, benodigd voor het uitwerken en uitvoeren van het transitieplan zijn schaars aan het worden, waardoor beoogde planningen in gevaar kunnen komen.

Er wordt steeds meer duidelijk over visies, verwachtingen en vereisten vanuit DNB en AFM over hoe pensioenfondsen dienen om te gaan met de overgang naar het nieuwe stelsel. De Raad adviseert het bestuur om communicatie (nieuwsbrieven en consultaties) vanuit DNB/ AFM nauwlettend te volgen, actief uit te vragen welke relevante zaken t.a.v. de situatie waar het fonds zich in bevindt opgevolgd moeten worden en hier waar nodig tijdig op te acteren.

Utrecht, 21 juni 2024

Stichting pensioenfonds Capgemini

De Raad van Toezicht

Evelien Vlastuin, lid

Stephan Linnenbank, lid

Willemien Caderius van Veen (voorzitter)

Reactie bestuur

Wij hebben kennisgenomen van het rapport van de Raad van Toezicht. Uit dit rapport komt een positief beeld naar voren. De raad doet tegelijkertijd een aantal aanbevelingen die wij ter harte nemen. Door het voeren van onze structurele dialoog en een positieve grondhouding om elkaars standpunten in het licht van ieders formele rol te bezien bewerkstelligen wij een goede samenwerking. Dit zetten wij voort in 2024. Het bestuur bedankt de leden van de raad van toezicht voor haar inzet en reflecties die ons scherp houden.

Verslag Verantwoordingsorgaan

Verslag Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan (VO) is in 2023 een periode niet op volle sterkte geweest door het vertrek van Jeroen van Dopperen. Na verkiezingen is de vrijgekomen positie van het VO opnieuw ingevuld door Hanneke Ester als vertegenwoordiger namens de oud-werknemers. De pensioenexpertise die zij inbrengt door haar professionele achtergrond is van goede waarde voor het VO.

Het VO voldeed in 2023 niet aan de diversiteitscriteria, er is geen vertegenwoordiger onder de 40 jaar. Sinds 2023 voldoet het VO aan de 50/50 verdeling van man/vrouw. Zie ook het onderdeel zelfevaluatie.

De Code Pensioenfondsen 2018 is van kracht. In 2024 is door alle leden van het VO een verklaring ingevuld en ondertekend waarin wordt aangegeven dat de gedragscode is nageleefd over 2023 en dat alle verplichtingen uit hoofde van de gedragscode zijn gevolgd.

Het VO heeft in 2023 elf vergaderingen gehouden, waarvan drie keer onderling en vier keer met het bestuur en vier keer met de Raad van Toezicht.

Voor het VO heeft 2023 in het kader gestaan van:

- De overgang naar het nieuwe pensioenstelsel;
- De toekomstvisie voor het Pensioenfonds;
- De effectiviteit van de governance in het bestuur van het Pensioenfonds;
- Communicatie deelnemers;
- Dienstverlening AZL.

In de gezamenlijke vergaderingen van het VO met het Bestuur zijn onder andere de volgende onderwerpen besproken:

- Toeslagverlening 2024;
- Voortgang en projectplan Wtp;
- Communicatie naar deelnemers;
- Toekomst Pensioenfonds;
- Governance en ontwikkeling bestuur;
- Dienstverlening AZL;
- Interactie met de DNB;
- Herbenoeming voorzitter RvT.

In de gezamenlijke vergaderingen van het VO met de RvT zijn onder andere de volgende onderwerpen besproken:

- Transitie WTP;
- Interactie met bestuur;
- Bestuurlijke opvolging bestuur;
- Projectplanning;
- Herbenoeming voorzitter RvT.

Het bestuur heeft in 2023 een tweetal adviezen met betrekking tot het Communicatiebeleid en het Verkiezingsreglement Verantwoordingsorgaan aan het Verantwoordingsorgaan gevraagd.

Het VO heeft ook over 2023 weer volledige medewerking van het bestuur en inzage in alle stukken gekregen.

Het VO waardeert de openheid van het bestuur en de wijze waarop het bestuur met het VO heeft samengewerkt. Tevens stelt het VO de wijze van vastlegging van agenda, verslagen en onderliggende stukken zeer op prijs.

Zelfevaluatie

In de Code Pensioenfondsen zijn acht thema's voor goed pensioenbestuur benoemd. Elk thema kent een aantal normen. Thema 4 'Kwaliteit nastreven' stelt: "Het fonds stelt hoge kwaliteitseisen, voert daar beleid op en is een 'lerende organisatie'."

Norm 30 luidt: "Het eigen functioneren is voor het VO een continu aandachtspunt. Het VO evalueert met enige regelmaat het functioneren van het eigen orgaan." In de toelichting op deze norm wordt gesteld: "Bij de evaluatie komt aan de orde of het VO voldoende deskundig en divers is en of voldaan wordt aan het competentieprofiel. Ook de betrokkenheid van de leden van het VO, het gedrag en de cultuur binnen het VO en de relatie tussen het VO en het bestuur maken deel uit van de evaluatie."

Om invulling te geven aan deze norm heeft het Verantwoordingsorgaan een interne zelfevaluatie gedaan. Daarbij zijn de onderwerpen zoals genoemd in de Code Pensioenfondsen als leidraad genomen.

De betrokkenheid van de leden en de cultuur binnen het VO is goed, evenals de relatie met het bestuur en de RvT. Het VO is in samenstelling divers voor wat betreft man/vrouw verdeling. Er zijn echter geen vertegenwoordigers onder de 40 jaar. Deskundigheid op het gebied van onder meer de Wtp kan worden vergroot en de VO leden zullen zich meer bekwamen door training.

Aanbevelingen van vorig jaar

Het VO geeft onderstaand haar bevindingen over de wijze waarop de aanbevelingen van vorig jaar zijn opgevolgd:

– Wet Toekomst Pensioenen

Aanbeveling vorig jaar:

Sociale partners (vertegenwoordigers van werkgever en werknemers) werken samen aan de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel in een pensioencommissie met externe ondersteuning. Een tweetal vertegenwoordigers van het bestuur is bij deze commissie aangesloten. In de komende periode zullen besluiten genomen moeten worden rond de invoering van het nieuwe pensioenstelsel. Als verantwoordingsorgaan vragen wij aandacht voor een tijdige informatie over de vorderingen en de overwegingen bij de besluitvorming, zodat wij onze rol in die besluitvorming goed kunnen waarnemen. Wij adviseren het bestuur in dat kader gezamenlijke kennissessies met Raad van Toezicht en Verantwoordingsorgaan op te zetten om de kwaliteit van de besluitvorming te verbeteren.

Bevindingen:

In de loop van 2023 zijn een aantal gezamenlijke kennissessies geweest met Raad van Toezicht, Verantwoordingsorgaan en het bestuur. Doelstelling verhoging van kennis alsmede verbetering van de besluitvorming.

De VO is zowel door het bestuur als de RvT op de hoogte gehouden van de vorderingen met betrekking tot de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel.

In 2023 is er door betrokken partijen (sociale partners Capgemini) nog geen besluit genomen over een nieuwe pensioenregeling. De verwachting is dat in Q1 van 2024 er een besluit genomen zal gaan worden.

- Communicatie deelnemers

Aanbeveling vorig jaar:

Evenals in de voorgaande jaren blijft het zorgdragen voor actuele documenten op de website van belang.

Het VO is verheugd dat het bestuur van het fonds heeft besloten tot indexatie van de ingegane pensioenen (vaste uitkeringsregeling) en aanspraken per 1 januari 2023. Het is van belang dat deelnemers op de website van het fonds nadere informatie over de aanpassing zoals een onderbouwing en mogelijke effecten kan vinden.

Wet Toekomst Pensioen (WTP) is een belangrijk onderwerp zowel voor de deelnemers als gepensioneerden van het fonds. Naast informatie op de website en eventuele email gericht aan de verschillende groepen is de jaarlijkse deelnemersbijeenkomst een uitstekend platform waarin de processtappen en planning worden toegelicht. In 2023 en de daarop volgende jaren zal de communicatie over dit onderwerp gericht op de verschillende doelgroepen moeten worden opgevoerd.

Bevindingen:

Op de website van het fonds hebben de deelnemers informatie kunnen vinden over de indexatie van de ingegane pensioenen en aanspraken per 1 januari 2023. Daarnaast zijn de gepensioneerden schriftelijk geïnformeerd over deze aanpassing. Zowel op de website van het fonds als de individuele berichtgeving betreft een beknopte toelichting!

Communicatie op hoofdlijnen over de Wet Toekomst Pensioen (WTP) is in 2023 beperkt tot de jaarlijkse deelnemersbijeenkomst.

Aanbevelingen

Naar aanleiding van de besprekingen met het bestuur komt het VO tot de volgende aanbevelingen:

- Wet Toekomst Pensioenen

In 2023 is er door betrokken partijen (sociale partners Capgemini) nog geen besluit genomen over een nieuwe pensioenregeling. De verwachting is dat de partijen in Q1 van 2024 tot overeenstemming zullen komen. Het VO gaat er vanuit dat zij tijdig informatie over de vorderingen en de overwegingen bij de besluitvorming zullen ontvangen, zodat wij onze rol in die besluitvorming goed kunnen uitvoeren.

- Communicatie deelnemers

Evenals in de voorgaande jaren blijft het zorgdragen voor actuele documenten op de website van belang. Het bestuur van het fonds heeft besloten tot geen indexatie van de ingegane pensioenen (vaste uitkeringsregeling) en aanspraken per 1 januari 2024. Indexatie is een belangrijk onderwerp voor de deelnemers en met name voor gepensioneerden. Het is dan ook zeker van belang dat de deelnemers na besluitvorming over indexatie zo spoedig mogelijk over het resultaat via mail en website juist worden geïnformeerd. Uitgebreide informatie zoals een onderbouwing kan op een later moment via de website worden gegeven.

Wij herhalen dat de Wet Toekomst Pensioen (WTP) een belangrijk onderwerp is zowel voor de deelnemers als gepensioneerden van het fonds. Naast informatie op de website en eventuele email gericht aan de verschillende groepen is de jaarlijkse deelnemersbijeenkomst een uitstekend platform waarin de processtappen en planning worden toegelicht. Wij verwachten besluitvorming in 2024. In 2024 en de daarop volgende jaren zal dan ook de communicatie over dit onderwerp gericht op de verschillende doelgroepen moeten worden opgevoerd.

Reactie bestuur

Wij hebben als bestuur kennis genomen van het duidelijke en uitgebreide verslag van het verantwoordingsorgaan. In dit verslag zien wij een positieve terugkoppeling over het afgelopen jaar. Het verantwoordingsorgaan heeft met haar kritische houding een bijdrage geleverd aan verschillende bestuurlijke processen waarbij samenwerking als prettig is ervaren. Op een aantal aandachtspunten die het verantwoordingsorgaan ons meegeeft hebben wij al voorbereidingen getroffen die zijn weerslag in 2024 krijgen. Wij bedanken het verantwoordingsorgaan voor haar inzet en reflecties en zien de toekomstige samenwerking met behoudt van ieders eigen verantwoordelijkheid met vertrouwen tegemoet.

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na bestemming saldo van baten en lasten; in duizenden euro)

Activa	2023	2022
Beleggingen voor risico pensioenfondsen [1]		
Onroerende zaken		
Indirecte vastgoedbeleggingsfondsen	2.919	3.314
Zakelijke waarden		
Beleggingsfondsen in aandelen	186.877	179.589
Vastrentende waarden		
Obligaties en vastrentende beleggingsfondsen	358.499	345.565
Derivaten		
Euroswaps	25.261	29.349
Overige beleggingen		
Geldmarktfondsen	96.975	82.877
	670.531	640.694
Af: Beleggingen m.b.t. variabel pensioen naar beleggingen voor risico deelnemers	-29.454	-22.968
	641.077	617.726
Beleggingen voor risico deelnemers [2]		
Onroerende zaken		
Indirecte vastgoedbeleggingsfondsen	3.515	3.675
Zakelijke waarden		
Aandelenbeleggingsfondsen	175.652	129.709
Vastrentende waarden		
Obligatiebeleggingsfondsen	105.198	90.523
Overige beleggingen		
Multimanagerfondsen en liquiditeiten	9.932	12.551
	294.297	236.458
Bij: Beleggingen m.b.t. variabel pensioen van beleggingen voor risico pensioenfondsen	29.454	22.968
	323.751	259.426
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [3]	4.285	3.875
Vorderingen en overlopende activa [4]	4.766	11.372
Liquide middelen [5]	3.787	3.069
	977.666	895.465

[...] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2023	2022
Reserves		
Algemene reserve [6]	77.680	52.937
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [7]	541.023	518.686
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [8]	4.285	3.872
Overige technische voorzieningen [9]	6.703	6.054
	552.011	528.612
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers [10]	323.751	259.426
Kortlopende schulden [11]	24.224	54.490
	977.666	895.465

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2023	2022
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen		
Directe beleggingsopbrengsten [12]	6.214	5.174
Indirecte beleggingsopbrengsten [13]	52.522	-222.203
Kosten vermogensbeheer [14]	-586	-338
	58.150	-217.367
Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers		
Indirecte beleggingsopbrengsten [15]	37.107	-62.841
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers [16]	5.160	4.619
Premiebijdragen voor risico deelnemers [17]	33.239	33.073
Saldo van overdrachten van rechten [18]	-9.391	-34.442
Pensioenuitkeringen [19]	-11.367	-10.014
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen [20]		
Wijziging rentecurve	-19.014	249.345
Benodigde intresttoevoeging	-17.506	3.734
Inkoop nieuwe aanspraken	-7.170	-5.288
Binnenkomende waardeoverdracht	-3	0
Uitgaande waardeoverdracht	4.872	24.469
Toename voorziening toekomstige kosten	0	0
Vrijval excassokosten	400	302
Uitkeringen	11.494	10.098
Mutaties uit hoofde van overlijdens	-2.911	-2.030
Mutaties uit hoofde van arbeidsongeschiktheid	169	142
Reguliere mutaties	-103	49
Toeslagverlening	-127	-18.763
Wijziging actuariële grondslagen/methoden	-13	-8.505
Overige mutaties technische voorzieningen	1.089	-1.477
	-28.823	252.076
Overboeking variabel pensioen naar risico deelnemer	6.486	-1.318
	-22.337	250.758

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

	2023	2022
Mutatie overige technische voorzieningen		
– Schadereserve AOP en overlijdensrisico AO-ers [21]	-523	1.569
– Voorziening langdurig zieken module 2 [22]	-126	-41
	-649	1.528
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers [23]	-64.325	40.514
Herverzekering		
– Premies [24]	-2.419	-2.633
– Uitkering uit herverzekering [25]	3.552	2.758
	1.133	125
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [26]	-2.095	-1.530
Overige baten en lasten [27]	118	412
Saldo van baten en lasten	24.743	4.835
Bestemming van het saldo		
Algemene reserve	24.743	4.835
	24.743	4.835

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2023	2022
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Bijdragen	9.053	650
Herverzekering en resultaatdeling herverzekering	5.815	1.938
Overgenomen pensioenverplichtingen	123	22
Overige	118	412
	15.109	3.022
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen en afkoopsommen	-11.339	-9.996
Overgedragen pensioenverplichtingen	-4.992	-24.972
Herverzekeringspremies	-2.354	-2.300
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-1.766	-2.215
	-20.451	-39.483
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	5.638	4.869
Verkopen beleggingen	203.953	417.221
	209.591	422.090
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-202.942	-383.309
Kosten vermogensbeheer	-589	-423
	-203.531	-383.732
Mutatie geldmiddelen	718	1.897
Saldo geldmiddelen 1 januari	3.069	1.172
Saldo geldmiddelen 31 december	3.787 ¹⁾	3.069 ¹⁾

1) Inclusief banksaldo depotbank.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Kernactiviteit

De kernactiviteiten van het fonds staan omschreven in de statuten en de ABTN. Statutair is het fonds gevestigd in Utrecht en staat ingeschreven in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 41184467. Het fonds verricht geen andere werkzaamheden dan die welke zijn gerelateerd aan de (uitvoering van de) pensioenregeling(en). De rechtsvorm van de stichting past goed bij het non-profit karakter van het fonds en is overigens in de pensioensector gebruikelijk. Dat geldt ook voor de uit de Pensioenwet voortvloeiende governance structuur, bestaande uit een bestuur, verantwoordingsorgaan en intern toezicht.

Toepassing Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving en in het bijzonder RJ 610 Pensioenfonds.

Vergelijking met voorgaand jaar

Met ingang van boekjaar 2023 is een separaat herverzekeringsdeel technische voorzieningen debet en credit op de balans opgenomen. Omwille van de vergelijkbaarheid de presentatie van de vergelijkende cijfers op enkele plaatsten gewijzigd. De vergelijkende cijfers per 31 december 2022 zijn aangepast. Tevens zijn voor vergelijkingsdoeleinden de presentatie van vergelijkende cijfers in de toelichting op de staat van baten gewijzigd. Het vermogen per 31 december 2022 en het resultaat over 2022 zijn als gevolg van deze presentatiewijziging ongewijzigd gebleven. Verder zijn de dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad per 31 december 2022 als gevolg van deze presentatiewijziging ongewijzigd gebleven.

Waardering

Algemene grondslagen

Overige activa en passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden overige activa en passiva gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten). Voor vorderingen wordt rekening gehouden met een aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid. Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2023, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2023 en is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, wat tevens de functionele valuta is van de stichting. Alle financiële informatie in euro's is afgerond op het dichtstbijzijnde duizendtal.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het fonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen marktwaarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat

de boekwaarde de marktwaarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde. Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten, zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten. Schattingen van de marktwaarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen derhalve niet met precisie worden vastgesteld.

Schattingswijzigingen 2023

In 2023 zijn geen schattingswijzigingen geweest.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering. In vreemde valuta luidende liquide middelen worden per balansdatum in de functionele valuta omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers. Verwezen wordt verder naar de prijsgrondslagen voor vreemde valuta. Liquide middelen die naar verwachting langer dan 12 maanden niet ter beschikking staan van de onderneming, worden gerubriceerd als financiële vaste activa.

Buitenlandse valuta

Activa en passiva in buitenlandse valuta zijn omgerekend tegen de ultimo jaar geldende koersen gedurende het jaar.

Aandelen en indirecte vastgoedbeleggingsfondsen

De ter beurse genoteerde aandelen zijn gewaardeerd tegen de marktwaarde, zijnde de beurswaarde. De niet ter beurse genoteerde fondsen zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde gebaseerd op onderliggende marktwaarde.

Obligaties en vastrentende beleggingsfondsen

De obligaties zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde, zijnde de beurswaarde.

Overige beleggingen

De overige beleggingen zijn gewaardeerd tegen de actuele waarde.

Derivaten

De derivaten zijn gewaardeerd tegen de reële waarde.

Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen die voor risico van het fonds worden aangehouden. Tevens wordt hier het aandeel van de beleggingen m.b.t. het variabel pensioen verantwoord.

Herverzekering

Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet. Bij de waardering worden de herverzekerde uitkeringen contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur, onder toepassing van de actuariële grondslagen van ons pensioenfonds. De waarde van de herverzekeringspolissen wordt berekend op dezelfde grondslagen als de voorziening pensioenverplichtingen.

Algemene reserve

Aan de algemene reserve worden de jaarresultaten toegevoegd cq onttrokken. Wanneer door tegenvallende resultaten de financiële positie verslechtert, neemt de algemene reserve af en daarmee ook de toeslagruimte.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente. Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken.

Marktrente

Rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank ultimo 2023. De gewogen gemiddelde marktrente ultimo 2023 bedraagt 2,33% (2022: 2,55%).

Rentetoevoeging

Onder het FTK is de rentetoevoeging gelijk aan de 1-jaars rente. Op basis van de DNB rentetermijnstructuur primo 2023 is deze rente gelijk aan 3,264% (2022: -0,486%).

Sterfte

Prognosetafel AG2022 (startjaar 2024) waarop fondsspecifieke ervaringssterfte wordt toegepast.

Gehuwdheid

Vóór de pensioendatum wordt gereserveerd op basis van het onbepaalde partnersysteem. Na pensioendatum wordt gereserveerd op basis van het bepaalde partnersysteem.

Uitkeringen

De uitkeringen worden continu betaalbaar verondersteld.

Leeftijden

De leeftijden worden in maanden nauwkeurig bepaald.

Leeftijdsverschil

Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op 2 jaar en 9 maanden (2022: 2 jaar en 9 maanden) gesteld (man ouder dan vrouw).

Kosten

In de voorziening pensioenverplichtingen is een excassovoorziening begrepen van 3,5% (2022: 3,5%) van de netto voorziening.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Deze voorziening is op dezelfde grondslagen gebaseerd als de voorzieningen pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en heeft betrekking op elders verzekerde pensioenen die in mindering worden gebracht op de opgebouwde pensioenen bij ons fonds.

Overige technische voorzieningen

Voorziening schadereserve AOP

Voor de deelnemers die op 1 januari 2003 arbeidsongeschikt zijn, is een voorziening gevormd. Hierin worden salarisafhankelijke, extra stortingen gedaan in module 3. In boekjaar 2010 is deze voorziening uitgebreid met de deelnemers die na 1 januari 2003 arbeidsongeschikt zijn geworden. Vanuit de voorziening schadereserve AOP worden salarisafhankelijke, extra stortingen gedaan in module 3.

Voorziening langdurig zieken module 2

Voor deelnemers die op balansdatum ziek zijn, is rekening gehouden met de verwachte toekomstige schadelast door vorming van de voorziening voor langdurig zieken. De voorziening met betrekking tot module 1 is inbegrepen in de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds. Ter afdekking van dit latent arbeidsongeschiktheidsrisico is een voorziening gevormd ter grootte van de risicopremie voor toekomstige arbeidsongeschiktheidsuitkeringen en premievrijstelling. Met ingang van boekjaar 2015 is een vordering op de herverzekeraar opgenomen die gelijk is aan de hoogte van deze voorziening. De vorming van deze vordering is in de staat van baten en lasten opgenomen als baat onder de uitkeringen uit herverzekering.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De waardering van de technische voorziening voor risico deelnemers wordt bepaald door de waardering van de tegenover deze voorziening aangehouden beleggingen. Verder wordt hier ook het variabel pensioen bij opgeteld.

Resultaatbepaling

Algemeen

De lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de rente-opbrengst verminderd met de kosten; bij de aandelen wordt hier onder verstaan het bruto-dividend verminderd met de kosten. De intresten van overige activa en passiva worden opgenomen op basis van nominale bedragen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde en niet-gerealiseerde koersverschillen van aandelen vastgoedmaatschappijen, aandelen, obligaties en leningen op schuldbekentenissen;
- boetes bij vervroegde aflossingen van leningen op schuldbekentenis;
- valutaverschillen inzake deposito's en bankrekeningen in buitenlandse valuta en valutatermijntransacties.

Kosten van vermogensbeheer

Onder de kosten van vermogensbeheer worden de administratiekosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen.

Premiebijdragen

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen (dit betreft onder andere individuele waardeoverdrachten voor de DC-regeling) en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Herverzekering

Bij Elips Life AG zijn het overlijdensrisico en het premievrijstellingsrisico bij arbeidsongeschiktheid herverzekerd. Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft. Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet. Vorderingen uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten worden verantwoord op het moment van toekenning door de herverzekeraar.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode. De geldstroom m.b.t. de premies en inleg voor risico deelnemers is in het kasstroomoverzicht gesaldeerd.

Pensioenvermogen

Het pensioenvermogen is gelijk aan de reserves + technische voorzieningen + voorzieningen voor risico deelnemers.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2022	Aankopen/ Verstrekk- ingen	Verkopen/ uitlotingen/ (af)lossingen	Gerealiseerde koers- verschillen	Niet gerealiseerde koers- verschillen	Stand ultimo 2023
Onroerende zaken						
Indirecte vastgoedbeleggingsfondsen	3.314	0	-37	-216	-142	2.919
Zakelijke waarden						
Beleggingsfondsen in aandelen	179.589	384	-25.475	2.901	29.478	186.877
Vastrentende waarden						
Obligaties en vastrentende beleggingsfondsen	345.565	85.070	-91.818	-20.610	40.292	358.499
Derivaten						
Euroswaps	-4.192	0	22.385	-22.385	20.533	16.341
Reclassificatie naar passivazijde	33.541					8.920
	29.349	0	22.385	-22.385	20.533	25.261
Overige beleggingen						
Geldmarktfondsen	82.877	117.488	-106.584	962	2.232	96.975
	640.694	202.942	-201.529	-39.348	92.393	670.531
Af: Beleggingen m.b.t. variabel pensioen naar beleggingen voor risico deelnemers	-22.968	0	0	0	0	-29.454
Totaal belegd vermogen activazijde	617.726	202.942	-201.529	-39.348	92.393	641.077
Derivaten met een negatieve waarde (passivazijde)						
Euroswaps	33.541	0	0	0	0	8.920
Totaal belegd vermogen passivazijde	33.541	0	0	0	0	8.920
Totaal belegd vermogen	584.185	202.942	-201.529	-39.348	92.393	632.157

Er wordt niet direct belegd in aangesloten ondernemingen. Indirecte beleggingen in aangesloten ondernemingen zijn niet substantieel.

Collateral

Het fonds heeft ISDA's afgesloten met een aantal tegenpartijen en beschikt over een central clearingaccount. Uit de vorderingen/schulden blijkt dat er ook cash collateral is verstrekt/ontvangen. Het uitstaande collateral in stukken ultimo verslagjaar is samengesteld uit Nederlandse staatsleningen. Collateral dient als borgstelling voor het tegenpartijrisico.

Er is voor geen collateral in cash verstrekt aan de tegenpartij. Er is voor € 13,36 miljoen aan collateral in cash ontvangen en voor € 6,22 miljoen aan Nederlandse staatsleningen ontvangen van de tegenpartij. Het fonds gebruikt deze, om derivaten af te sluiten voor het afdekken van een deel van het renterisico en/of valutatermijncontracten ter beheersing van valutarisico's. Ontvangen onderpand in stukken maakt geen onderdeel uit van de balans.

Reclassificatie beleggingen ten behoeve van risicoparagraaf

Bij toepassing van het look through-principe wordt door de betreffende beleggingsfondsen heen gekeken en vervolgens worden deze componenten toebedeeld naar hun desbetreffende beleggingscategorie.

	Stand ultimo 2023	Liquide middelen	Overlopende intrest	Te vorderen dividend- belasting voor risico fonds	Overlopende aan/ en verkopen beleggingen	Toepassing look through	Stand ultimo 2023 na look through
Onroerende zaken	2.919	0	0	0	0	6.884	9.803
Zakelijke waarden	186.877	0	0	0	0	-8.027	178.850
Vastrentende waarden	358.499	0	1.913	0	0	33.373	393.785
Derivaten	16.341	0	404	0	0	1.649	18.394
Overige beleggingen	96.975	334	0	304	0	-97.485	128
Collateral en overige balansposten	-13.360	0	0	0	0	63.606	50.246
	648.251	334	2.317	304	0	0	651.206

Methodiek bepaling marktwaarde per 31 december 2023

Niveau 1: Genoteerde marktprijzen. Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld op een actieve markt.

Niveau 2: Onafhankelijke taxaties. Onafhankelijke taxaties worden toegepast voor de waardering van het indirect onroerend goed. De waardering is een afgeleide berekening van een marktnotering of een onafhankelijke taxatie.

Niveau 3: NCW-berekening. De netto contante waarde methode wordt gehanteerd voor de derivatenportefeuille.

Niveau 4: Andere methode. Voor fondsbeleggingen in vastrentende waarden, aandelen, vastgoed en hedgefondsen wordt de waardering bepaald op basis van de laatst ontvangen fondsrapportages.

Onderstaande levelindeling is op basis van het look through-principe.

	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand ultimo 2023
Onroerende zaken					
Indirecte vastgoedbeleggingsfondsen	6.884	2.919	0	0	9.803
Zakelijke waarden					
Beleggingsfondsen in aandelen	178.687	163	0	0	178.850
Vastrentende waarden					
Obligaties en vastrentende beleggingsfondsen	306.125	0	87.660	0	393.785
Derivaten					
Valutatermijncontracten	0	0	1.315	0	1.315
Interest Rate Swaps	0	0	17.079	0	17.079
	0	0	18.394	0	18.394
Overige beleggingen					
Private equity	0	0	128	0	128
Liquiditeiten en overige balansposten	50.246	0	0	0	50.246
	50.246	0	128	0	50.374
Totaal belegd vermogen	541.942	3.082	106.182	0	651.206

Methodiek bepaling marktwaarde per 31 december 2022

	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand ultimo 2022
Onroerende zaken					
Indirecte vastgoedbeleggingsfondsen	5.183	3.315	0	0	8.498
Zakelijke waarden					
Beleggingsfondsen in aandelen	171.502	199	0	0	171.701
Vastrentende waarden					
Obligaties en vastrentende beleggingsfondsen	287.506	0	84.790	0	372.296
Derivaten					
Valutatermijncontracten	0	0	6.690	0	6.690
Futures	-8	0	0	0	-8
Interest Rate Swaps	0	0	-5.194	0	-5.194
	-8	0	1.496	0	1.488
Overige beleggingen					
Private equity	0	0	51	0	51
Liquiditeiten en overige balansposten	37.041	0	0	0	37.041
	37.041	0	51	0	37.092
Totaal belegd vermogen	501.224	3.514	86.337	0	591.075

[2] Beleggingen voor risico deelnemers

Categorie	Stand ultimo 2022	Aankopen	Verkopen	Rente herbelegd	Gerealiseerde en niet- gerealiseerde koers- verschillen	Stand ultimo 2023
Onroerende zaken						
Indirecte vastgoedbeleggingsfondsen	3.675	-431	-319	0	590	3.515
Zakelijke waarden						
Aandelenbeleggingsfondsen	129.709	33.651	-14.955	0	27.247	175.652
Vastrentende waarden						
Obligatiebeleggingsfondsen	90.523	35.464	-28.994	0	8.205	105.198
Overige beleggingen						
Liquiditeiten en multimanagerfondsen	12.551	78.875	-82.508	466	548	9.932
Totaal belegd vermogen	236.458	147.559	-126.776	466	36.590	294.297
Bij: Beleggingen m.b.t. variabel pensioen	22.968					29.454
Totaal belegd vermogen	259.426	147.559	-126.776	466	36.590	323.751

Er wordt niet direct belegd in aangesloten ondernemingen.

De beleggingen voor risico deelnemers hebben betrekking op de Excedentregeling (module 2), pensioenregeling 2016 en Vrijwillig Bijsparen (module 3).

Methodiek bepaling marktwaarde per 31 december 2023

- Niveau 1: Genoteerde marktprijzen. Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld op een actieve markt.
- Niveau 2: Onafhankelijke taxaties. Onafhankelijke taxaties worden toegepast voor de waardering van het indirect onroerend goed.
- Niveau 3: NCW-berekening. De netto contante waarde methode wordt gehanteerd voor de derivatenportefeuille.
- Niveau 4: Andere methode. Voor fondsbeleggingen in vastrentende waarden, aandelen, vastgoed en hedgefondsen wordt de waardering bepaald op basis van de laatst ontvangen fondsrapportages.

Onderstaande levelindelingen van de beleggingen voor risico deelnemers zijn niet gebaseerd op het look through-principe.

	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand ultimo 2023
Onroerende zaken					
Indirecte vastgoedbeleggingsfondsen	0	0	0	3.515	3.515
Zakelijke waarden					
Aandelenbeleggingsfondsen	0	0	0	175.652	175.652
Vastrentende waarden					
Obligatiebeleggingsfondsen	0	0	0	105.198	105.198
Overige beleggingen					
Liquiditeiten en multimanagerfondsen	0	0	0	9.932	9.932
Totaal belegd vermogen	0	0	0	294.297	294.297

Methodiek bepaling marktwaarde per 31 december 2022

	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand ultimo 2022
Onroerende zaken					
Indirecte vastgoedbeleggingsfondsen	0	0	0	3.675	3.675
Zakelijke waarden					
Aandelenbeleggingsfondsen	0	0	0	129.709	129.709
Vastrentende waarden					
Obligatiebeleggingsfondsen	0	0	0	90.523	90.523
Overige beleggingen					
Liquiditeiten en multimanagerfondsen	0	0	0	12.551	12.551
Totaal belegd vermogen	0	0	0	236.458	236.458

De specificatie naar module van de beleggingen voor risico deelnemers (exclusief variabel pensioen) is als volgt:

Module	Stand 31 december 2023	Stand 31 december 2022
Excedentregeling (module 2)	30.578	28.444
Vrijwillig bijsparen (module 3)	16.571	14.854
Pensioenregeling 2016	247.148	193.160
	294.297	236.458

Het vermogen van de verschillende modules is per 31 december 2023 in de volgende producten belegd:

Product	Pensioen- regeling 2016	Exedent- regeling	Vrijwillig Bijsparen	Totaal
LifeCycle Mix	242.340	29.556	16.309	288.205
Eigen Verdeling	4.808	1.022	262	6.092
Totaal 31 december 2023	247.148	30.578	16.571	294.297

Het vermogen van de verschillende modules is per 31 december 2022 in de volgende producten belegd:

Product	Pensioen- regeling 2016	Exedent- regeling	Vrijwillig Bijsparen	Totaal
LifeCycle Mix	188.929	27.403	14.623	230.955
Eigen Verdeling	4.231	1.041	231	5.503
Totaal 31 december 2022	193.160	28.444	14.854	236.458

	2023	2022
[3] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Deze post heeft betrekking op het herverzekeringsdeel van de technische voorzieningen op de passivazijde van de (toelichting op) de balans.		
De vorderingen op de verzekeraars betreffen pensioenuitkeringen die door de verzekeraars aan het pensioenfonds worden betaald en betalingen voor de pensioenopbouw van waargenomen arbeidsongeschikten.		
Het verloop van deze post is als volgt:		
Stand per 1 januari	3.872	4.585
Mutatie boekjaar	413	-713
Stand per 31 december	4.285	3.872
[4] Vorderingen en overlopende activa		
Lopende intrest en dividend		
Hieronder is opgenomen de aan het boekjaar toe te rekenen intrest en dividend van:		
– Obligaties	1.913	2.119
– Derivaten	748	376
– Liquide middelen	32	0
	2.693	2.495
Overige vorderingen		
Terugvorderbare dividendbelasting risico deelnemers	185	108
Terugvorderbare dividendbelasting fonds	304	236
Verzekeringsmaatschappijen (Elips Life / Swiss Re)	387	2.716 ¹⁾
Collateral	0	900
Werkgevers	1.024	4.917
Te vorderen inkoopsommen	173	0
	2.073	8.877
Alle vorderingen en overlopende activa hebben een looptijd van korter dan één jaar.		
Totaal vorderingen en overlopende activa	4.766	11.372

1) Presentatie vergelijkend cijfer voorgaand boekjaar gewijzigd.

	2023	2022
[5] Liquide middelen		
Depotbanken	334	284
ING Bank N.V.	3.453	2.785
	3.787	3.069
De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds. Het fonds heeft een kredietfaciliteit van 350 bij ING die ultimo boekjaar niet benut is.		
Totaal activa	977.666	895.465
Passiva		
Reserves		
[6] Algemene reserve		
Stand per 1 januari	52.937	48.102
Bij: uit bestemming saldo	24.743	4.835
Stand per 31 december	77.680	52.937
De minimaal vereiste dekkingsgraad is door het pensioenfonds vastgesteld op:	102,8%	103,0%
De vereiste dekkingsgraad is:	109,7%	110,7%
De dekkingsgraad is:	108,9%	106,7%
De beleidsdekkingsgraad is:	109,6%	106,7%
Het fonds heeft in 2023 een herstelplan ingediend bij DNB, waarin wordt aangetoond dat de beleidsdekkingsgraad voor risico fonds binnen de gekozen hersteltermijn van twaalf jaar herstelt tot het niveau van de vereiste dekkingsgraad. Dit herstelplan voorzag voor ultimo 2023 een beleidsdekkingsgraad voor risico fonds van 110,9%, terwijl de werkelijke beleidsdekkingsgraad voor risico fonds van 115,1% is. Het fonds heeft in het eerste kwartaal van 2024 het herstelplan geactualiseerd. Uit deze actualisatie blijkt dat het fonds naar verwachting binnen de gekozen hersteltermijn herstelt naar de vereiste dekkingsgraad.		
Het pensioenvermogen bedraagt:	953.442	840.975

	2023	2022
Technische voorzieningen		
[7] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Het verloop van deze voorziening is als volgt:		
Stand per 1 januari	541.654	793.730 ¹⁾
<i>Mutaties</i>		
Wijziging rentecurve	19.014	-249.345
Benodigde intresttoevoeging	17.506	-3.734
Inkoop nieuwe aanspraken	7.170	5.288
Binnenkomende waardeoverdracht	3	0
Uitgaande waardeoverdracht	-4.872	-24.469
Toename voorziening toekomstige kosten	0	0
Vrijval excassokosten	-400	-302
Uitkeringen	-11.494	-10.098
Mutaties uit hoofde van overlijdens	2.911	2.030
Mutaties uit hoofde van arbeidsongeschiktheid	-169	-142
Reguliere mutaties	103	-49
Toeslagverlening	127	18.763
Wijziging actuariële grondslagen/methoden	13	8.505
Overige mutaties technische voorzieningen	-1.089	1.477
	570.477	541.654
Af: Variabel pensioen naar voorziening voor risico deelnemers	-29.454	-22.968
Stand per 31 december	[A] 541.023	518.686
[8] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Het verloop van deze voorziening is als volgt:		
Stand per 1 januari	3.872	4.585 ¹⁾
Mutatie boekjaar	413	-713
Stand per 31 december	4.285	3.872
[9] Overige technische voorzieningen		
<i>Schadereserve AOP en overlijdensrisico AO-ers</i>		
Stand per 1 januari	5.396	6.965
Mutatie via staat van baten en lasten	523	-1.569
Stand per 31 december	5.919	5.396

1) Presentatie vergelijkend cijfer voorgaand boekjaar aangepast.

	2023	2022
<i>Voorziening langdurig zieken</i>		
Stand per 1 januari	658	617
Mutatie via staat van baten en lasten	126	41
Stand per 31 december	784	658
Totaal overige technische voorzieningen	[B] 6.703	6.054
De technische voorziening voor risico pensioenfonds per 31 december is als volgt opgebouwd (= [A] + [B]):		
Deelnemers	93.474	100.238 ¹⁾
Gewezen deelnemers	292.122	283.428
Pensioengerechtigden	159.712	138.892
Overig	2.418	2.182 ¹⁾
Stand per 31 december	547.726	524.740
[10] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers		
Stand per 1 januari	236.458	275.654
Stortingen	33.239	33.073
Onttrekkingen ²⁾	-11.984	-14.444
Rendement (inclusief rebates en verrekening van kosten)	36.584	-57.825
Stand per 31 december	294.297	236.458
Bij: Variabel pensioen	29.454	22.968
Stand per 31 december	323.751	259.426

1) Presenstatie vergelijkende cijfers voorgaand boekjaar aangepast.

2) Betreft onttrekkingen ten behoeve van inkoop in de andere pensioenregeling en ten behoeve van waardeoverdrachten.

	2023	2022
[11] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Derivaten (zie voor opbouw toelichting [1] Beleggingen voor risico pensioenfondsen)	8.920	33.541
Collateral	13.360	19.419
Nog te betalen intrest u.h.v. derivaten	344	574
Loonheffing en sociale lasten	248	219
Te betalen vermogensbeheer-, pensioenuitvoerings- en administratiekosten	819	572
Uitkeringsgerechtigden	10	11
Vooruitontvangen bedragen volgend boekjaar	13	0
Nog te muteren waardeoverdrachten	325	46
Nog te herbeleggen dividendbelasting m.b.t. beleggingen voor risico deelnemers	185	108
	24.224	54.490
Alle schulden en overlopende passiva hebben een looptijd van korter dan één jaar.		
Totaal passiva	977.666	895.465

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Het fonds heeft een uitbestedingsovereenkomst afgesloten met AZL. Deze overeenkomst heeft met ingang van 2023 een looptijd voor onbepaalde tijd.

De overeenkomst met de vermogensbeheerder (GSAM) is maandelijks opzegbaar. Verder zijn er geen investeringscommitments aangegaan.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Baten en lasten	2023	2022
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
[12] Directe beleggingsopbrengsten		
Aandelen vastgoedmaatschappijen	74	100
Aandelen	452	615
Vastrentende waarden	3.593	4.616
Derivaten	2.406	-143
Banken	-300	-14
Intrest waardeoverdrachten	-11	0
	6.214	5.174
[13] Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde koersverschillen:</i>		
Aandelen vastgoedmaatschappijen	-216	4
Aandelen	2.901	5.156
Obligaties en vastrentende beleggingsfondsen	-20.610	-18.712
Euroswaps	-22.385	-70.528
Overige beleggingen	962	-1.145
	-39.348	-85.225
<i>Niet-gerealiseerde koersverschillen:</i>		
Aandelen vastgoedmaatschappijen	-142	26
Aandelen	29.478	-51.298
Obligaties en vastrentende beleggingsfondsen	40.292	-84.650
Overige beleggingen	2.232	832
Euroswaps	20.533	-6.904
Toedeling rendement variabel pensioen	-523	5.016
	91.870	-136.978
[14] Kosten vermogensbeheer		
Beheerloon en rabates	-529	-261
Beleggingsadviseur	-57	-77
	-586	-338
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds	58.150	-217.367

	2023	2022
Het beheerloon en de rebates over 2023 / 2022 kunnen als volgt nader worden gespecificeerd:		
Beheerloon		
– Fiduciair beheer overig	-676	-747
Rebate fees		
– Aandelen	0	486
– Vastrentende waarden	147	0
	-529	-261
De transactiekosten zijn gesaldeerd met de beleggingsopbrengsten. De transactiekosten kunnen niet betrouwbaar worden vastgesteld, omdat deze verrekend zijn in de aan- en verkoopprijzen. Bovengenoemde kosten wijken af van de genoemde kosten in het bestuursverslag, omdat daar ook kosten zijn opgenomen die zijn verwerkt in het nettorendement.		
Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers		
[15] Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Niet-gerealiseerde koersverschillen:</i>		
Vastgoedbeleggingsfondsen	590	-853
Aandelenbeleggingsfondsen	27.247	-29.438
Obligatiebeleggingsfondsen	8.205	-23.403
Overige beleggingen	1.014	-3.966
Ingehouden kosten	-472	-165
Toedeling rendement variabel pensioen	523	-5.016
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers	37.107	-62.841

	2023	2022
[16] Premiebijdragen van werkgevers en werknemers		
Periodieke premies	5.160	4.619
De kostendeekkende, gedempte en feitelijke premies zijn als volgt:		
– Kostendeekkende premie basisregeling	33.936	32.124
– Gedempte kostendeekkende premie basisregeling	n.v.t.	n.v.t.
– Feitelijke premie basisregeling	35.496	33.415
De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord.		
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	2.419	2.633
– Opslag in stand houden vereist vermogen	26	14
– Opslag voor uitvoeringskosten	1.695	1.228
– Actuarieel benodigd ten behoeve van toeslagverlening	0	0
– Stortingen BPR	29.796	28.249
	33.936	32.124
De feitelijke premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	2.419	2.633
– Opslag in stand houden vereist vermogen	26	14
– Opslag voor uitvoeringskosten	1.695	1.228
– Actuarieel benodigd ten behoeve van toeslagverlening	0	0
– Stortingen BPR	29.796	28.249
– Premiemarge	1.560	1.291
	35.496	33.415
Bij de bepaling van de aan het boekjaar toe te rekenen premie is rekening gehouden met verleende premiekortingen en/of premieopslagen.		
In het boekjaar is geen korting verstrekt aan de aangesloten ondernemingen.		
De feitelijke premie is vastgesteld als een leeftijdsafhankelijk percentage van de pensioengrondslag (12,96 x het maandsalaris minus franchise). De pensioenregeling is aangemerkt als een DC-regeling en de feitelijke premie zou kostendeekkend dienen te zijn gedurende de looptijd van de uitvoeringsovereenkomst.		

	2023	2022
[17] Premiebijdragen voor risico deelnemers		
Stortingen	33.239	33.073
[18] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgenomen pensioenverplichtingen	2	0
Overgedragen pensioenverplichtingen	-4.992	-24.972
Interne waardeoverdrachten t.b.v. inkoop variabel pensioen	7.583	4.974
Onttrekkingen beleggingen voor risico deelnemers ten behoeve van inkoop rechten variabel pensioen en uitgaande waardeoverdrachten	-11.984	-14.444
	-9.391	-34.442
[19] Pensioenuitkeringen		
Ouderdomspensioen	-9.028	-7.965
Partnerpensioen	-2.100	-1.852
Wezenpensioen	-177	-161
Afkopen	-62	-36
	-11.367	-10.014
[20] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Wijziging rentecurve	-19.014	249.345
Benodigde intresttoevoeging	-17.506	3.734
Inkoop nieuwe aanspraken	-7.170	-5.288
Binnenkomende waardeoverdracht	-3	0
Uitgaande waardeoverdracht	4.872	24.469
Toename voorziening toekomstige kosten	0	0
Vrijval excassokosten	400	302
Uitkeringen	11.494	10.098
Mutaties uit hoofde van overlijdens	-2.911	-2.030
Mutaties uit hoofde van arbeidsongeschiktheid	169	142
Reguliere mutaties	-103	49
Toeslagverlening	-127	-18.763
Wijziging actuariële grondslagen/methoden	-13	-8.505
Overige mutaties technische voorzieningen	1.089	-1.477
	-28.823	252.076
Overboeking mutatie variabel pensioen naar risico deelnemers	6.486	-1.318
	-22.337	250.758

	2023	2022
Mutatie overige technische voorzieningen		
[21] Voorziening schadereserve AOP en overlijdensrisico AO-ers	-523	1.569
[22] Voorziening langdurig zieken	-126	-41
	-649	1.528
[23] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers		
Rendement	-36.584	57.825
Stortingen (inclusief inkomende bovenmatige waardeoverdrachten)	-33.239	-33.073
Onttrekkingen	11.984	14.444
	-57.839	39.196
Mutatie aandeel variabel pensioen	-6.486	1.318
	-64.325	40.514
Herverzekering		
[24] Premies	-2.419	-2.633
[25] Uitkeringen uit herverzekering		
Premievrijstelling	1.430	327
Kapitaal bij overlijden	1.996	2.390
Mutatie vordering u.h.v. langdurig zieken	126	41
	3.552	2.758
Totaal herverzekering	1.133	125

	2023	2022
[26] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie	-1.291	-964
Accountant (controle-opdracht jaarrekening en DNB-staten)	-63	-60
Accountant (andere niet-controlediensten en sleutelfunctie)	0	-27
Actuaris (inclusief actuariële sleutelfunctie)	-111	-123
De Nederlandsche Bank	-83	-56
Autoriteit Financiële Markten	-9	-6
Pensioenfederatie	-3	-2
Raad van Toezicht	-35	-35
Bestuurskosten (bestuursverkiezing, vergaderzaal en bestuursaansprakelijkheidsverzekering)	-68	-44
Overige advieskosten	-411	-200
Opleidingskosten	-13	-9
Diverse kleine posten	-8	-4
	-2.095	-1.530
[27] Overige baten en lasten		
Onttrekkingen dc-beleggingen t.g.v. pensioenfonds	121	413
Diversen	-3	-1
	118	412
Saldo van baten en lasten	24.743	4.835

	2023	2022
Actuariële analyse ¹⁾		
Beleggingsopbrengsten	21.771	33.995
Premies	1.999	991
Waardeoverdrachten	-121	-503
Kosten	0	0
Uitkeringen	127	84
Sterfte	-855	888
Arbeidsongeschiktheid	1.396	-1.797
Toeslagverlening	-127	-18.763
Mutaties	-101	51
Overige mutaties technische voorzieningen	1.076	-9.976
Andere oorzaken	-422	-136
	24.743	4.835

1) Presentatie vergelijkende cijfers voorgaand boekjaar aangepast.

Bezoldiging bestuursleden, Raad van Toezicht en Verantwoordingsorgaan

Gedurende het boekjaar 2023 zijn de volgende vergoedingen betaald:

Betaalde vergoedingen bestuur, Raad van Toezicht en Verantwoordingsorgaan

	2023	2022
Bestuursvergoedingen (inclusief onkostendeclaraties)	0	1
Vergoedingen Raad van Toezicht	35	35
Vergoedingen Verantwoordingsorgaan	0	0
Totaal	35	36

Personeel

Gedurende het boekjaar 2023 had de stichting geen personeel in dienst. De bestuursadvisering is sinds 2019 uitbesteed aan ABB voor Pensioenfonds.

Verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen tussen het fonds en de sponsor, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders. De bestuurders nemen deel aan de pensioenregeling van het fonds op basis van voorwaarden in het pensioenreglement.

Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Financiering

Het fonds heft bij de werkgever een premie op basis van leeftijdsstaffels.

De omvang van de premie is voldoende te achten voor de opbouw van de in enig jaar te verkrijgen aanspraken, de dekking van het overlijdensrisico en het risico van premievrije deelneming wegens arbeidsongeschiktheid. Verder bevat de premie een component ter dekking van de kosten in het boekjaar en ter vorming van de voorziening voor excassokosten en wordt rekening gehouden met het beoogde weerstandsvermogen.

Er kan voor een door het bestuur vast te stellen periode een korting op de premie worden verleend op grond van de vermogenspositie van het fonds. De korting wordt slechts verleend indien er sprake is van een toereikende voorziening pensioenverplichtingen en een toereikend weerstandsvermogen.

Risicoparagraaf

(in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna wordt een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is, bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is, wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden, gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans, komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekortsituatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. Hieromtrent heeft afstemming plaatsgevonden met het bestuur, de waarmede actuaire en DNB. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2023 van 109,7% en 2022 van 110,7%.

Hierbij dient opgemerkt te worden dat bij de procentuele buffers rekening gehouden wordt met de veronderstelde positieve samenhang (correlatie) tussen renterisico, aandelen- en vastgoedrisico en kredietrisico. Daarnaast wordt rekening gehouden met het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijk zullen manifesteren (diversificatie).

	2023		2022	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	22.996	2,7	25.408	3,2
Zakelijke waarden risico (S2)	52.805	8,5	51.180	8,4
Valutarisico (S3)	12.020	0,3	8.583	0,2
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	25.787	3,4	25.616	3,5
Verzekeringstechnisch risico (S6)	16.781	0,6	17.055	0,7
Concentratierisico (S8)	413	0,0	0	0,0
Actief beheerisico (S10)	0	0,0	514	0,0
Diversificatie- en correlatie-effect	-45.856		-43.751	
Vereist eigen vermogen voor risico fonds	84.946	15,5	84.605	16,0
Afname voor toerekening technische voorziening	0	-5,8	0	-5,3
Totaal vereist eigen vermogen	84.946	9,7	84.605	10,7

	2023		2022	
	€	%	€	%
Aanwezige dekkingsgraad		108,9%		106,7%
Beleidsdekkingsgraad		109,6%		106,7%
Minimaal vereiste dekkingsgraad		102,8%		103,0%
Strategisch vereiste dekkingsgraad		109,7%		110,7%

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds is per 31 december 2023 lager dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds in een tekort verkeert. In boekjaar 2023 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 109,6%. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2022 van 106,7%, is de beleidsdekkingsgraad toegenomen met 2,9%-punt.

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het pensioenfonds kent een langere looptijd voor de pensioenverplichtingen dan voor de beleggingen. Onderstaande duratiecijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 14,1.

Duratie van de pensioenverplichtingen 18,8.

Het pensioenfonds dekt strategisch 60,0% van het renterisico af op basis van de swapcurve. Onder het Financieel Toetsingskader dient te worden uitgegaan van de DNB-methodiek voor de berekening van het renterisico. Het renterisico wordt daarbij vastgesteld door middel van looptijdafhankelijke renteschokken die worden toegepast op de DNB-rentetermijnstructuur (inclusief UFR). Dit wijkt aldus af van hoe het Pensioenfonds de (strategische) afdekking in de praktijk vormgeeft.

De strategische renteafdekking van 60% op basis van de swapcurve is eind 2023 equivalent met een renteafdekking van 65,7% op basis van de DNB-methodiek. De feitelijke renteafdekking op basis van de DNB-methodiek bedraagt 63,7% eind 2023.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk renterisico bedraagt 21.709 (2,5%) en voor het strategisch renterisico 22.996 (2,7%).

Aandelen- en vastgoedrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen en vastgoed in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijsrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende categorieën in zakelijke waarden getoond.

	2023		2022	
	€	%	€	%
<i>Verdeling onroerende zaken en zakelijke waarden per categorie:</i>				
Onroerende zaken, niet beursgenoteerde indirecte vastgoedbeleggingsfondsen	9.803	5,2	8.498	4,7
Private equity	128	0,1	51	0,0
Ontwikkelde markten (Mature markets)	162.966	86,3	150.156	83,3
Opkomende markten (Emerging markets)	15.884	8,4	21.545	12,0
	188.781	100,0	180.250	100,0

Derivaten

Strategisch dekt het fonds het zakelijke waarden risico niet af.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch aandelen- en vastgoedrisico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer voor het feitelijk aandelen- en vastgoedrisico bedraagt 55.066 (8,9%) en voor het strategisch aandelen- en vastgoedrisico 52.805 (8,5%).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl een gedeelte van de beleggingen van het pensioenfonds in niet-euro luiden. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Het pensioenfonds kiest er daarom voor om (een gedeelte) van haar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van het valutarisico loopt het pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Door meer dan 100% van het risico af te dekken loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro.

	2023		2022	
	€	%	€	%
<i>Verdeling beleggingsportefeuille naar valuta voor afdekking met derivaten</i>				
Euro	338.336	52,0	304.899	51,6
Amerikaanse dollar	212.977	32,7	196.073	33,2
Britse pound sterling	14.264	2,2	15.372	2,6
Japanse yen	11.132	1,7	10.562	1,8
Overige valuta	56.103	8,6	62.681	10,6
Marktwaaarde derivaten	18.394	2,8	1.488	0,3
	651.206	100,0	591.075	100,0

	2023		2022	
	€	%	€	%
<i>Verdeling beleggingsportefeuille naar valuta na afdekking met derivaten</i>				
Euro	599.383	92,0	548.533	92,8
Amerikaanse dollar	-32	0,0	922	0,2
Britse pound sterling	92	0,0	-22	0,0
Japanse yen	6	0,0	-41	0,0
Overige valuta	33.363	5,1	40.195	6,8
Marktwaaarde derivaten	18.394	2,8	1.488	0,3
	651.206	100,0	591.075	100,0

Voor de categorieën bedrijfsobligaties, obligaties opkomende landen HC en wereldwijde aandelen ontwikkelde markten zal gebruik gemaakt worden van Euro hedged beleggingsfondsen.

Derivaten

Ter afdekking van de valutarisico's op de effectenportefeuille zijn er door de vermogensbeheerders valutatermijntransacties afgesloten. De post valutatermijntransacties bestaat uit de volgende transacties, omgerekend in euro per 31 december 2023:

in miljoenen euro	aankoop transacties	verkoop transacties
Euro	261.047	0
US dollar	0	-213.009
Britse pound sterling	0	-14.172
Japanse yen	0	-11.125
Overige valuta	0	-22.741
	261.047	-261.047

Strategisch dekt het fonds 78,6% van haar niet-euro beleggingen af.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valutarisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het feitelijk valutarisico bedraagt 8.445 (0,2%) en voor het strategisch valutarisico 12.020 (0,3%).

Grondstoffenrisico

Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen en loopt daarmee geen risico dat de waarde van deze beleggingen daalt als gevolg van marktontwikkelingen.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch grondstoffenrisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 30%. De buffer voor het feitelijk grondstoffenrisico bedraagt 0 (0,0%) en voor het strategisch grondstoffenrisico risico 0 (0,0%).

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentende-waardenportefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese AAA-rating impliceert dat de vastrentende-waardenbelegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geclassificeerd staan onder 'lager dan BBB' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd. Beleggingen die geen rating ontvangen worden als risicovol beschouwd.

Rating vastrentende waarden in beleggingsfondsen (niet op look-through):

	2023		2022	
	€	%	€	%
AAA	69.798	15,3	65.188	15,2
AA	143.282	31,3	132.126	30,9
A	142.095	31,1	127.328	29,8
BBB	67.641	14,8	66.968	15,7
Lager dan BBB	31.194	6,8	33.392	7,8
Geen rating	3.426	0,7	2.886	0,7
	457.436	100,0	427.888	100,0

Verdeling vastrentende waarden naar looptijd (niet op look-through):

Resterende looptijd tot 1 jaar	103.716	22,7	99.480	23,2
Resterende looptijd van 1 tot 5 jaar	76.054	16,6	74.065	17,3
Resterende looptijd langer dan 5 jaar	277.666	60,7	254.343	59,4
	457.436	100,0	427.888	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentende-waardenportefeuille. Naar mate de rating slechter wordt, neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 24.832 (3,3%) en voor het strategisch kredietrisico van 25.787 (3,4%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevenrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk verzekeringstechnisch risico bedraagt 16.781 (0,6%) en voor het strategisch verzekeringstechnisch 16.781 (0,6%).

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

	2023		2022	
	€	%	€	%
Totaal belegd vermogen				
<i>Verdeling naar regio:</i>				
Europa	335.945	51,6	313.163	53,0
Noord-Amerika	201.215	30,9	187.360	31,7
Azië	28.921	4,4	25.640	4,3
Opkomende markten	49.738	7,6	55.932	9,5
Overig	35.387	5,4	8.980	1,5
	651.206	100,0	591.075	100,0
Onroerende zaken				
Niet-beursgenoteerd	2.919	29,8	3.315	39,0
Beursgenoteerd	6.884	70,2	5.183	61,0
	9.803	100,0	8.498	100,0

2023		2022	
€	%	€	%

Grote posten: onroerende zaken van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in onroerende zaken:

CBRE DRES FGR FUND	2.919	100,0	3.290	99,3
CBRE EUROSIRIS FUND	0	0,0	0	0,0

Zakelijke waarden

Verdeling zakelijke waarden per sector:

Energie	8.146	4,6	9.715	5,7
Financiële instellingen	30.049	16,8	28.100	16,4
Gezondheidszorg	21.421	12,0	24.148	14,1
Industriële ondernemingen	16.602	9,3	14.791	8,6
Informatietechnologie	43.519	24,3	37.965	22,1
Telecommunicatie	13.935	7,8	12.098	7,0
Nutsbedrijven	3.942	2,2	4.726	2,8
Duurzame consumentengoederen en -diensten	20.856	11,7	18.751	10,9
Niet duurzame consumentengoederen en -diensten	11.630	6,5	12.667	7,4
Grondstoffen	7.463	4,2	7.991	4,7
Andere sectoren	1.287	0,7	749	0,4
	178.850	100,0	171.701	100,0

Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in aandelenfondsen:

NT TR-EM CU ESG EI UC FGR-LE	18.005	9,6	0,0
NT WRD CSTM ESG EQ IDX CCF-I	168.871	90,4	0,0

Grote posten: vastrentende waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in obligaties en vastrentende waarden:

Oostenrijkse staat	14.905	4,2	14.094	4,1
Franse staat	25.178	7,0	22.789	6,6
Nederlandse staat	37.974	10,6	39.262	11,4
Duitse staat	28.969	8,1	23.690	6,9
Belgische staat	6.163	1,7	5.805	1,7
Finse staat	5.918	1,7	4.041	1,2

Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. Voor het pensioenfonds resulteert een buffer voor het feitelijk actief beheer risico van 336 (0,0%) en voor het strategisch actief beheer risico van 413 (0,0%).

Diversificatie- en correlatie-effect

Bij de berekening van het totale vereist eigen vermogen dient gebruikt gemaakt te worden van de wortelformule. Hierdoor is het totale vereist eigen vermogen kleiner dan de optelsom van de afzonderlijke buffers. In de wortelformule wordt namelijk verondersteld dat niet alle risico's zich op hetzelfde moment zullen voordoen (diversificatie). Wel wordt uitgegaan van een positieve samenhang (correlatie) tussen het renterisico, het aandelen- en vastgoedrisico en het kredietrisico. Per saldo heeft dit een risico-verlagend effect. Bij het pensioenfonds is dit voor de feitelijke beleggingsportefeuille eind 2023 -€ 42.150 en voor de strategische beleggingsportefeuille -€ 45.856.

Effect toerekenen naar totale vereiste dekkinggraad

Om van de vereiste dekkinggraad voor risico fonds te geraken tot de vereiste dekkinggraad dient een aanpassing van 5,8%-punt toegevoegd te worden op basis van de feitelijke verdeling en een aanpassing van 5,8%-punt op basis van de strategische verdeling. Deze aanpassingen dienen gemaakt te worden omdat het fonds een technische voorziening voor risico deelnemers heeft.

Vastgesteld te Utrecht, 21 juni 2024.

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Capgemini Nederland

A.J. Holsappel
(voorzitter)

M.C. de Heer
(secretaris)

P. de Gooijer

W.W.H. Starmans

B. Karagöz-Çakır

B.J. Helders

J.H. van Hensbergen

Raad van Toezicht van Stichting Pensioenfonds Capgemini Nederland

Mw. W.A.P.J. Caderius van Veen
(voorzitter)

Mw. E.J.J. Vlastuin

Dhr. S.H. Linnenbank

Overige gegevens

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

In de bestuursvergadering van d.d. 21 juni 2024 heeft het bestuur besloten het positieve resultaat over het boekjaar 2023 van € 24.743.000,- toe te voegen aan de algemene reserve.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Capgemini Nederland te Utrecht is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Capgemini Nederland, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 8.500.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 425.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materieële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendeekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen). Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Capgemini Nederland is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 21 juni 2024

drs. J.J.M. Tol AAG RBA

verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting Pensioenfonds Capgemini Nederland

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Capgemini Nederland per 31 december 2023 en van het saldo van baten en lasten over 2023, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Stichting Pensioenfonds Capgemini Nederland ('de Stichting' of 'het fonds') te Utrecht gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2023;
- 2 de staat van baten en lasten over 2023;
- 3 het kasstroomoverzicht over 2023; en
- 4 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. De informatie en onze bevindingen ten aanzien van continuïteit, fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving en de kernpunten van onze controle moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Samenvatting

Materialiteit
- Materialiteit van EUR 8,5 miljoen 0,9% van het pensioenvermogen
Risico van een afwijking van materieel belang vanwege risico's gerelateerd aan Fraude, NOCLAR en Continuïteit
- Frauderisico's: risico van doorbreken interne beheersing door het bestuur geïdentificeerd en verder uiteengezet in de sectie 'Controleaanpak risico van fraude en het niet naleven van wet- en regelgeving' - Risico's in verband met het niet naleven wet- en regelgeving (NOCLAR): geen risico van een afwijking van materieel belang vanwege NOCLAR risico's geïdentificeerd - Continuïteitsrisico's: geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd
Kernpunten
- Waardering van beleggingen voor risico pensioenfondsen - Waardering van beleggingen voor risico deelnemers - Waardering van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 8,5 miljoen (2022: EUR 7 miljoen). Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2023 (circa 0,9%). Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de (beleids)dekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het bestuur en de raad van toezicht afgesproken dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven EUR 425 duizend rapporteren aan het bestuur en de raad van toezicht alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

De Stichting heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan Goldman Sachs Asset Management B.V. De pensioenadministratie is uitbesteed aan AZL N.V.

De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door Goldman Sachs Asset Management B.V. en informatie over de technische voorziening pensioenverplichtingen, premiebijdragen, pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door AZL N.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de Stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de Stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van Goldman Sachs Asset Management B.V. en AZL N.V., zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (Standaard 3402 type II-) rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen en (waar relevant geacht) het bespreken van de beheersomgeving bij de dienstverlener met vertegenwoordigers van de dienstverlener. Op basis daarvan evalueren wij, en bespreken wij (indien daartoe aanleiding is) met de andere onafhankelijke accountant, de in de Standaard 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2023 en de uitkomsten daarvan.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses ten aanzien van premiebijdragen en pensioenuitkeringen uitgevoerd, waarbij wij de uitkomsten hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen beleggingen, beleggingsstromen, mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en pensioenuitkeringen aan de hand van brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbesteede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergegevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de technische voorziening pensioenverplichtingen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen verkregen.

Controleaanpak ten aanzien van risico's op fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

In het hoofdstuk 'Risicobeleid' van het bestuursverslag beschrijft het bestuur de procedures ten aanzien van de risico's op fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

In het kader van onze controle hebben wij inzicht verkregen in de Stichting en haar bedrijfsomgeving, en van het risicomanagement van de Stichting met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

Onze werkzaamheden omvatten onder andere het evalueren van de gedragscode, het incidentenregister en de procedures van de Stichting om aanwijzingen van mogelijke fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving te onderzoeken. Bovendien hebben wij inlichtingen ter zake ingewonnen bij het bestuur en de raad van toezicht en hebben wij correspondentie met relevante toezichthoudende autoriteiten en regelgevers in onze evaluatie betrokken. Wij hebben tevens kennisgenomen van het geconstateerde incident inzake het naleven van de Sanctiewet 1977 en de door het bestuur getroffen maatregelen om de (financiële) impact te bepalen alsmede herhaling te voorkomen. Voor een nadere toelichting op dit incident verwijzen wij naar de paragraaf 'Ontwikkelingen in 2023' zoals opgenomen in het bestuursverslag.

Op basis van onze risicoanalyse werkzaamheden hebben wij de volgende rechtsgebieden geïdentificeerd die de meest waarschijnlijke oorzaak zouden kunnen zijn voor een materieel effect op de jaarrekening in het geval van het niet-voldoen aan deze regelgeving:

- Pensioenwet;
- Besluit Financieel toetsingskader pensioenfondsen (Bftp);
- Algemene verordening gegevensbescherming (AVG);
- Sanctiewetgeving.

Wij beoordelen het frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording (waaronder premieopbrengsten, directe beleggingsopbrengsten en gerealiseerde indirecte beleggingsopbrengsten) als niet-significant gezien de aard van de opbrengsten, de aanwezige uitbestedingsrelaties en de beperkte mogelijkheden tot het materieel beïnvloeden van de opbrengstverantwoording.

De premieopbrengsten en directe beleggingsopbrengsten betreffen homogene en niet-complexe opbrengstenstromen, zonder aanwezige significante schattingselementen.

Ten aanzien van de indirecte gerealiseerde beleggingsopbrengsten hebben wij het frauderisico weerlegd omdat er geen verhoogde druk is op het bestuur van het pensioenfonds om de opbrengstverantwoording te sturen en de gelegenheid om de opbrengstverantwoording materieel te beïnvloeden zeer beperkt is, mede door de aanwezige uitbestedingsrelaties.

In overeenstemming met het bovenstaande en met de controlestandaarden hebben wij het volgende risico geïdentificeerd ten aanzien van fraude dat relevant is voor onze controle (dit betreft het relevante veronderstelde risico zoals vastgelegd in de controlestandaarden). Wij hebben hierop als volgt ingespeeld:

Doorbreken van interne beheersing door het bestuur

Risico:

- Het bestuur is in een unieke positie om fraude te plegen door de mogelijkheid het proces van financiële verslaggeving en resultaten te manipuleren door middel van het doorbreken van de interne beheersing die anderszins effectief lijkt te werken, zoals

schattingen gerelateerd aan de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen en de waardering van de beleggingen.

Controleaanpak:

- Wij hebben de opzet en de implementatie geëvalueerd en, waar passend geacht, de werking getoetst van de interne beheersingsmaatregelen die het frauderisico dienen te mitigeren, inclusief de interne beheersingsmaatregelen die aanwezig zijn bij de dienstverleners waaraan de Stichting bedrijfsprocessen heeft uitbesteed.
- Wij hebben een analyse uitgevoerd om te identificeren of er sprake is van (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico. De uitkomst van deze evaluatie is dat wij geen (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico hebben geïdentificeerd.
- Wij hebben significante schattingen alsook oordeelsvormingen en veronderstellingen van het bestuur met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van de beleggingen geëvalueerd. Voor een omschrijving van onze werkzaamheden hieromtrent, verwijzen wij naar de kernpunten met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen en de waardering van beleggingen.
- We hebben elementen van onvoorspelbaarheid in onze controleaanpak opgenomen, waarbij wij onder andere voor een deelwaarneming van de overige kosten de juistheid hebben vastgesteld op basis van onderliggende brondocumenten.

Onze evaluatie van uitgevoerde procedures ten aanzien van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving heeft niet geleid tot een kernpunt van de controle.

Wij hebben onze risico-inschatting en controleaanpak en resultaten gecommuniceerd aan het bestuur en aan de raad van toezicht.

Onze controlewerkzaamheden leidden niet tot aanwijzingen en/of andere redelijke vermoedens van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving die van materieel belang zijn voor onze controle, anders dan het geconstateerde incident inzake het naleven van de Sanctiewet 1977 zoals hiervoor reeds benoemd.

Controleaanpak continuïteit

Zoals toegelicht in het hoofdstuk 'het (financieel) beleid' van het bestuursverslag, heeft het bestuur een herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank waarin is uitgewerkt hoe de beleidsdekkingsgraad binnen de wettelijk gestelde termijnen weer op het vereiste niveau kan worden gebracht. Dit is onderdeel van de continuïteitsrisicoanalyse door het bestuur. Omdat de Stichting de ultieme mogelijkheid heeft om de pensioenaanspraken en pensioenrechten te korten en daarmee de continuïteit van de Stichting te allen tijde te waarborgen, heeft het bestuur geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd. Onze procedures omvatten onder andere:

- overwegen of de continuïteitsrisicoanalyse door het bestuur en het herstelplan dat is ingediend bij De Nederlandsche Bank alle relevante elementen bevatten en consistent zijn met onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole;
- overwegen of actuariële ontwikkelingen (inclusief de voorzienbare trend in overlevingskansen) en de ontwikkelingen op financiële markten (inclusief ontwikkeling in de rentetermijnstructuur) aanleiding geven tot continuïteitsrisico;
- analyse van de ontwikkeling van de financiële positie van de Stichting gedurende het boekjaar ten opzichte van wettelijke solvabiliteits-eisen op indicatoren die kunnen duiden op continuïteitsrisico's en vaststellen dat de toelichting in de jaarrekening hieromtrent en

de toelichting ten aanzien van de realisatie van het herstelplan zoals opgenomen in de jaarrekening adequaat zijn.

De resultaten van onze procedures hebben geen aanleiding gegeven om additionele controlewerkzaamheden op de continuïteitsbeoordeling uit te voeren.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het belangrijkste waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij aan het bestuur en de raad van toezicht gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Waardering van beleggingen voor risico pensioenfonds

Omschrijving

De beleggingen voor risico pensioenfonds (hierna: 'de beleggingen') vormen een significante post op de balans van de Stichting. De beleggingen bedragen circa 66% van het balanstotaal. De beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op reële waarde (marktwaaarde). Uit noot 1 bij de toelichting op de jaarrekening blijkt dat de waardering van de beleggingen van de Stichting op basis van het 'look through'-principe voor circa EUR 542 miljoen (83%) is gebaseerd op genoteerde marktprijzen (niveau 1) en voor circa EUR 3 miljoen (17%) op onafhankelijke taxaties en afgeleide marktnoteringen (niveau 2) of netto contante waarde-berekeningen (niveau 3). De waardering van deze beleggingen is in belangrijke mate bepalend voor de financiële resultaten van de Stichting.

Vanwege de omvang van de beleggingen in relatie tot de jaarrekening als geheel beschouwen wij de waardering van deze beleggingen als een kernpunt van onze controle.

Onze aanpak

Wij hebben de waardering van de beleggingen voor risico pensioenfonds gebaseerd op marktnoteringen (niveau 1), netto contante waarde-berekeningen (niveau 3) alsmede een deel van de beleggingen gebaseerd op andere waarderingmethoden (niveau 2) onderzocht met gebruikmaking van een eigen waarderingsspecialist. Onze waarderingsspecialist heeft de gehanteerde waarderingen vergeleken met zelfstandig in de markt waarneembare prijzen.

De waardering van de vastgoedbeleggingen voor risico pensioenfonds gebaseerd op afgeleide marktnoteringen (niveau 2) hebben wij getoetst aan de hand van (door een andere onafhankelijke accountant gecontroleerde) jaarrekeningen. Wij hebben hierbij onder meer aandacht besteed aan consistentie met de waarderingsgrondslagen van de Stichting ten opzichte van die van het beleggingsfonds alsmede de strekking van de verklaring van de andere onafhankelijke accountant.

Voorts hebben we de toereikendheid van de toelichting onder noot 1 van de toelichting geëvalueerd.

Onze observatie

Wij hebben geconstateerd dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen en gehanteerde waarderingsmethodieken voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaaarde van deze beleggingen.

Wij vinden dat de waardering van de beleggingen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de beleggingen is toereikend.

Waardering van beleggingen voor risico deelnemers

Omschrijving

De beleggingen voor risico deelnemers vormen een significante post op de balans van de Stichting. De beleggingen voor risico deelnemers bedragen circa 33% van het balanstotaal. Deze beleggingen dienen conform de Pensioenwet te worden gewaardeerd op reële waarde (marktwaaarde). Uit noot 2 bij de toelichting op de jaarrekening blijkt dat de waardering van de beleggingen voor risico deelnemers van de Stichting zijn gebaseerd op andere waarderingmethoden (voor fondsbeleggingen wordt de waardering bepaald op basis van de laatst ontvangen fondsrapportages). Vanwege de omvang van de beleggingen voor risico deelnemers in relatie tot de jaarrekening als geheel beschouwen wij de waardering van deze beleggingen als een kernpunt van onze controle.

Onze aanpak

Wij hebben de waardering van de beleggingen voor risico deelnemers onderzocht met gebruikmaking van een eigen waarderingsspecialist. Onze waarderingsspecialist heeft de gehanteerde waarderingen vergeleken met zelfstandig in de markt waarneembare prijzen. Voorts hebben we de toereikendheid van de toelichting onder noot 2 van de toelichting geëvalueerd.

Onze observatie

Wij hebben geconstateerd dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen en gehanteerde waarderingmethodieken voor de beleggingen in overeenstemming zijn met de geldende verslaggevingsregels en geschikt zijn om te kunnen komen tot een marktwaaarde van deze beleggingen.

Wij vinden dat de waardering van de beleggingen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de beleggingen is toereikend.

Waardering van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Omschrijving

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds (hierna: 'de voorziening pensioenverplichtingen') is een significante post op de balans van de Stichting die wordt gewaardeerd op reële waarde (marktwaaarde). De waardering van de voorziening pensioenverplichtingen komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt met gebruikmaking van de rentetermijnstructuur ultimo boekjaar zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming door het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariel deskundigen. Gezien de complexiteit en de invloed hiervan op

de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad vormt de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen een kernpunt van onze controle.

Het bestuur heeft in de paragraaf 'Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling' de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de voorziening pensioenverplichtingen opgenomen.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerend actuaris die door de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding ervan afstemming gehad met de certificerend actuaris over de te volgen aanpak, de aandachtspunten en de uitkomsten.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaris. Wij hebben de actuariële verklaring zoals opgenomen in de overige gegevens en de werkzaamheden van de certificerend actuaris geëvalueerd.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties. Tevens hebben wij de waarderingsgrondslagen en de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen in de jaarrekening geëvalueerd.

Onze observatie

Wij vinden dat de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen in de jaarrekening op aanvaardbare wijze is bepaald. De toelichting op de samenstelling en het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen is toereikend.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben een mindere diepgang dan onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de informatie die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude. Daarbij is het bestuur, onder toezicht van de raad van toezicht, verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en de niet-naleving van wet- en regelgeving en het nemen van maatregelen om de gevolgen, voor zover mogelijk, ongedaan te maken en herhaling te voorkomen.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van de genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de Stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze doelstelling is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten

transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om in onze controleverklaring aandacht te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur en de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur en de raad van toezicht hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Utrecht, 21 juni 2024

KPMG Accountants N.V.

W. Kevelam RA

Bijlagen

Bijlage 1: Verzekerdenbestand

	Deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen-gerechtigden
Stand per 31 december 2022	5.320	9.774	1.324
Mutaties door:			
– Nieuwe toetreding	918	0	0
– Ontslag met premievrije aanspraak	-941	941	0
– Waardeoverdracht	0	-730	-1
– Overlijden	-5	-7	-20
– Ingang pensioen	-24	-123	179
– Afkopen	0	-1	-13
– Andere oorzaken	-1	-12	-5
Mutaties per saldo	-53	68	140
Stand per 31 december 2023	5.267 ¹⁾	9.842	1.464
Specificatie pensioengerechtigden		2023	2022
Ouderdomspensioen		1.160	1.037
Partnerpensioen		234	217
Wezenpensioen		70	70
		1.464	1.324

1) Waarvan deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling 107.

Bijlage 2: Personalia en organisatie pensioenfonds

Samenstelling bestuur

De samenstelling van het bestuur per 31 december 2023 is als volgt.

<i>Gekozen door de deelnemers</i>		<i>Functie</i>	<i>Geboortejaar</i>	<i>Lid vanaf</i>	<i>Einde zittingsduur</i>
S.R. Richters	bestuurslid		1989	01-07-2019	01-07-2023
K. Chraa	bestuurslid		1990	01-01-2021	01-05-2023 ¹⁾
P. de Gooijer	bestuurslid		1967	01-07-2023	01-07-2027
B. Karagöz-Çakir	bestuurslid		1976	01-08-2023	01-07-2027
<i>Op voordracht door de werkgever</i>					
J.H. van Hensbergen	bestuurslid		1973	01-09-2016	01-07-2028
<i>Op voordracht van de Ondernemingsraad</i>					
A.J. Holsappel	voorzitter		1956	10-04-2013	01-07-2025
M.C. de Heer	secretaris		1963	01-07-2018	01-07-2026
<i>Gekozen door de gewezen deelnemers</i>					
W.W.H. Starmans	bestuurslid		1953	01-07-2018	01-07-2027
<i>Gekozen door de pensioengerechtigden</i>					
B.J. Helders	bestuurslid		1955	01-07-2022	01-07-2026

Over de samenstelling van het bestuur is over 2023 het volgende op te merken:

- De zittingstermijn van mevrouw Richters eindigde per 1 juli 2023. Ter voorbereiding hierop, zijn in het najaar van 2022 verkiezingen gehouden onder deelnemers. De heer De Gooijer is door de deelnemers gekozen.
- Mevrouw Chraa is per 1 mei 2023 geen bestuurslid meer. Zij is per die datum ook uitdienst getreden bij de werkgever. Mevrouw Karagöz- Çakir is na de gehouden verkiezingen per 1 augustus 2023 door het bestuur benoemd als aspirant-bestuurslid. Met de positieve verklaring van DNB per 23 april 2024 is mevrouw Karagöz-Çakir formeel bestuurslid van het pensioenfonds.

Samenstelling verantwoordingsorgaan

De samenstelling van het verantwoordingsorgaan per 31 december 2023 is als volgt.

<i>Namens de werkgever</i>	<i>Functie</i>	<i>Geboortejaar</i>	<i>Lid vanaf</i>	<i>Einde zittingsduur</i>
H.J.M. Wasser	voorzitter	1958	01-01-2016	31-12-2026
<i>Namens de pensioengerechtigden</i>				
H. van Giersbergen	lid	1954	15-07-2022	31-12-2026
<i>Namens de gewezen deelnemers</i>				
J. van Dopperen	lid	1971	01-01-2020	01-05-2023
J.M. Ester	lid	1965	01-08-2023	31-07-2027

¹⁾ De oorspronkelijke zittingstermijn van mevrouw Chraa duurt tot 1 juli 2024. Mevrouw Chraa vertegenwoordigde de deelnemersgeleding binnen het bestuur. Vanaf 1 mei 2023 behoort mevrouw Chraa niet meer tot de geleding deelnemers als gevolg van het vertrek van haar bij de werkgever waardoor vanaf 1 mei 2023 vacature is ontstaan.

Namens de deelnemers

M.W.A. van Berkel	lid	1968	01-07-2018	31-12-2025
-------------------	-----	------	------------	------------

Over de samenstelling van het verantwoordingsorgaan is over 2023 het volgende op te merken:

- De heer Wasser kende een einde zittingstermijn van 31 december 2022. Na een voordracht van de werkgever is de heer Wasser voor een nieuwe termijn herbenoemd.
- De heer Van Dopperen is per 1 mei 2023 gestopt als lid van het verantwoordingsorgaan. Hij was gekozen door de gewezen deelnemers. Doordat hij een functie bij de werkgever heeft aanvaard, is hij werknemer en daarmee deelnemer (in de pensioenregeling) geworden. Dit kan op gespannen voet komen te staan met zijn positie als lid dat gekozen is door de gewezen deelnemers. Vanuit deze context heeft hij zelf zijn rol neergelegd. Uit de daarna gehouden verkiezingen is mevrouw Ester gekozen.

Samenstelling van de raad van toezicht

De samenstelling van de raad van toezicht voor het verslagjaar 2023 is als volgt.

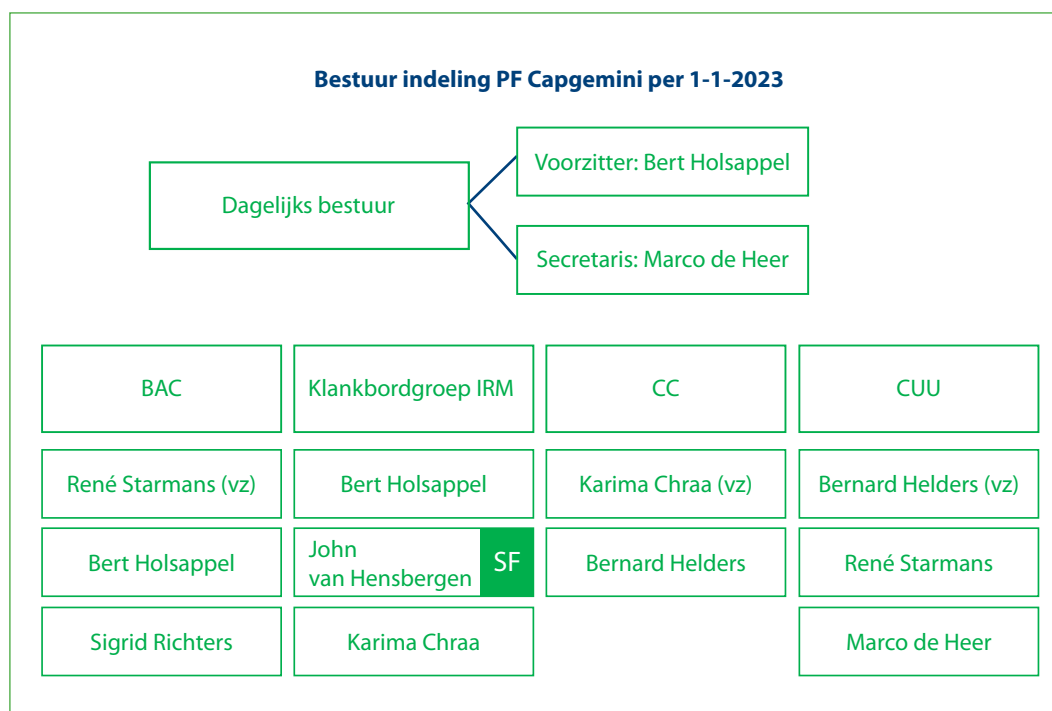
<i>Naam</i>	<i>Functie</i>	<i>Geboortejaar</i>	<i>In functie sinds</i>	<i>Einde zittingsduur</i>
W. Caderius van Veen	Voorzitter	1959	01-01-2022	1 januari 2028
E. Vlastuin	Lid	1975	01-01-2022	1 januari 2026
S. Linnenbank	Lid	1964	01-01-2022	1 januari 2025

Over dit overzicht aangaande de raad van toezicht is voor 2023 het volgende op te merken:

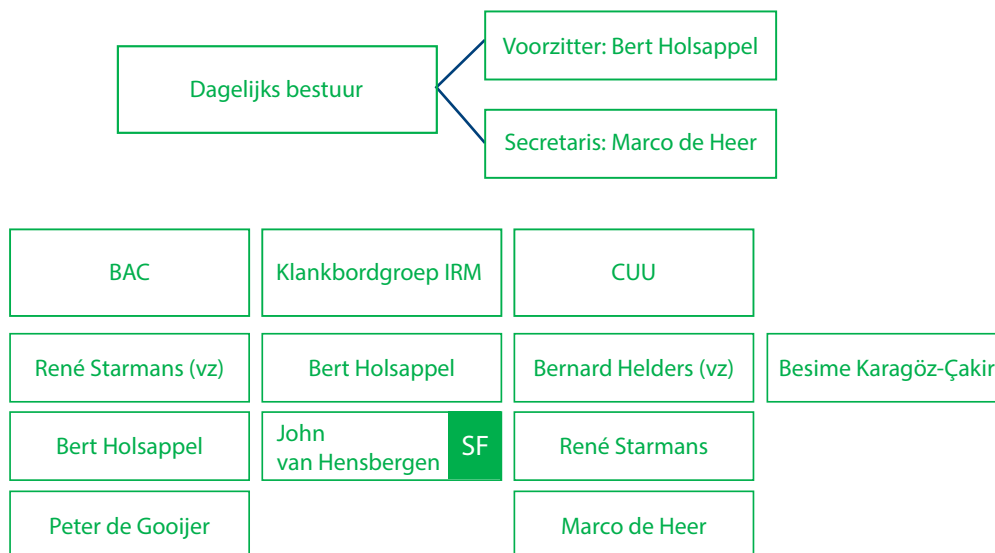
- De zittingstermijn van mevrouw Caderius van Veen eindigde per 1 januari 2024. Na een bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan is mevrouw Caderius van Veen door het bestuur herbenoemd voor een termijn van vier jaar.

Commissies

Het bestuur werkt met een commissie structuur, waarbij de bestuursleden voorzitter zijn en/of deelnemen in één of meer commissies. De commissies bereiden alle onderwerpen op hun taakgebied voor en stellen adviezen op voor het bestuur voorzien van een risicoafweging. Het bestuur neemt mede op basis hiervan een besluit. De commissies worden desgewenst aangevuld met tijdelijke of permanente externe specialisten. Elke commissie heeft eigen taken en verantwoordelijkheden. Deze zijn uitgewerkt in het bestuursdocument ‘Algemene Governance’ en hieronder beknopt weergegeven.

Bestuur indeling PF Capgemini per 1-8-2023

Dagelijks Bestuur (DB)

Het dagelijks bestuur van het fonds bestuurt de dagelijkse gang van zaken binnen het bestuur en voert taken uit die voortvloeien uit genomen bestuursbesluiten. Daarnaast is het DB het gezicht van het bestuur naar buiten en ook de contactpersoon van sociale partners. Het DB bestaat uit de voorzitter en de secretaris van het bestuur.

Beleggingsadviescommissie (BAC)

De beleggingsadviescommissie heeft een voorbereidende c.q. beoordelende en adviserende rol richting het bestuur ten aanzien van: de beleggingsrisico's, de beoordeling van economische ontwikkelingen, het nemen van maatregelen ten aanzien van risicobeheersing, de formulering en beoordeling van het beleggingsbeleid, het vaststellen van het beleggingsplan, de monitoring van de benoeming, de prestaties en het ontslag van externe managers, de beoordeling functioneren van de uitvoeringsorganisatie op het gebied van beleggingen. De beleggingsadviescommissie bewaakt de operationele financiële risico's van het fonds en wordt ondersteund door de adviseur vermogensbeheer.

Klankbordgroep Integraal Risicomanagementmanagement (IRM)

De klankbordgroep IRM kan door het bestuur worden ingericht ten behoeve van de ondersteuning van de sleutelfunctiehouder risicobeheer bij het uitvoeren van zijn beoordeling, monitoring en rapportering met betrekking het risicobeheersysteem.

Communicatiecommissie (CC)

De CC heeft een voorbereidende c.q. beoordelende en adviserende rol richting het bestuur ten aanzien van communicatie. De commissie bereidt de besluitvorming voor ten aanzien van de communicatie van het fonds aan de (gewezen)deelnemers, pensioengerechtigden en externe uitingen naar de omgeving. De communicatiecommissie bewaakt daarbij de transparante communicatie van de evenwichtige belangenafweging die aan de besluitvorming ten grondslag ligt om zodoende het vertrouwen van de deelnemers in het fonds te behouden. De CC bewaakt het reputatierisico van het fonds. Vanaf 1 augustus zijn zoals reeds in het bestuursverslag aangegeven de werkzaamheden CC verdeeld over de werkgroep WTP en de Commissie Uitbesteding en Uitvoering.

Commissie Uitbesteding en Uitvoering (CUU)

De CUU bereidt de besluitvorming voor ten aanzien van de uitbesteding en ziet toe op de kwaliteit en uitvoering van het uitbestedingsbeleid. Tevens bereidt het uitbestedingstrajecten voor en stelt het de selectiecriteria vast. De uitvoering van de pensioenregeling valt onder het werkterrein van deze commissie en de CUU bewaakt de kwaliteit van dienstverlening. De commissie bewaakt de operationele niet-financiële risico's van het fonds. De naam van deze commissie is in 2024 aangepast naar CUUC waardoor de werkzaamheden ten aanzien van communicatie ook in de naam tot uitdrukking is gekomen.

Sleutelfunctiehouders

In het kader van de IORP II richtlijn dient het bestuur sleutelfunctiehouders en -vervullers te benoemen voor risicobeheer, interne audit en actuariaat. Het fonds heeft sleutelfunctiehouders voor interne audit en actuariële functie.

Sleutelfunctie	Houder sleutelfunctie	Operationele invulling
Risicobeheerfunctie	WTW, de heer M. Ceelaert	WTW
Actuariële functie	Triple A, de heer J. Tol	Triple A
Interne auditfunctie	De heer J.H. van Hensbergen	PWC

Bijlage 3: Betrokken partijen

Waarmerkend actuaris **Triple A te Amsterdam**

Voor het actuariaat wordt onderscheid gemaakt tussen adviserende en waarmerkende (certificerende) werkzaamheden. De waarmerkende werkzaamheden zijn opgedragen aan Triple A.

Adviserend actuaris **WTW Netherlands B.V.**

De adviserende werkzaamheden van het actuariaat zijn opgedragen aan WTW.

Accountant **KPMG Accountants N.V. te Utrecht**

De controle van de jaarrekening is opgedragen aan KPMG Accountants.

Bestuursondersteuning **ABB voor Pensioenfondsen te Den Bosch**

De bestuursondersteuning ondersteunt het bestuur primair bij de uitvoering van haar bestuurstaken en secundair bij het invullen van de bestuurlijke regiefunctie. Vanaf 2019 is dit belegd bij ABB voor Pensioenfondsen.

Administrateur **AZL N.V. te Heerlen**

De pensioenadministratie van het fonds is uitbesteed aan AZL. Per 1 januari 2024 gaat een nieuwe overeenkomst in. Uitgangspunt is dat het bestuur, conform de eisen van de Pensioenwet, verantwoordelijk blijft voor de juiste uitvoering van de uitbesteede taken.

Vermogensbeheer **GSAM te 's Gravenhage**

De uitvoering van het vermogensbeheer, voor zowel de uitkeringsregeling als voor de premieregeling, is belegd bij GSAM (voorheen NNIP).

Advisering vermogensbeheer **Sprenkels & Verschuren te Amsterdam**

De adviserende werkzaamheden voor het vermogensbeheer zijn opgedragen aan Sprenkels & Verschuren.

Custodian **Caceis te Amsterdam**

De custodian is de financiële partij die de effecten bewaart. Daarnaast is de custodian verantwoordelijk voor de monitoring van de afspraken die zijn vastgelegd in de beleggingsmandaten. Deze werkzaamheden zijn opgedragen aan Caceis.

Herverzekering **ElipsLife te Amstelveen**

Bij ElipsLife zijn het overlijdensrisico en het premievrijstellingsrisico bij arbeidsongeschiktheid herverzekerd. Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft. Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet.

Compliance officer **Mevrouw K.S. Rijnders, Compliance Officer Capgemini te Utrecht**

Het bestuur heeft een compliance officer benoemd. De compliance officer bewaakt dat het fonds voldoet aan de voor het fonds van toepassing zijnde actuele wet- en regelgeving op het gebied van ethics. De compliance officer heeft gedurende het jaar toegang tot alle fondsdocumenten. Het bestuur is in 2023 tot de conclusie gekomen dat de huidige invulling van de compliance rol uitbreiding behoeft. Daarom hebben we een RFP gedaan en zijn er met een drietal partijen gesprekken gevoerd. Uiteindelijk is gekozen voor Trivu als Compliance Officer ingaande per 1 juni 2024. Het jaarplan van de Compliance Officer is tijdens de bestuursvergadering van 17 mei 2024 vastgesteld.

Sleutelfunctiehouder Risicobeheer **WTW Netherlands B.V.**

De heer Ceelaert is de externe sleutelfunctiehouder.

Adviseur IT-security, datakwaliteit en privacy **Montae te Rijswijk**

De heer Van de Giessen van Montae ondersteunt het pensioenfonds bij het vervaardigen, evalueren en monitoren van beleid in het kader van IT-security, datakwaliteit en privacy.

Bijlage 4: Begrippenlijst

Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN)

In deze, door de wet verplicht gestelde nota, wordt het beleid van het pensioenfonds beschreven op het gebied van financiering, beleggingen, pensioenen en toeslagverlening.

Actuariële grondslagen

Factoren waarmee rekening wordt gehouden bij actuariële berekeningen. Voorbeelden van deze grondslagen zijn rente, sterftekansen en kostenopslagen.

Asset Liability Management (ALM)

Het in kaart brengen van de onderlinge samenhang van pensioenverplichtingen, premiebeleid en beleggingsportefeuille. Met behulp van ALM-simulatiemodellen worden beelden geschetst van de kansen en bedreigingen voor het pensioenfonds in diverse economische scenario's.

Beleidsdekkingsgraad

Het voortschrijdende gemiddelde van de actuele maanddekkingsgraden over de afgelopen twaalf maanden. De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor:

- het moment dat het pensioenfonds in een tekortsituatie komt, dan wel uit een tekortsituatie komt;
- de evaluatie van een eventueel herstelplan;
- het doorvoeren van eventuele kortingen;
- de toeslagen.

Benchmark

Representatieve herbeleggingsindex waartegen de prestaties van de beleggingsportefeuille worden afgezet (bijvoorbeeld AEX-index, MSCI-index).

Compliance

Compliance is het geheel van maatregelen dat zich richt op de implementatie, handhaving en naleving van externe wet- en regelgeving, interne procedures en gedragsregels om te voorkomen dat de reputatie en integriteit van het pensioenfonds wordt aangetast.

Deelnemers

Personen die pensioenrechten of pensioenkapitaal opbouwen bij het pensioenfonds

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad is de verhouding tussen de netto activa en de technische voorziening, uitgedrukt in een percentage. Dit verhoudingsgetal geeft aan in hoeverre op lange termijn de pensioenverplichtingen kunnen worden nagekomen. De netto activa zijn het saldo van het belegd vermogen, de andere activa en de schulden.

Derivaten

Van effecten afgeleide financiële instrumenten (beleggingsproducten), waarvan de waarde afhankelijk is van de waarde van andere onderliggende variabelen als valuta's, effecten en rentes. Voorbeelden zijn futures en swaps.

ESG

Environment (milieu) Social Government. Milieu, sociaal en bestuur zijn de drie centrale factoren bij Maatschappelijk verantwoord beleggen

Financieel Toetsingskader (FTK)

De door de toezichthouder uitgevoerde methodiek voor de toetsing van de financiële opzet en toestand van pensioenfondsen.

Franchise

Het deel van het salaris dat niet wordt meegenomen bij het berekenen van de pensioengrondslag.

Gewezen deelnemers

Personen die aan de pensioenregeling hebben deelgenomen, maar nu niet langer werkzaam zijn in een van de aangesloten ondernemingen. Zij hoeven daarom geen premie meer te betalen. Gewezen deelnemers worden ook wel 'slapers' genoemd.

Herstelplan

Pensioenfondsen stellen in geval van een reservetekort een herstelplan op. Dit plan bevat de concrete maatregelen waardoor het pensioenfonds binnen een termijn van maximaal tien jaar weer beschikt over het vereist eigen vermogen.

ISAE

Een ISAE 3402 is een internationaal erkende audit standaard voor rapportage over beheersing van processen die zijn uitbesteed. De rapportage geeft het fonds meer zekerheid dat de financiële gegevens in vertrouwde handen zijn. Een ISAE 3000 biedt zekerheid over de algemene proces- en bedrijfsvoering. Het geeft een waarborg dat de IT general controls met betrekking tot de processen die zijn uitbesteed, adequaat zijn ingericht.

Lifecycles

Pensioenpremie wordt belegd op basis van leeftijd. Hoe dichterbij de pensioendatum, hoe minder risicovol de beleggingen zijn. Er zijn verschillende lifecycles, variërend van weinig risico tot veel risico.

Matching portefeuille/ Return portefeuille

De matching portefeuille is het deel van de beleggingsportefeuille dat is ingericht om de rentegevoeligheid van de activa met de rentegevoeligheid van de passiva van een pensioenfonds af te dekken. De return portefeuille is het deel van de beleggingsportefeuille dat is ingericht om extra rendement te genereren.

Opkomende markten

Markten die eerder achterbleven bij de economische ontwikkeling, maar waarvan de vooruitzichten nu goed zijn. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om markten in Midden- en Zuid-Amerika, Midden- en Oost-Europa, het Verre Oosten en Zuid-Afrika.

Partnerpensioen op risicobasis

Er bestaat alleen aanspraak op partnerpensioen bij overlijden tijdens de deelneming.

Passief beleggingsbeleid

Met passief beleggen wordt bedoeld dat men niet een portefeuille samenstelt om een hoger rendement dan de index te behalen, maar om zo nauwkeurig mogelijk een bepaalde index te volgen.

Pensioengerechtigden

Gepensioneerde deelnemers en/of nabestaanden van deelnemers die een uitkering ontvangen van het pensioenfonds.

Pensioengrondslag

Het gedeelte van het salaris van de deelnemer waarover hij of zij pensioen opbouwt. Pensioenopbouw vindt alleen plaats over dat deel van het salaris dat ligt tussen de franchise en het in dat jaar geldende maximum pensioengevend salaris.

Premieovereenkomst

Een overeenkomst waarbij een vastgestelde premie wordt belegd en waarvan het ontstane kapitaal op de pensioendatum wordt omgezet in een pensioenuitkering. Het rendement tijdens de looptijd is voor risico en rekening van de deelnemer.

Prudentieel toezicht

Dit toezicht is gericht op het waarborgen van een stabiel financieel stelsel door de naleving te bevorderen van de regels met betrekking tot de soliditeit van de afzonderlijke financiële ondernemingen.

Raad van Toezicht

Een intern toezichthoudend orgaan, dat toezicht houdt op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds.

Rentetermijnstructuur (RTS)

Maandelijks door toezichthouder DNB gepubliceerde marktrente met een looptijd van 1 tot 60 jaar, waarmee de toekomstige kasstromen van de verplichtingen worden verdisconteerd.

Return portefeuille/ Matching portefeuille

De return portefeuille is het deel van de beleggingsportefeuille dat is ingericht om extra rendement te genereren. De matching portefeuille is het deel van de beleggingsportefeuille dat is ingericht om de rentegevoeligheid van de activa met de rentegevoeligheid van de passiva van een pensioenfonds af te dekken.

SAA-studie

Een Strategische Asset Allocatie studie (SAA) bouwt voort op de bepaalde risicohouding en dit vastgestelde beleggingsuniversum en levert een kwantitatieve onderbouwing van de samenstelling van de portefeuille.

Senior loans/senior leningen

Vreemd vermogen (obligaties c.q. leningen) dat op basis van zekerheden (onderpand) is verschaft. Bij een faillissement of het liquideren van de uitgevende instelling hebben de schuldeisers van senior leningen voorrang boven (onder meer) de verschaffers van achtergestelde leningen.

Sleutelfunctiehouder

Een natuurlijk persoon die eindverantwoordelijk is voor de uitoefening van de taken die vallen onder de desbetreffende sleutelfunctie. De sleutelfunctiehouder is in staat om op overtuigende wijze het fonds te adviseren en bereid om in voorkomende gevallen te escaleren naar intern en extern toezicht.

Sleutelfunctie vervuller

Alle betrokken personen of organisatorische eenheden die betrokken zijn bij de uitvoering van de taken die vallen onder de sleutelfunctie.

Solvabiliteitsrisico

Het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen om op de lange termijn aan de pensioenverplichtingen te kunnen voldoen. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor eventuele indexatie van opgebouwde pensioenrechten.

Spreadrisico

Het risico dat er zich een waardedaling van een positie voordoet als gevolg van een wijziging in het door de markt gepercipieerde kredietrisico. Dit komt tot uiting in een verhoogde omvang van een spread (tussen twee rentevoeten).

Strategisch beleggingsbeleid

Dit beschrijft de beleggingsdoelstelling, de (beleggings)beginselen, de risicotolerantie, de governance en het risicobeheer en vormt daarmee het fundament voor het beleggingsbeleid en beleggingsproces.

Strategische allocatie

De verdeling van beleggingen over verschillende beleggingscategorieën, zoals bijvoorbeeld aandelen, vastrentende waarden en vastgoed. Ook wel beleggingsportefeuille.

Swap

Een swap is een derivaat waarbij een partij een bepaalde kasstroom of risico wisselt tegen dat van een andere partij. Deze twee componenten worden ook wel de 'legs' van de transactie genoemd. Swaps zijn derivaten, dat wil zeggen dat ze afgeleide producten zijn.

Tegenpartijrisico

Het risico dat de tegenpartij van een transactie niet aan zijn contractuele verplichtingen blijkt te kunnen voldoen. Bijvoorbeeld bij een verstrekte lening dat rente en/of aflossing niet betaald worden en/of andere financiële verplichtingen niet ingelost worden.

Uitkeringsovereenkomst

Bij een uitkeringsovereenkomst wordt een aanspraak op een uitkering vastgesteld afhankelijk van het salaris en/of de dienstdtijd van de werknemer. Bij een uitkeringsovereenkomst ligt het langlevensrisico als het beleggingsrisico bij de pensioenuitvoerder.

Bijlage 5: Nevenfuncties

Register nevenfuncties

<i>Lid Raad van Toezicht</i>	<i>Rol binnen pensioenfonds</i>	<i>Nevenfuncties</i>
Mw. Caderius van Veen	Lid en Voorzitter RvT	Lid RvC Dela Coöperatie U.A., Dela Holding N.V., DELA Natura-en levensverzekeringen N.V. en Yarden Holding B.V. (allemaal onderdeel van dezelfde groep en daarom op grond van artikel 2:252a lid 2 onder b BW kwalificerend als één benoeming) – 1 januari 2014 - heden; Lid RvC Woningcorporatie Stichting Trivire (art 2:252a BW van toepassing en stelt verplicht financiële verantwoording op)) – 1 juli 2020 - heden; Lid AC; Lid RvT SLO (Stichting voor Lever en Maag Darm Onderzoek). EMC Rotterdam / 2023 (oktober) - heden (dit is een fonds opgericht na overheveling/fusie met de Amsterdamse beurs in 1973). Eigenaar Caadje BV.
Mw. Vlastuin	Lid RvT	Bestuurslid BPL Pensioen; Voorzitter Auditcommissie / lid RvT Solidez; Sleutelfunctiehouder Risicobeheer Pensioenfonds Kappers; Directeur Groot Aandeelhouder bij 'Wijf met bedrijf' BV; Bestuurslid en sleutelfunctiehouder risicobeheer Pensioenfonds Yar; lid Auditcommissie Pensioenfonds Particuliere Beveiliging.
a		
Dhr. Linnenbank	Lid RvT	Lid RvT Stichting Pensioenfonds SABIC; Lid RvT Museum Speelklok; Eigenaar / consultant Making Strategy Work; Bestuurslid Vereniging Intern Toezicht Pensioensector / november 2023 - heden; voorzitter commissie Data & IT bij de Pensioenfederatie.

